

กระบวนการการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการขยะมูลฝอย
ของตลาดน้ำวัดลำพญา

ไพรินทร์ เล็กพูนเกิด

การศึกษาอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตร
ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
ปีการศึกษา 2559

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

กระบวนการการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการขยะมูลฝอย
ของตลาดน้ำวัดลำพญา

ไพรินทร์ เล็กพูนเกิด

การศึกษาอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตร
ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
ปีการศึกษา 2559

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

PEOPLE'S PARTICIPATION IN SOLID WASTE MANAGEMENT
OF LAM PHAYA FLOATING MARKET

Pririn Lekpoongued

Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Public Administration
College of Innovation Management
Rajamangala University of Technology Rattanakosin
Academic Year 2016

Copyright of Rajamangala University of Technology Rattanakosin

PEOPLE'S PARTICIPATION IN SOLID WASTE MANAGEMENT
OF LAM PHAYA FLOATING MARKET

Pririn Lekpoongued

Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Public Administration
College of Innovation Management
Rajamangala University of Technology Rattanakosin
Academic Year 2016

Copyright of Rajamangala University of Technology Rattanakosin

ใบรับรองการศึกษาอิสระ
วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

ชื่อการศึกษาอิสระ กระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการ
ขยะมูลฝอยของตลาดน้ำวัดลำพญา
ชื่อผู้วิจัย นางไพรินทร์ เล็กพูนเกิด
วิชาเอก นวัตกรรมการบริหารและการจัดการรัฐกิจ
อาจารย์ที่ปรึกษา ดร.ชมภูษุช หุ่นนาค

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีอนุมัติให้การศึกษาอิสระฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

..... ผู้อำนวยการวิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ
(นายรพี ม่วงนนท์)

คณะกรรมการสอบการศึกษาอิสระ

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทวีพันธ์ พัวสรรเสริญ)

..... กรรมการ
(ดร.ศิริวัฒน์ เปลี่ยนบางยาง)

..... กรรมการ
(ดร.ชมภูษุช หุ่นนาค)

Independent Study Certificate
College of Innovation Management
Rajamangala University of Technology Rattanakosin

Independent Study Title People’s Participation in Solid Waste Management of
Lam Phaya Floating Market

Researcher Mrs. Pririn Lekpoongued

Major Innovative Public Administration and Management

Advisor Chompoonuch Hunnark, Ph.D.

Rajamangala University of Technology Rattanakosin approved this independent study
in partial fulfillment of the requirements for the Degree of Master of Public Administration

..... Director of College of Innovation Management
(Mr. Rapee Moungnont)

Independent Study Committee

..... Chairperson
(Assist. Prof. Tawipan Puasansern, Ph.D.)

..... Member
(Siriwat Plainbangyang, Ph.D.)

..... Member
(Chompoonuch Hunnark, Ph.D.)

ชื่อการศึกษาอิสระ	กระบวนการการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการ ขยะมูลฝอยของตลาดน้ำวัดลำพญา
ชื่อผู้วิจัย	นางไพรินทร์ เล็กพูนเกิด
ชื่อปริญญา	รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษา	ดร.ชมภูษุช หุ่นนาค
ปีการศึกษา	2559

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษากระบวนการการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการขยะมูลฝอยของตลาดน้ำวัดลำพญา (2) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคในการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการขยะมูลฝอยของตลาดน้ำวัดลำพญา (3) เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการขยะมูลฝอยของตลาดน้ำวัดลำพญา

การศึกษาวินิจฉัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาจากเอกสาร แนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยรูปแบบการวิจัยเป็นแบบกรณีศึกษา ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย 1) เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ 2) พ่อค้า แม่ค้า และคนในชุมชน และ 3) นักวิชาการ จำนวนรวมทั้งสิ้น 16 คน และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการศึกษาวินิจฉัย พบว่า 1) ตลาดน้ำวัดลำพญามีการประชุมชี้แจง ประชาสัมพันธ์เสียงตามสาย มีการรณรงค์การคัดแยกขยะ ลดการใช้กล่องโฟม โดยให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วม 2) ปัญหา อุปสรรคในการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการขยะมูลฝอยของตลาดน้ำวัดลำพญา เกิดจากการไม่คัดแยกขยะ ปริมาณขยะที่มีจำนวนมากเกินไป ทำให้เกิดปัญหาขยะล้นออกมา และการขาดความรู้ที่ไม่ถึงการณ์ของร้านค้าที่นำถังขยะไปไว้บริเวณร้านของตน และ 3) การแก้ไขปัญหานั้นจะก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้น ต้องเพิ่มศักยภาพในการจัดการตนเอง คนในชุมชน ท้องถิ่น มีการส่งเสริม สนับสนุนอย่างจริงจัง มีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตน ปลุกจิตสำนึกให้เกิดขึ้นทั้งตนเองและส่วนร่วม รวมถึงมีผู้นำที่มีความรู้ ความสามารถ ในการบริหารจัดการที่ดี

คำสำคัญ: กระบวนการการมีส่วนร่วม การบริหารและการจัดการ ขยะมูลฝอย

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาหลัก.....

Independent Study Title People’s Participation in Solid Waste Management of Lam Phaya Floating Market

Researcher Mrs. Pririn Lekpoongued

Degree Sought Master of Public Administration

Advisor Chompoonuch Hunnark, Ph.D.

Academic Year 2016

Abstract

This study aims to (1) explore procedures of collaboration for solid waste management of Lam Phaya Floating Market (2) study the problems and difficulties effected the collaboration for solid waste management of the floating market (3) propose the solution for improving the integration of solid waste management.

This case study was a qualitative research the information was from academic document theories related researches and in-depth interview. The informants included 1) local administration government officers 2) retailers and people in the community and 3) scholars in the total of 16 informants.

The result showed that 1) the procedures of the collaboration for solid waste management of Lam Phaya Floating Market were clear as there were meeting was public relation to campaign driving the reduction of using form containers 2) the problems and difficulties for solid waste management of Lam Phaya Floating Market were from mixed up waste loaded of disposal and being benighted from the local retailers 3) the solution for improving integrated solid waste management for Lam Phaya Floating Market was to make the long lasting solutions to increase self-capacity of every local citizen. The local government administration encourages supports take their responsibility and arouse themselves and communities had to be having knowledgeable and capable leader to manage the issues.

Keywords: Collaboration processes, Administration and Management, Solid waste

Advisor’s Signature.....

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาอิสระ เรื่อง กระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการขยะมูลฝอยของ ตลาดน้ำวัดลำพญา ตำบลลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม สำเร็จลงได้ด้วยความเมตตาจาก อาจารย์และผู้ที่เกี่ยวข้องที่มีส่วนร่วมในงานวิจัยครั้งนี้ จึงขอกล่าวขอบคุณไว้ ณ ที่นี้

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทวีพันธ์ พัวสรรเสริญ ประธานกรรมการ สอบการศึกษาอิสระ ดร.ศิริวัฒน์ เปลี่ยนบางอย่าง กรรมการสอบการศึกษาอิสระ ที่กรุณาเสียสละเวลา อันมีค่าให้คำปรึกษา แนะนำแนวคิดต่าง ๆ ดร.ชมภูษ ฟู่นาค อาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาอิสระที่ได้ให้ คำชี้แนะที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการวิจัยครั้งนี้ จนทำให้งานวิจัยฉบับนี้ถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้เขียนรู้สึกซาบซึ้งและประทับใจในความกรุณา จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญศรี ฉิรินัง ผู้อำนวยการหลักสูตร รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิตและรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต ที่ได้ให้คำปรึกษาและแนะนำข้อมูล ต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัย จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ผู้เขียนขอขอบคุณเพื่อนร่วมห้องเรียนทุกคน ที่เป็นกำลังใจด้วยดีตลอดมาและขอขอบพระคุณ ทุก ๆ ท่านที่อยู่เบื้องหลังแห่งความสำเร็จครั้งนี้ที่ไม่ได้กล่าวถึงในที่นี้ ที่ได้ให้กำลังใจด้วยดีเสมอมา

ผู้เขียนขอขอบพระคุณ บุคลากรของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ พ่อค้า แม่ค้า คนในชุมชนและนักวิชาการ ทุกท่าน ที่ได้ให้ความกรุณาให้การสัมภาษณ์ด้วยความเต็มใจ จนกระทั่ง งานวิจัยได้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุกท่านด้วยใจจริง

ท้ายที่สุด ขอกราบขอบพระคุณ พ่อ แม่ และคนในครอบครัวที่เป็นกำลังใจสำคัญในการศึกษา ครั้งนี้ คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากการศึกษาอิสระฉบับนี้ ข้าพเจ้าขอมอบเป็นกตัญญูตาบูชาแต่ บิดา มารดา ครูบาอาจารย์และผู้มีอุปการคุณทุกท่าน

ไพรินทร์ เล็กพูนเกิด

มกราคม 2560

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(2)
กิตติกรรมประกาศ	(3)
สารบัญ	(4)
สารบัญตาราง	(9)
สารบัญภาพ	(10)
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 คำถามการวิจัย	6
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	6
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	7
1.5 นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ	7
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	8
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	9
2.1.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม	9
2.1.2 ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชน	15
2.1.3 กระบวนการการมีส่วนร่วม	16
2.1.4 ระดับของการมีส่วนร่วม	20
2.1.5 แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม	26
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย	
2.2.1 การบริหารการจัดการขยะมูลฝอย	28
2.2.2 นโยบายการบริหารจัดการขยะมูลฝอย	29

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.3 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับตลาดน้ำวัดลำพญา	30
2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.4.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม	32
2.4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอย	35
2.5 กรอบแนวคิดการวิจัย	38
บทที่ 3 ระเบียบวิธีการวิจัย	
3.1 การออกแบบการวิจัย	41
3.1.1 การวิจัยแบบกรณีศึกษา	42
3.1.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	42
3.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	43
3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล	47
3.3.1 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล	47
3.3.2 การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล	47
3.4 บทสรุป	48
บทที่ 4 ผลการศึกษาวิจัย	
ส่วนที่ 1 กระบวนการการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการ ขยะมูลฝอยของตลาดน้ำวัดลำพญา	49
มิติที่ 1 การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ	50
มิติที่ 2 การมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงาน	52
มิติที่ 3 การมีส่วนร่วมในการแบ่งผลประโยชน์	53
มิติที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	54
ส่วนที่ 2 ปัญหา อุปสรรคในการมีส่วนร่วมในการบริหารและ การจัดการขยะมูลฝอยของตลาดน้ำวัดลำพญา	56

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ส่วนที่ 3 แนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารและ การจัดการขยะมูลฝอยของตลาดน้ำวัดลำพญา	58
สรุปภาพรวมผลการวิจัย	60
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	
5.1 สรุป และอภิปรายผลการวิจัย	65
5.2 ข้อเสนอแนะ	68
บรรณานุกรม	72
ภาคผนวก	
ก รายชื่อผู้ให้ข้อมูลหลัก	78
ข แบบสัมภาษณ์ การศึกษากระบวนการการมีส่วนร่วมในการบริหาร และการจัดการขยะมูลฝอยของตลาดน้ำวัดลำพญา	81
ค ภาพกิจกรรม	87
ประวัติผู้วิจัย	93

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1 สรุปลวัน เวลา สถานที่ในการให้ข้อมูลและสัมภาษณ์เจาะลึก	45
ตารางผนวก	
ก.1 ตารางสรุปลวัน เวลา สถานที่ในการให้ข้อมูลและสัมภาษณ์เจาะลึก	79

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1.1 ปริมาณของเสียอันตรายจากชุมชน ปี 2541-2553	2
1.2 ปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นเทียบกับปริมาณขยะมูลฝอยที่กำจัดได้ปี 2545-2553	3
1.3 ปริมาณขยะมูลฝอยทั่วประเทศ ปี 2546-2553	4
ภาพผนวก	
ค.1 สัมภาษณ์คุณชญาภรณ์ ศรีเจริญ เจ้าหน้าที่การเงินและบัญชี	88
ค.2 สัมภาษณ์คุณสุทธิชัย ปุตตธรรมกุล ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดลำพญา	89
ค.3 สัมภาษณ์คุณพิจิตร สวนชุมพล ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวตลาดน้ำวัดลำพญา	90
ค.4 รูปตลาดน้ำวัดลำพญา ในปัจจุบัน	91
ค.5 รูปภาพปัญหาขยะล้นถัง	92

บทที่ 1

บทนำ

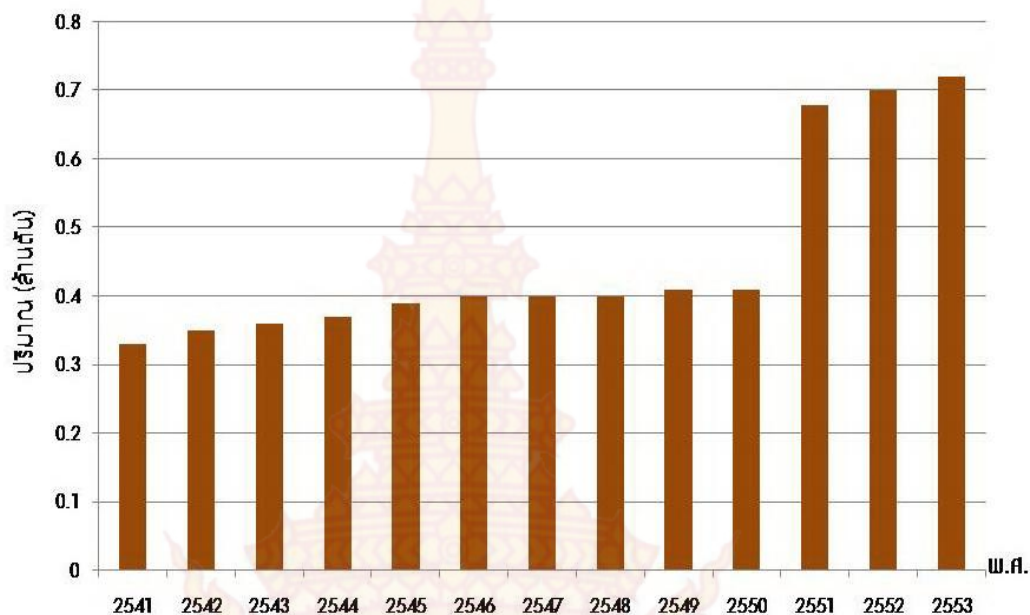
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันนี้ขยะเป็นปัญหาสำคัญในระดับโลกที่หลายประเทศกำลังประสบปัญหา ประเทศไทยเป็นอีกประเทศหนึ่งที่ประสบปัญหานี้ เนื่องจากมีจำนวนขยะเพิ่มขึ้นทุกปี จากการสำรวจของกรมควบคุมมลพิษพบว่า ทุกจังหวัดของไทยมีปัญหาวิกฤติเรื่องการจัดการขยะมูลฝอย โดย 20 อันดับแรกที่มีปัญหา มากที่สุด ได้แก่ สงขลา สมุทรปราการ กาญจนบุรี นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี ราชบุรี เพชรบุรี แพร่ ปราจีนบุรี พระนครศรีอยุธยา ระนอง นครพนม ปัตตานี ฉะเชิงเทรา ร้อยเอ็ด ลพบุรี อ่างทอง ขอนแก่น บุรีรัมย์ และชุมพร ตามลำดับ

ส่วนจังหวัดที่มีปัญหาขยะมูลฝอยสะสม 20 อันดับแรก ได้แก่ สงขลา สมุทรปราการ กาญจนบุรี นครศรีธรรมราช เพชรบุรี สุราษฎร์ธานี ราชบุรี ขอนแก่น พระนครศรีอยุธยา ปราจีนบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ชลบุรี นครราชสีมา ลำปาง แพร่ ลพบุรี ชัยนาท นครปฐม เพชรบูรณ์ และระนอง ตามลำดับ (กรมควบคุมมลพิษ, <http://www.thaipublic.org/2014/09/thailands-garbage-crisis/>, 2 กุมภาพันธ์ 2559)

แหล่งที่มาของการเกิดปัญหาขยะมูลฝอยมาจาก การอุตสาหกรรม การเกษตร คริวเรือน สถานศึกษา แหล่งท่องเที่ยว ขยะที่จะพบเห็นตามแหล่งดังกล่าว ก็จะมีทั้ง ถุงพลาสติก ขวดน้ำพลาสติก กล่องโฟม ขวดแก้ว เศษอาหาร พืชผัก เปลือกผลไม้ ฯลฯ ซึ่งเป็นขยะที่ยากต่อการย่อยสลาย และประชาชนยังขาดความเข้าใจที่ถูกต้องในการทิ้งขยะ

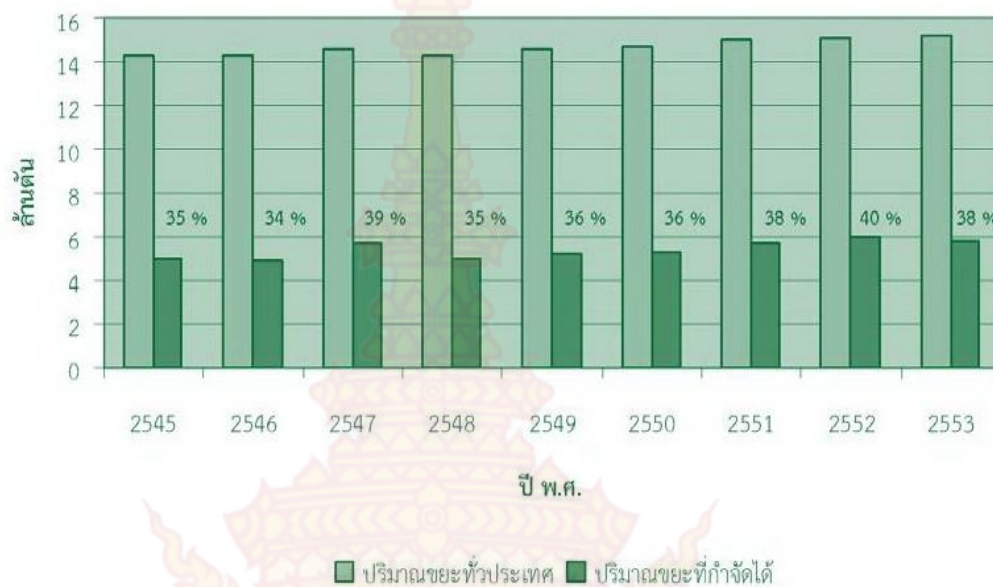
ปัจจุบันองค์การต่าง ๆ ล้วนตระหนักถึงปัญหาขยะและคิดหาวิธีการแก้ไขปัญหาขยะ ซึ่งเห็นได้จากสื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ อินเทอร์เน็ต ที่ได้นำประเด็นปัญหาขยะและวิธีแก้ไขมาเสนอ รวมทั้ง มีการรณรงค์อย่างหลากหลาย ทั้งการอบรมให้ความรู้ถึงผลกระทบจากขยะมูลฝอยต่อสิ่งแวดล้อม ให้ความรู้เกี่ยวกับการคัดแยกขยะที่ถูกวิธีและการคัดแยกขยะบางชนิดกลับมาใช้ได้อีกครั้ง โดยผ่านกระบวนการต่าง ๆ รวมถึงการประชาสัมพันธ์ให้รับทราบถึงโทษที่ผู้ใดทิ้งขยะตามที่สาธารณะ (พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ว่าด้วย เรื่องการทิ้งขยะในที่สาธารณะ)

ภาพที่ 1.1 ปริมาณของเสียอันตรายจากชุมชน ปี 2541-2553

ที่มา: กรมควบคุมมลพิษ

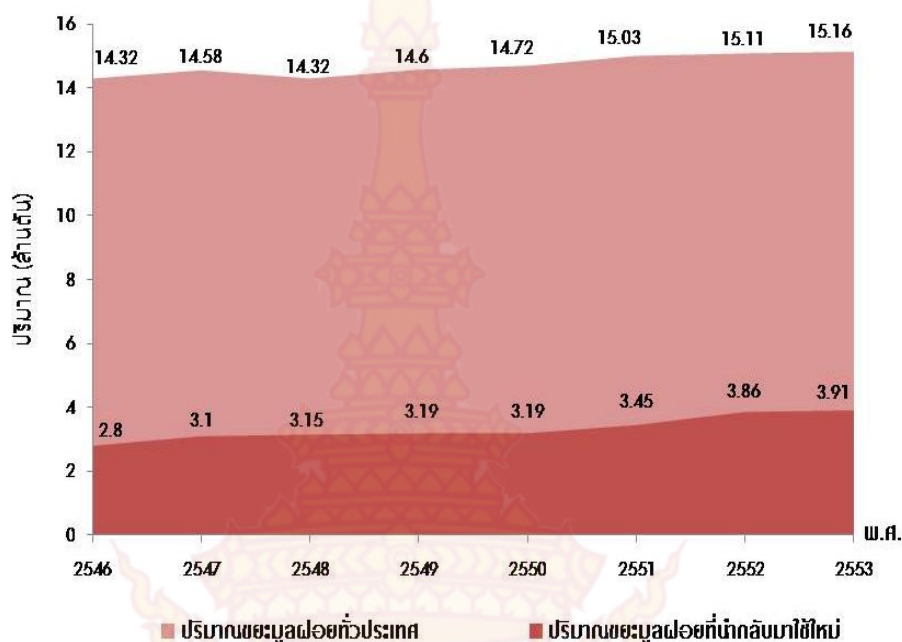
จากแผนภูมิแท่ง จะพบว่าปริมาณของเสียอันตรายจากชุมชนใน ปี พ.ศ. 2541-2546 ปริมาณของเสียอันตรายจากชุมชน มีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ทุกปี ส่วนช่วงปี พ.ศ. 2546-2548 จะมีปริมาณของเสียอันตรายจากชุมชนที่มีปริมาณคงที่และในขณะเดียวกันตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549-2553 มีแนวโน้มปริมาณของเสียอันตรายจากชุมชนจะสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ภาพที่ 1.2 ปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นเทียบกับปริมาณขยะมูลฝอยที่กำจัดได้ปี 2545-2553

ที่มา: กรมควบคุมมลพิษ

ในขณะที่เดียวกันปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นเทียบกับปริมาณขยะมูลฝอยที่กำจัดได้ พบว่า ปริมาณขยะมูลฝอย ช่วงปี 2545-2553 จะมีจำนวนขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นแต่ละปีไม่ค่อยแตกต่างกันมากนัก จากตัวเลขในแผนภูมิแท่งจะเห็นได้ว่า ปริมาณขยะที่เกิดขึ้นมีแนวโน้มจะเพิ่มปริมาณมากขึ้นเรื่อย ๆ แต่ในทางกลับกันผลของการกำจัดขยะมูลฝอย ยังไม่ดีเท่าที่ควร

ภาพที่ 1.3 ปริมาณขยะมูลฝอยทั่วประเทศ ปี 2546-2553

ที่มา: กรมควบคุมมลพิษ

จากแผนภาพดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ปริมาณขยะมูลฝอยทั่วประเทศ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546-2553 ปริมาณขยะมูลฝอยจะเพิ่มปริมาณมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ยกเว้น ปี พ.ศ. 2546 และปี พ.ศ. 2548 ที่มีปริมาณขยะเท่ากัน ในขณะที่ปริมาณขยะมูลฝอยที่นำกลับมาใช้ใหม่ ก็จะมีแนวโน้มสูงต่อเนื่องทุก ๆ ปี เช่นกัน

สถานการณ์ขยะของไทยตามรายงานของกรมควบคุมมลพิษระบุว่า ช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ประเทศไทยมีปริมาณขยะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (กรมควบคุมมลพิษ, <http://www.thaipublica.org/2013/05/weast-1/>, 20 พฤษภาคม 2559)

โดยขยะมูลฝอยเป็นขยะที่มีปริมาณมากที่สุดของประเทศไทย โดยปี พ.ศ. 2555 มีขยะมูลฝอยประมาณ 16 ล้านตัน ซึ่งเป็นขยะที่เกิดขึ้นในกรุงเทพฯ ร้อยละ 22 หรือเฉลี่ย 9,800 ตันต่อวัน สำหรับขยะกลุ่มนี้กำจัดอย่างถูกวิธีตามหลักวิชาการเพียง 5.8 ล้านตัน (ร้อยละ 36) ที่เหลืออีกกว่า 10 ล้านตันกำจัดโดยการเผาทิ้ง กองทิ้งในบ่อดินเก่าหรือพื้นที่รกร้าง

จากที่กล่าวข้างต้นชี้ให้เห็นว่า ปัญหาจากขยะมูลฝอยนั้น นับวันจะเพิ่มมากขึ้นถ้าหากไม่มีการกำจัดขยะมูลฝอยให้ถูกต้องและเหมาะสมแล้ว ปัญหาความสกปรกต่าง ๆ ที่เกิดจากขยะมูลฝอยก่อให้เกิดปัญหาต่อสภาพแวดล้อมเป็นอย่างมาก และมีผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของมนุษย์ด้วย ทั้งโดยตรง

และทางอ้อม ทั้งนี้เนื่องจากขยะมูลฝอยเป็นแหล่งอาหารและแหล่งเพาะพันธุ์ของแมลงนำโรค เช่น แมลงวันแมลงสาบ ยุง ฯลฯ และเป็นที่พักของหนูและสัตว์อื่น ๆ ขยะมูลฝอย ทำให้เกิดกลิ่นเหม็น และก่อให้เกิดความรำคาญ นอกจากนี้ ขยะมูลฝอยที่ตกอยู่หรือถูกทิ้งลงในคูคลองหรือทางระบายน้ำ จะไปสกัดกั้นการไหลของน้ำ ทำให้แหล่งน้ำสกปรกและเกิดการเน่าเสีย น้ำเสียที่เกิดจากกองขยะมูลฝอยที่กองทิ้งไว้เป็นน้ำเสียที่มีความสกปรกสูงมากซึ่งมีทั้งสารอินทรีย์ สารอนินทรีย์ เชื้อโรค และสารพิษต่าง ๆ เจือปนอยู่ เมื่อน้ำเสียจากกองขยะมูลฝอยไหลไปตามพื้นดินบริเวณใด จะทำให้บริเวณนั้นเกิดความสกปรก และความเสื่อมโทรมของพื้นดิน รวมถึงอาจเปลี่ยนสภาพทำให้ดินมีคุณสมบัติเป็นดินต่างหรือดินกรดได้ ในกรณีที่น้ำเสียจากกองขยะมูลฝอยไหลลงสู่แหล่งน้ำ จะทำให้คุณภาพน้ำเสียไป ทั้งนี้ ไม่ว่าจะ เป็นแหล่งน้ำผิวดินหรือแหล่งน้ำใต้ดินก็ตาม ล้วนเป็นอันตรายต่อผู้ใช้น้ำ และสิ่งมีชีวิตที่อาศัยในแหล่งน้ำ น้ำที่สกปรกมากหรือมีสารพิษเจือปนอยู่ อาจทำให้สัตว์น้ำตายในเวลาอันสั้น นอกจากนี้ สิ่งสกปรกต่าง ๆ ที่เจือปนในน้ำ ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศของน้ำ ทำให้สัตว์น้ำที่มีค่าบางชนิดสูญพันธุ์ไป นอกจากนี้ น้ำที่มีสิ่งสกปรกเจือปนย่อมไม่เหมาะแก่การอุปโภคบริโภค แม้จะนำไปปรับปรุงคุณภาพแล้วก็ตาม เช่น การทำระบบน้ำประปา ก็ต้องสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายในกระบวนการปรับปรุงคุณภาพน้ำมากขึ้น (ขยะกับภาวะโลกร้อน, www.globalwarmig.weebly.com, 20 พฤษภาคม 2559)

ตลาดน้ำ คือ ตลาดที่พ่อค้าแม่ค้าพายเรือบรรทุกสินค้ามาขาย ในย่านที่มีการเดินเรือพลุกพล่าน เช่น บริเวณปากคลอง หรือบริเวณชุมชนที่อาศัยอยู่ริมน้ำ (สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่มที่ 28, 2547, หน้า 1)

ตลาดน้ำในอดีต คงมีมากมายหลายแห่ง โดยเฉพาะในบริเวณภาคกลาง เนื่องจากภูมิประเทศอุดมด้วยแม่น้ำลำคลองหลายสาย ทั้งที่มีอยู่ตามธรรมชาติและที่ขุดขึ้น เพื่อใช้เป็นเส้นทางคมนาคมขนส่ง และขยายพื้นที่เพาะปลูก ย่านชุมชนจึงมักอาศัยอยู่ริมน้ำเป็นส่วนใหญ่ ตลาดน้ำก็น่าจะอยู่คู่กับชุมชนเหล่านั้นด้วย

ในปัจจุบัน ตลาดน้ำมีการขยายตัวมากขึ้น และยังมีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ทั่วทุกจังหวัด เพราะปัจจุบันนี้ตลาดน้ำเป็นที่นิยม กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่กลุ่มนักท่องเที่ยวให้ความนิยม และการค้าขายในรูปแบบของตลาดน้ำ ยังคงได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานระดับท้องถิ่นตามนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐบาล (สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่มที่ 28, 2547, หน้า 1-2) เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ราษฎรที่มีบ้านเรือนและเรือกสวนไร่นาตามริมแม่น้ำลำคลองได้นำผลิตผลทางการเกษตร ตลอดจนงานหัตถกรรมพื้นบ้านออกมาจำหน่ายเป็นการช่วยเพิ่มพูนรายได้ให้แก่ราษฎรอีกทางหนึ่ง

ตลาดน้ำในปัจจุบัน เป็นที่นิยมของกลุ่มนักท่องเที่ยวทั้งคนไทยและต่างชาติ เสน่ห์ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว ก็คือ วิถีชีวิตในชุมชน การอนุรักษ์วัฒนธรรมแบบชาวบ้าน นักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยเฉพาะชาวต่างชาติหรือแม้กระทั่งคนไทยที่ชื่นชอบวัฒนธรรมไทยแบบดั้งเดิม

ถึงแม้ปัจจุบันตลาดน้ำจะมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบตลาด สินค้า ให้ทันสมัยขึ้นตามสังคมนิยมตามยุคปัจจุบัน ตลาดน้ำก็ยังคงเป็นอีกแหล่งท่องเที่ยวที่กลุ่มนักท่องเที่ยวให้ความสนใจ ดังนั้น เมื่อชุมชนมีความเจริญเข้ามาทำให้มีประชากรหนาแน่น ปัญหาที่จะเกิดขึ้นตามมา ก็คือ ปัญหาจากขยะมูลฝอย ซึ่งส่งผลกระทบต่อชุมชนและสภาพแวดล้อมเป็นอย่างมาก ส่วนใหญ่ประชาชน บางชุมชนไม่ได้ให้ความสนใจและตระหนักถึงปัญหานี้เท่าที่ควร

จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า ถึงแม้จะมีการจัดเตรียมถังขยะไว้ให้ แต่กลุ่มนักท่องเที่ยวก็ยังไม่ทิ้งลงถังขยะ ไม่มีการคัดแยกถังขยะให้ชัดเจน บางพื้นที่ถังขยะไม่เพียงพอ ขยะล้นจนเคลื่อนพื้นที่ ซึ่งทำให้บางพื้นที่ดูสกปรก ไม่น่ามอง โดยเฉพาะเศษอาหาร ซึ่งสาเหตุอาจเกิดจากยังขาดการประชาสัมพันธ์รณรงค์อย่างจริงจัง โดยเฉพาะผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องมีส่วนร่วมให้ความร่วมมือกันแก้ไขปัญหา เป็นเหตุให้ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาถึงการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยตลาดน้ำวัดลำพญา

1.2 คำถามการวิจัย

1.2.1 กระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการขยะมูลฝอยของตลาดน้ำวัดลำพญาเป็นอย่างไร

1.2.2 ปัญหา อุปสรรคในการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการขยะมูลฝอยของตลาดน้ำวัดลำพญาเป็นอย่างไร

1.2.3 แนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการขยะมูลฝอยของตลาดน้ำวัดลำพญาเป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการขยะมูลฝอยของตลาดน้ำวัดลำพญา

1.3.2 เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคในการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการขยะมูลฝอยของตลาดน้ำวัดลำพญา

1.3.3 เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการขยะมูลฝอยของตลาดน้ำวัดลำพญา

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้ ขอบเขตในการวิจัยกระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการขยะมูลฝอยของตลาดน้ำวัดลำพญา โดยศึกษาพื้นที่ตลาดน้ำวัดลำพญา ตำบลลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม

ขอบเขตด้านขอบเขตด้านหน่วยวิเคราะห์และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพโดยเน้นการศึกษาและนำเสนอแบบกรณีศึกษา (Case Study Method) ศึกษาจากเอกสาร ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง แนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ทั้งนี้ หน่วยในการวิเคราะห์เป็นระดับบุคคล ประชากรจึงเป็นตัวบุคคลที่เป็นผู้นำและแกนนำของตลาดน้ำวัดลำพญา และผู้ปฏิบัติงานในการจัดการขยะมูลฝอยของตลาดน้ำวัดลำพญา สภาวัฒนธรรมตำบลวัดลำพญา วัดลำพญา พ่อค้า แม่ค้า และกลุ่มลูกค้าที่มาเที่ยวตลาดน้ำวัดลำพญา

ขอบเขตด้านพื้นที่

ตลาดน้ำวัดลำพญา ตำบลลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม

ขอบเขตด้านระยะเวลา

ตุลาคม – ธันวาคม 2559

1.5 นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ

การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชากรของตลาดน้ำวัดลำพญาเข้ามามีบทบาทและร่วมมือในการดำเนินการเกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอย ตั้งแต่การมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจในการจัดการขยะการจัดการขยะมูลฝอย หมายถึง การดำเนินการใด ๆ ก็ตามที่เกี่ยวข้องกับการบริหารและการจัดการขยะมูลฝอยในบริเวณตลาดน้ำวัดลำพญา ได้แก่ การควบคุมการทิ้งขยะมูลฝอย การคัดแยกขยะ การขนถ่าย การแปรรูปของขยะมูลฝอย โดยป้องกันไม่ให้เกิดขยะมูลฝอยเป็นสาเหตุของสภาพกรุงรัง จนก่อให้เกิดปัญหาเหตุความรำคาญ อุบัติภัย เป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์และแมลงนำเชื้อโรคหรือก่อให้เกิดมลพิษทางดิน น้ำ อากาศ

การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ หมายถึง การศึกษาตัวชี้วัด ได้แก่ (1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกกิจกรรมหรือแนวทางที่เหมาะสม (2) ใช้การตัดสินใจแบบปรึกษาหารือในช่วงดำเนินกิจกรรม (3) มีการร่วมกันค้นหาปัญหาและหาสาเหตุของปัญหา

การมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงาน หมายถึง การศึกษาตัวชี้วัด ได้แก่ (1) การมีส่วนร่วมในการวางแผนทั้งการวิเคราะห์ปัญหา ตั้งเป้าหมาย กำหนดการใช้ทรัพยากร กำหนดวิธีการติดตามและ

การประเมินผล (2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนาตามนโยบาย แผนงานที่วางไว้ (3) การมีส่วนร่วมในการประสานความร่วมมือทั้งภาครัฐและเอกชน

การมีส่วนร่วมในการแบ่งผลประโยชน์ หมายถึง การศึกษาตัวชี้วัด ได้แก่ (1) ประชาชนจะได้รับผลประโยชน์จากกิจกรรมทั้งผลประโยชน์ส่วนตัว หรือชุมชนโดยรอบ (2) การได้ใช้ทรัพยากรในชุมชนร่วมกัน (3) การร่วมกันรักษาประโยชน์ทรัพยากรภายในชุมชน

การมีส่วนร่วมในการประเมินผล หมายถึง การศึกษาตัวชี้วัด ได้แก่ (1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาข้อดีและข้อบกพร่องที่เกิดจากการดำเนินกิจกรรม (2) ร่วมกันติดตามผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

ขยะ คือ สิ่งของเหลือทิ้งจากกระบวนการผลิตและอุปโภค ซึ่งเสื่อมสภาพจนใช้การไม่ได้หรือไม่ต้องการใช้แล้ว บางชนิดเป็นของแข็ง หรือกากของเสีย (Solid Waste) มีผลต่อสุขภาพทางกายและทางจิตใจเนื่องจากความสกปรก ทำให้เกิดมลพิษ เช่น เศษกระดาษ เศษอาหาร เศษผ้า เศษสินค้า มูลสัตว์ และซากสัตว์ในตลาดน้ำวัดลำพญา

การจัดการ หมายถึง กระบวนการทำงานหรือกิจกรรมที่กลุ่มบุคคลในองค์กรร่วมกันทำงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามแนวทางที่กำหนดไว้ 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การบังคับบัญชาสั่งการ การประสานงานและการควบคุม

การบริหารจัดการ หมายถึง กระบวนการของการมุ่งสู่เป้าหมายขององค์กรจากการทำงานร่วมกันโดยใช้บุคคลและทรัพยากรอื่น ๆ หรือเป็นกระบวนการออกแบบและรักษาสภาพแวดล้อมที่บุคคลทำงานร่วมกันในกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ผลจากการศึกษาเป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการขยะมูลฝอยของตลาดน้ำวัดลำพญา

1.6.2 ผลจากการศึกษาเป็นแนวทางในการพัฒนาปัญหา อุปสรรค การมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการขยะมูลฝอยของตลาดน้ำวัดลำพญา

1.6.3 ผลจากการศึกษาเป็นแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการขยะมูลฝอยของตลาดน้ำวัดลำพญา

1.6.4 ผลจากการศึกษาเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาชนในการเป็นข้อมูลประกอบการวางแผนหาแนวทางแก้ไขปัญหาการจัดการขยะ ตลอดจนการเตรียมพร้อมรับมือกับปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีและแนวคิดต่าง ๆ จากเอกสาร เว็บไซต์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ โดยนำเสนอตามหัวข้อ ต่อไปนี้

2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

2.1.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

2.1.2 ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม

2.1.3 กระบวนการการมีส่วนร่วม

2.1.4 ระดับของการมีส่วนร่วม

2.1.5 แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย

2.2.1 การบริหารการจัดการขยะมูลฝอย

2.2.2 นโยบายการบริหารการจัดการขยะมูลฝอย

2.3 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับตลาดน้ำลำพญา

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.5 กรอบแนวคิดการวิจัย

2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

2.1.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม (Participation) ตามพจนานุกรมอังกฤษฉบับออกฟอร์ด ได้ให้คำนิยามไว้ว่า “เป็นการมีส่วนร่วม (ร่วมกับคนอื่น) ในการกระทำบางอย่างหรือบางเรื่อง” คำว่า การมีส่วนร่วม โดยมากมักจะใช้ในความหมายตรงข้ามกับคำว่า “การเมินเฉย” (Apathy) ฉะนั้น คำว่าการมีส่วนร่วมตามความหมายข้างต้น จึงหมายถึง การที่บุคคลกระทำการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือในประเด็นที่บุคคลนั้นสนใจ ไม่ว่าจะเขาจะได้ปฏิบัติการเพื่อแสดงถึงความสนใจอย่างจริงจังหรือไม่ก็ตาม และไม่จำเป็นที่บุคคลนั้นจะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้นโดยตรงก็ได้ แต่การมีทัศนคติ ความคิดเห็น ความสนใจ ห่วงใย ก็เพียงพอแล้ว

ที่จะเรียกว่าเป็นการมีส่วนร่วมได้ และยังได้ให้คำจำกัดความของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า “การมีส่วนร่วมของประชาชน” หมายถึง การที่กลุ่มประชาชนหรือขบวนการที่สมาชิกของชุมชนที่กระทำการออกมาในลักษณะของการทำงานร่วมกัน ที่จะแสดงให้เห็นถึงความสนใจร่วม ต้องการร่วม มีความต้องการที่จะบรรลุถึงเป้าหมายร่วมทางเศรษฐกิจและสังคมหรือการเมือง หรือการดำเนินการร่วมกัน เพื่อให้เกิดอิทธิพลต่อรองอำนาจ มติชน ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม หรือการดำเนินการเพื่อให้เกิดอิทธิพลต่อรองอำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจ การปรับปรุงสถานภาพทางสังคมในกลุ่มชุมชน (สถาบันพระปกเกล้า, <http://Wiki.kpi.ac.th>, 30 สิงหาคม 2559)

การมีส่วนร่วมมีจุดเริ่มต้นมาจากปรัชญาทางการเมือง เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนา ซึ่งในระยะแรกนั้น ได้ให้คำนิยามของคำว่า การมีส่วนร่วมออกเป็น 2 นัยยะ คือ

1. การมีส่วนร่วมนัยยะที่เป็นทางการเมือง หมายถึง การส่งเสริมสิทธิและพลังอำนาจของพลเมือง เพื่อพัฒนาขีดความสามารถของประชาชนในชุมชนให้รักษาผลประโยชน์ของกลุ่มได้ โดยมีการกระจายอำนาจจากส่วนกลางสู่ส่วนภูมิภาค และลงสู่พื้นที่ในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีเอกภาพทางการเมืองสามารถบริหารท้องถิ่นของตนได้ ถือได้ว่าเป็นการคืนอำนาจในการพัฒนาให้กับประชาชนในชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคตของชุมชนด้วย

2. การมีส่วนร่วมนัยยะที่เป็นกระบวนการพัฒนา หมายถึง กระบวนการพัฒนาที่ส่งเสริมให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วม ตั้งแต่การร่วมค้นปัญหา การตัดสินใจ การวางแผน การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีในท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตามและประเมินผล รวมถึงการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการพัฒนานั้นๆ ซึ่งกิจกรรมที่จัดขึ้นต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนนั้นด้วย (วิณา เทียงธรรม, สุนีย์ ละกำป็น และ อาภาพร เผ่าวัฒนา, 2554, หน้า 58-59)

การมีส่วนร่วมนั้น ได้มีผู้ให้ความหมายไว้อย่างหลากหลายและแตกต่างกันออกไป ดังนี้

เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ (2537, หน้า 178) กล่าวถึง การมีส่วนร่วมในการบริหารไว้ว่า การมีส่วนร่วมของบุคคล จะก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องและการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องจะส่งผลให้เกิดความผูกพันต่อหน่วยงานและภารกิจที่ตนเองมีส่วนร่วม

แก้วสรร อติโพธิ (2540, หน้า 16) กล่าวถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนว่าจะต้องมีกระบวนการที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางปกครองของรัฐ ตั้งแต่ระดับชาติถึงระดับท้องถิ่นที่สามารถยอมรับสิทธิตามกฎหมายในกระบวนการไต่สวนสาธารณะ มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและต้องมีการกระจายอำนาจในการจัดการทรัพยากร

ทองคำศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ (2540, หน้า 5) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนานั้น ครอบคลุมตั้งแต่เริ่มต้นของการวางแผน ไปจนถึงการลงมือปฏิบัติตามแผนและการประเมินนั้นหมายความว่า การวางแผนโครงการใด ๆ ก็ตามจะต้องเริ่มต้นด้วยการปรึกษาหารือกัน เพื่อวิเคราะห์หรือ

ชี้ชัดตัวปัญหาให้ได้ ประชาชนจะมาช่วยกันเพื่อวิเคราะห์จัดลำดับความสำคัญของปัญหา วิธีการแก้ไข ปัญหาที่พวกเขาเห็นว่าเป็นไปได้ ไปจนถึงการลงมือปฏิบัติและการประเมินผล แล้วก็เริ่มชี้ชัดปัญหาและ โครงการใหม่เป็นวงจรเช่นนี้ไปเรื่อย ๆ การมีส่วนร่วมของประชาชนไม่ใช่เป็นเพียงการให้ข้อมูลข่าวสาร เพื่อประกอบการวางแผนหรือตัดสินใจเท่านั้น การเปิดโอกาสให้ชาวบ้าน เพียงแต่เข้าไปเป็นสมาชิกร่วม เสียสละแรงงาน เงิน วัสดุ ร่วมพิจารณาหรือร่วมลงมือปฏิบัติในสิ่งที่เริ่มกำหนดมาจากทางราชการหรือที่ อื่นนั้น ไม่สมควรที่จะได้รับการขนานนามว่า เป็นการมีส่วนร่วมแต่ประการใด

ยูวัฒน์ วุฒิเมธี (2541, หน้า 32) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาส ให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การปฏิบัติ และรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบต่อตัวประชาชนเอง การที่จะสามารถทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น เพื่อแก้ไขปัญหาและนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนที่ดีขึ้นได้นั้น ผู้นำการเปลี่ยนแปลงต้อง ยอมรับปรัชญาพัฒนาชุมชนที่ว่า มนุษย์ทุกคนมีความปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขได้รับการ ปฏิบัติ อย่างเป็นธรรมและเป็นที่ยอมรับของผู้อื่นและพร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อกิจกรรมของชุมชน ขณะเดียวกันต้องยอมรับความบริสุทธิ์ใจด้วยว่ามนุษย์นั้นสามารถพัฒนาได้ถ้ามีโอกาสและได้รับการชี้แจง อย่างถูกต้อง

แสวง รัตนมงคลมาศ (2541, หน้า 14) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการซึ่งประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในขั้นตอนต่าง ๆ ของกิจกรรมของสังคม และประชาชน ที่เข้าร่วมได้ใช้ความพยายามบางอย่างส่วนตัว เช่น ความคิด ความสามารถ ความรู้ แรงงาน ตลอดจน ทรัพยากรของตน ในการแสดงความคิดเห็น ตัดสินใจ กำหนดนโยบาย หรือ ด้านการดำเนินงานตาม นโยบายในการร่วมกำหนดเป้าหมายและแผนการดำเนินการ และการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม มี เหตุผล 3 ประการ ด้วยกัน คือ 1) มีจุดร่วมในอุดมการณ์เดียวกัน (Common Ideology) 2) มีจุดร่วมใน ผลประโยชน์ (Common Interest) 3) บุคลิกภาพส่วนบุคคล (Personality)

วันชัย วัฒนศัพท์ (2543, หน้า 1) การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการซึ่งนำเอาความ ห่วงกังวล ความต้องการ ความเชื่อหรือค่านิยมของสาธารณชนเข้ามาประกอบการตัดสินใจของรัฐบาล การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการสื่อสารสองทาง โดยมีเป้าหมายสำคัญเพื่อให้เกิดการ ตัดสินใจที่ดีขึ้นและได้รับการสนับสนุนจากสาธารณชน

จันทนา สุทธิจारी (2544, หน้า 410) ได้สรุปว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การมีส่วนร่วม ในการเมืองการปกครองของประชาชนตามสิทธิที่ระบบการเมืองและกฎหมายกำหนดให้กระทำได้ ซึ่ง เป็นการกระทำที่ต้องเกิดขึ้นด้วยความสมัครใจของประชาชน เพื่อให้มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของ รัฐทั้งในการเมืองระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

สมชิต ชันขวา (2544, หน้า 21) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การทำงานร่วมกัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้วยความตั้งใจโดยกระทำการงานดังกล่าวในห้วงเวลาและลำดับการที่ทรงประสิทธิภาพ คือ ถูกจังหวะและเวลาที่เหมาะสมกับทั้งกระทำการงานดังกล่าว ด้วยความรู้สึกร่วมกันให้ประจักษ์ว่าเชื่อถือไว้วางใจได้ การมีส่วนร่วมเป็นหัวใจของการเสริมสร้างพลังการทำงานกันเป็นกลุ่ม (Teamwork) ที่มีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างและสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนา เพราะการมีส่วนร่วมทำให้ผู้เกี่ยวข้อง หรือผู้มีส่วนร่วมเข้าใจสถานการณ์ และอุทิศตนมากยิ่งขึ้นเพื่อการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนา

อานันท์ ปันยารชุน (2545, หน้า 3 -5) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนรับรู้ และเสนอความคิดเห็นในการตัดสินใจในปัญหาสำคัญของประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการแจ้งความเห็น การไต่สวนสาธารณะ การประชาพิจารณ์ การแสดงประชามติ การชุมนุมและอื่น ๆ

คณินิจ ศรีบุญเยี่ยม และคณะ (2545, หน้า 33) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การกระจายโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองและการบริหารเกี่ยวกับการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ รวมทั้ง การจัดสรรทรัพยากรของชุมชนและของชาติ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน โดยการให้ข้อมูล แสดงความคิดเห็น ให้คำแนะนำปรึกษา ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ รวมตลอดจนการควบคุมโดยตรงจากประชาชน

ศิริกุล กลวิวัฒน์ (2546, หน้า 20) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมการพัฒนาด้วยความสมัครใจ ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุด เพื่อพัฒนาชุมชนของตนเองด้วยความรู้สึกร่วมกัน การมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นกิจกรรมที่มีลักษณะสำคัญของกระบวนการทางการเมืองและกระบวนการในการจัดการต่อปัญหา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริหารงานของสังคมยุคใหม่ที่เน้นปัจจัยในด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสำคัญ โดยเฉพาะการเสนอข้อเรียกร้อง (Demand) และการสนับสนุน (Support) เป็นสิ่งที่แสดงความสำคัญ และวิธีการบริหารจัดการสังคมและชุมชนร่วมกัน

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล (2548, หน้า 18-19) กล่าวถึง การมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมว่าเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงทัศนะ และมีส่วนในการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ที่จะส่งผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนเอง นอกจากจะช่วยให้การตัดสินใจของผู้เสนอโครงการหรือรัฐบาลมีความรอบคอบ และสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของประชาชนมากยิ่งขึ้นแล้ว ยังเป็นการควบคุมการบริหารงานของรัฐบาลให้มีความโปร่งใส ตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของประชาชนได้อีกด้วย

Bertcher (1994, p.138) การมีส่วนร่วม หมายถึง การให้ประชาชนที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจดำเนินงาน ปฏิบัติงาน และรับผลประโยชน์ของการพัฒนานั้น ๆ การมีส่วนร่วมในการพัฒนานั้น

เป็นการกระตุ้นให้ประชาชนตระหนักถึงสถานการณ์ของเขา ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใต้การกำหนดและการดำเนินการของประชาชนเอง

FARM (1998, p.114) การมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการกระทำทางสังคมที่เกิดจากความต้องการของแต่ละคน กระทั่งลงมือกระทำ ซึ่งต้องมีความชัดเจนโปร่งใสและเกิดประโยชน์ระหว่างกัน มีวิธีดำเนินการโดยสนับสนุนให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมสรุปปัญหา วางแผน ดำเนินการ ควบคุม เจรจา สร้างโอกาส ประสานประโยชน์ในด้านการจัดการทรัพยากร

พงศ์พันธ์ แก้วหาวงษ์ (2550, หน้า 40) การมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้าร่วมของบุคคลต่าง ๆ ในการตัดสินใจดำเนินการ ร่วมคิด ร่วมฟัง ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมลงทุน ร่วมสำรวจปัญหา ร่วมรับผลประโยชน์ ร่วมส่งเสริม สนับสนุนช่วยเหลือ ป้องกันและแก้ไขปัญหาและร่วมประเมินผลในกิจการใด ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อบุคคล ทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อพัฒนาความสามารถของตนเองและเพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต ตามวัตถุประสงค์ที่กลุ่มบุคคลได้ร่วมกันกำหนดได้

วัลภา พรหมฤทธิ์ (2550, หน้า 23) การมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการหรือวิธีการต่าง ๆ ที่เปิดโอกาส ส่งเสริม สนับสนุน ให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหา ร่วมชื่นชมในผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง หรือหลาย ๆ กิจกรรม โดยใช้ศักยภาพที่มีอยู่

อรทัย ก๊กผล (2552, หน้า 17-19) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนมักเปลี่ยนไปตามสภาพทางสังคมและการเมือง ในอดีตจะเน้นให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมทางการเมือง โดยให้ความสำคัญในเรื่องการใช้สิทธิเลือกตั้ง แต่ปัจจุบันสังคมให้ความสำคัญกับประชาธิปไตยทางตรงและประชาธิปไตยที่ประชาชนปกครองตนเอง ทำให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนมีขอบเขตกว้างขึ้น ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) จึงหมายถึง การที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปร่วมในการกำหนดกฎเกณฑ์นโยบายกระบวนการบริหารและตัดสินใจของท้องถิ่น เพื่อผลประโยชน์ของประชาชนอย่างแท้จริง อย่างไรก็ตามประชาชนต้องให้อิสระทางความคิด ต้องอยู่บนพื้นฐานของการที่ประชาชนจะต้องมีอิสระทางความคิดแก่ประชาชนด้วย เพื่อให้ประชาชนได้ใช้ความรู้ ความสามารถ อีกทั้งความเต็มใจที่จะเข้าร่วมต่อกิจกรรมนั้น โดยให้ประชาชนเข้าร่วมตั้งแต่ต้นจนจบ ดังนี้

1. ประชาชนจะต้องมีจิตสำนึกในตนเอง โดยถือเป็นภาระหน้าที่ของตนในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมหรือชุมชนที่ตนเองอยู่
2. ประชาชนช่วยกันค้นหาปัญหา และสาเหตุของชุมชนและจัดลำดับความสำคัญของปัญหา ควรที่จะจัดการกับปัญหาใดก่อนหลัง

3. ประชาชนร่วมกันวางแผน การดำเนินงานในการจัดกิจกรรมหรือโครงการ มีการแบ่งงานกันอย่างไร ใช้งบประมาณเท่าไร จะจัดหางบประมาณมาจากที่ใด และใครจะเป็นผู้ดูแลรักษา

4. ประชาชนร่วมกันดำเนินงาน กล่าวคือ ประชาชนจะต้องใช้ความรู้ และความสามารถของตนเองที่มีอยู่ในการเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสมัครใจ

5. ประชาชนร่วมกันตัดสินใจประเมินผลในระหว่างการทำงานร่วมกัน ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการตรวจสอบถึงปัญหา อุปสรรค และร่วมกันหาทางแก้ไขปัญหา เพื่อให้ภารกิจสามารถสำเร็จ ลุล่วงตามเป้าหมาย

6. ประชาชนร่วมรับผลประโยชน์ กล่าวคือ ประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนทุกคนย่อมได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งผลตอบแทนนั้น อาจอยู่ในรูปของเงิน วัสดุสิ่งของหรืออาจเป็นความสุขสบายและความพอใจในสภาพของความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นก็ได้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ในหมวด 3 ได้บัญญัติเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย และหมวด 5 ได้บัญญัติเกี่ยวกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540, หน้า 13-19) ดังนี้

มาตรา 46 บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์ หรือฟื้นฟูจารีต ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติและมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 56 สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชนในการบำรุงรักษา และการได้ประโยชน์ จากทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพ และในการคุ้มครองส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่อง ในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพ อนามัย สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิตของตนย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 76 รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง รวมทั้งการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ

มาตรา 79 รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวน บำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล รวมทั้งมีส่วนร่วมในการส่งเสริม บำรุงรักษาและคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามหลักการการพัฒนาที่ยั่งยืน ตลอดจน ควบคุม และกำจัดภาวะมลพิษที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพและคุณภาพชีวิตของประชาชน

จากความหมายของการมีส่วนร่วมจากนักวิชาการสามารถสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีอิสระในการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการของชุมชน ทุกกระบวนการ ตั้งแต่กระบวนการวางแผน การตัดสินใจ ร่วมลงมือปฏิบัติ และการประเมินผล เพื่อให้ประชาชนได้ใช้ความรู้ความสามารถที่ตนมี รวมถึง ความเต็มใจในการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ

2.1.2 ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชน

(สถาบันพระปกเกล้า, <http://wiki.kpi.ac.th>, 30 สิงหาคม 2559)

1. คุณภาพของการตัดสินใจดีขึ้น เนื่องจากกระบวนการปรึกษาหารือกับสาธารณชนจะช่วยสร้างความกระจ่างให้กับวัตถุประสงค์ และความต้องการของโครงการหรือนโยบาย และบ่อยครั้งที่การมีส่วนร่วมของประชาชนนำมาสู่การพิจารณาทางเลือกใหม่ ๆ ที่น่าจะเป็นคำตอบที่มีประสิทธิภาพที่สุดได้

2. การคงไว้ซึ่งความน่าเชื่อถือและความชอบธรรม เนื่องจากกระบวนการตัดสินใจที่โปร่งใสและเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม จะสร้างความน่าเชื่อถือต่อสาธารณชนและเกิดความชอบธรรม โดยเฉพาะเมื่อต้องมีการตัดสินใจในเรื่องที่มีการโต้แย้งกัน

3. การสร้างฉันทามติ การมีส่วนร่วมของประชาชนจะสร้างข้อตกลงและข้อผูกพันอย่างมั่นคงในระยะยาวระหว่างกลุ่มที่มีความแตกต่างกัน ช่วยสร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ลดข้อโต้แย้งทางการเมืองและช่วยให้เกิดความชอบธรรมต่อการตัดสินใจของรัฐบาล

4. การนำไปปฏิบัติได้ง่ายขึ้นการเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจทำให้ประชาชนมีความรู้สึกของการเป็นเจ้าของการตัดสินใจนั้น และทันทีที่การตัดสินใจได้เกิดขึ้น พวกเขา ก็อยากเห็นมันเกิดผลในทางปฏิบัติ และยังอาจเข้ามาช่วยกันอย่างกระตือรือร้นอีกด้วย

5. ใช้ต้นทุนน้อยและลดความล่าช้าลงแม้ว่าการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมจะต้องใช้เวลาและมีค่าใช้จ่ายมากกว่าการตัดสินใจฝ่ายเดียว แต่การตัดสินใจฝ่ายเดียวที่ไม่คำนึงถึงความต้องการแท้จริงของประชาชนนั้น อาจนำมาซึ่งการโต้แย้งคัดค้านหรือการฟ้องร้องกัน อันทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงในระยะยาว เกิดความล่าช้า และความล้มเหลวของโครงการได้ในที่สุด

6. การคาดการณ์ความห่วงกังวลและทัศนคติของสาธารณชน เพราะเมื่อเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องได้มาทำงานร่วมกับสาธารณชนในกระบวนการมีส่วนร่วม พวกเขาจะได้รับรู้ถึงความห่วงกังวลและมุมมองของสาธารณชนต่อการทำงานขององค์กร ซึ่งจะช่วยให้เจ้าหน้าที่สามารถคาดการณ์ปฏิกิริยาตอบสนองของสาธารณชนต่อกระบวนการและการตัดสินใจขององค์กรได้

7. การหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าที่เลวร้ายที่สุด เพราะการเปิดโอกาสให้ฝ่ายต่าง ๆ เข้ามาแสดงความต้องการและข้อห่วงกังวลตั้งแต่เริ่มต้นโครงการ จะช่วยลดโอกาสของการโต้แย้งและการแบ่งฝ่าย ที่เป็นปัจจัยให้เกิดการเผชิญหน้าอย่างรุนแรงได้

8. การพัฒนาภาคประชาสังคม ประโยชน์อย่างหนึ่งของการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ ทำให้ประชาชนมีความรู้ทั้งในส่วนของเนื้อหาโครงการ และกระบวนการตัดสินใจของรัฐ รวมทั้งเป็นการฝึกอบรมผู้นำ และทำให้ประชาชนได้เรียนรู้ทักษะการทำงานร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต

โดยสรุป การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกภาคส่วนร่วมมือกันการตัดสินใจ การดำเนินกิจกรรม ได้แสดงความคิดเห็น การติดตามตรวจสอบ และการประเมินผลร่วมกันเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เสมอภาคนำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขพัฒนางานเพื่อพัฒนาหรือใช้ความคิดสร้างสรรค์ และความเชี่ยวชาญของแต่ละคนในการแก้ปัญหา ตลอดจนศึกษาปัญหาและหาสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นของชุมชนและพัฒนางานในกลุ่มให้มีความโปร่งใสและให้มีประสิทธิภาพยิ่ง ๆ ขึ้น

2.1.3 กระบวนการการมีส่วนร่วม

ประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญมาแล้วถึง 18 ฉบับ ทุกฉบับมีหลักการที่ตรงกันประการหนึ่ง คือ ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจสูงสุดที่เรียกว่า อำนาจอธิปไตย แม้ว่าในอดีตที่ผ่านมา ประชาชนไทยจะมิได้มีส่วนร่วมในการเมืองการปกครองเท่าที่ควร แต่เมื่อกระแสการเป็นประชาธิปไตยของโลกได้เข้าสู่ประเทศไทย ก็ทำให้ประชาชนรู้ถึงการที่ตนควรมีสติ เสรีภาพ และมีส่วนร่วมในทางการเมืองมากขึ้น นำมาสู่การปฏิรูประบบการเมืองไทยที่เห็นได้ชัดในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ต่อเนื่องมาจนถึงรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ซึ่งให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นอย่างมาก (สถาบันพระปกเกล้า, <http://wiki.kpi.ac.th>, 30 สิงหาคม 2559)

กระบวนการมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมที่เป็นอิสระโดยความสมัครใจ ในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมลงมือการปฏิบัติ ร่วมประเมินผล และร่วมรับประโยชน์ กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา มิได้หมายถึงการให้ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาของรัฐตามที่รัฐกำหนด แต่หมายถึง การให้ประชาชน กลุ่ม ชุมชน ร่วมกันคิดและตัดสินใจกำหนดทิศทางการพัฒนาการดำรงชีวิต ร่วมปฏิบัติตามแผนของกลุ่มหรือของชุมชนและรับประโยชน์ร่วมกันโดยรัฐเป็นเพียงผู้สนับสนุน (สถาบันพระปกเกล้า, <http://wiki.kpi.ac.th>, 30 สิงหาคม 2559)

ในการจัดกระบวนการการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมจะต้องเข้าใจรากของวัฒนธรรม ค่านิยมและสร้างกระบวนการที่สอดคล้อง จัดบรรยากาศให้เกิดการนำเสนอแลกเปลี่ยนมากที่สุดเท่าที่สามารถจะทำได้ และต้องขจัดระบบอำนาจหรืออุปสรรคที่จะขัดขวางการเรียนรู้ร่วมกันออกไป กล่าวคือ การที่ทำให้เวทีมีความหลากหลายและเปิดเผยต่อสาธารณะ มีคนหลายกลุ่มเข้าร่วม จะก่อให้เกิดพลังของความต้องการพัฒนาและจะนำเสนอแต่สิ่งดี ๆ ไม่กล้าที่เสนอและทำสิ่งที่ค้านความรู้สึกของคนส่วนใหญ่ และที่สำคัญ ต้องเชื่อมั่นว่า ทุกคนอยากเป็นคนดี และต้องการยอมรับจากสังคม การมีเวทีสาธารณะบ่อย ๆ จะ

ช่วยให้การมีอำนาจของคนบางกลุ่ม ทำให้คนที่ไม่เคยมีปากเสียง กล้าที่จะพูด กล้าที่จะวิจารณ์และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีกว่าได้ (สถาบันพระปกเกล้า, <http://wiki.kpi.ac.th>, 30 สิงหาคม 2559)

Cohen and Uphoff (1977, pp.7-9) ผู้ริเริ่มทฤษฎีการมีส่วนร่วม เคยให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ คือ การที่ผู้มีส่วนร่วมต้องมีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการ 4 กระบวนการ คือ

1. มีส่วนในกระบวนการตัดสินใจ
2. มีส่วนในกระบวนการดำเนินงาน
3. มีส่วนร่วมในการแบ่งผลประโยชน์
4. มีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ

โดยมีบุคคล 4 ฝ่าย ที่มีส่วนสำคัญในการมีส่วนร่วม คือ ประชาชนท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่น เจ้าหน้าที่รัฐ และบุคคลภายนอก

WHO and Unicef (1978, p.11) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมทำให้เกิดกระบวนการและโครงสร้างที่ทำให้ ประชาชนแสดงถึงความต้องการของตน เข้าร่วมในการพัฒนาและได้รับประโยชน์จากการพัฒนานั้น โดย ประชาชนมีอำนาจในการตัดสินใจเอง

Peter Oakley and David Marsden (2533, หน้า 21) สรุปความหมายไว้กว้าง ๆ ว่า เป็นกระบวนการที่ให้สิทธิ และหน้าที่แก่ประชาชนในการร่วมแก้ปัญหาของเขา โดยให้ประชาชนเป็นผู้ริเริ่ม และใช้ความสามารถ ความพยายามและทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อแก้ปัญหาเหล่านั้นและเป็นการปฏิบัติอย่างแข็งขัน ไม่ใช่การมีส่วนร่วมที่พอเป็นพิธีเท่านั้น

วันชัย วัฒนศัพท์ (2543, หน้า 43-45) กล่าวว่า โดยแท้จริงนั้นกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนอาจจะไม่สามารถกระทำได้ในทุก ๆ ประเด็น ดังนั้น จึงมีแนวทางทั่ว ๆ ไปบางประการเกี่ยวกับประเด็นที่ควรใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ประเด็นต่าง ๆ ที่ต้องการกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่

1. การตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่มีความขัดแย้งอยู่ก่อนแล้ว
2. การตัดสินใจจะมีผลกระทบต่อบางคนมากกว่าคนอื่น
3. การตัดสินใจและผลกระทบต่อที่สำคัญ
4. การตัดสินใจจะมีผลกระทบต่อผลประโยชน์ของบางคนหรือกลุ่มคนที่มีอยู่เดิม
5. ความจำเป็นเพื่อให้มีการสนับสนุนต่อผลการตัดสินใจ

ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงมีอยู่ในเกือบทุกกิจกรรมของสังคมขึ้นอยู่กับความสนใจและประเด็นในการพิจารณา แต่มีเงื่อนไขพื้นฐานในการมีส่วนร่วมว่าประชาชนต้องมีอิสรภาพ ความเสมอภาคและความสามารถในการเข้าร่วมกิจกรรมได้ นอกจากนี้การมีส่วนร่วมต้องมีวัตถุประสงค์ หรือ

จุดมุ่งหมายต้องมีกิจกรรมเป้าหมายและต้องมีกลุ่มเป้าหมาย ทั้งนี้ เพื่อให้กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

การมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) จึงเป็นการกระจายโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองและการบริหารเกี่ยวกับการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ รวมทั้งการจัดสรรทรัพยากรของชุมชนและของชาติ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน โดยการให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็น ให้คำแนะนำปรึกษา ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติรวมตลอดจนการควบคุมโดยตรงจากประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นกระบวนการซึ่งประชาชน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะและเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน รวมทั้งมีการนำความคิดเห็นดังกล่าวไปประกอบการพิจารณากำหนดนโยบายและการตัดสินใจของรัฐ การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการสื่อสารในระบบเปิด กล่าวคือเป็นการสื่อสารสองทาง ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการซึ่งประกอบไปด้วยการแบ่งสรรข้อมูลร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและเป็นการเสริมสร้างความสามัคคีในสังคม ทั้งนี้ เพราะการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นการเพิ่มคุณภาพของการตัดสินใจการลดค่าใช้จ่าย และการสูญเสียเวลา เป็นการสร้างฉันทามติ และทำให้ง่ายต่อการนำไปปฏิบัติ อีกทั้งช่วยหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าใน “กรณีที่ร้ายแรงที่สุด” ช่วยให้ทราบความห่วงกังวลของประชาชน และค่านิยมของสาธารณชน ช่วยให้เกิดความน่าเชื่อถือและความชอบธรรม รวมทั้งเป็นการพัฒนาความเชี่ยวชาญและความคิดสร้างสรรค์ของสาธารณชน (วันชัย วัฒนศัพท์, 2543, หน้า 25-28)

สุวัฒนา ธาดานิติ (2543, หน้า 94) ได้แบ่งกระบวนการมีส่วนร่วมออกเป็น 5 ประการดังต่อไปนี้

1. การร่วมในการวางแผน (Participation in Planning) คือ การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาการกำหนดลำดับความสำคัญ การตั้งเป้าหมาย การกำหนดแนวทางการดำเนินงาน การติดตามประเมินผล รวมถึงการตัดสินใจ
2. การร่วมในการดำเนินกิจกรรม (Participation in Implementation) คือ การสนับสนุนทรัพยากรที่มีอยู่นำมาก่อให้เกิดประโยชน์ รวมถึงการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและประชาชน
3. การร่วมในการใช้ประโยชน์ (Participation in Utilization) คือ การนำเอากิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ซึ่งเป็นการเพิ่มระดับให้ประชาชนได้รู้จักพึ่งตนเองมากขึ้น
4. การร่วมในการได้รับผลประโยชน์ (Participation in Benefit Sharing) คือ การให้ผลประโยชน์ในการพัฒนาชุมชนอย่างเท่าเทียมกัน

5. การร่วมในการประเมินผล (Participation in Evaluation) คือ ประชาชนได้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคของชุมชน เพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานแก้ไขปัญหาต่อไป

ชัยณรงค์ สุระชัยปัญญา และคณะ (2545, หน้า 10-11) ได้กล่าวถึง กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมว่า การเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน หรือกลุ่มบุคคล องค์กรในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมใช้ประโยชน์ เป็นกลวิธีหนึ่งที่จะช่วยแก้ไขปัญหาได้อย่างยั่งยืน โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งการออกแบบในการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อหาวิธีที่เหมาะสมและการวางแผนส่งเสริมการมีส่วนร่วมนั้น ขึ้นอยู่กับลักษณะการตัดสินใจบนพื้นฐานของข้อมูล ตลอดจนความคาดหวังของสาธารณชนที่มีต่อกระบวนการ หรือการพัฒนา กระบวนการมีส่วนร่วม อาจมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ประเมินความต้องการในการเข้าร่วม ทำการรวบรวมและประเมินข้อมูลสาธารณเบื้องต้น เพื่อแยกผลกระทบต่อบุคคล หาข้อมูลสภาพสังคมของชุมชนที่ถูกกระทบ ประเมินความต้องการของชุมชนในการเข้าร่วมในแผนงานโครงการต่าง ๆ จัดตั้งผู้ประสานงานหรือผู้แทนระดับชุมชน เพื่อชี้แจงและสร้างความรู้ ความเข้าใจ การแสวงหาวิธีการมีส่วนร่วมที่ชุมชนเห็นด้วย

2. จัดสร้างกระบวนการที่มีส่วนร่วม โดยมีขั้นตอนที่สำคัญ คือ

2.1 สร้างความเข้าใจร่วมกันในประเด็นต่าง ๆ ของการพัฒนาและการมีส่วนร่วม โดยมีการแยกแยะความสนใจ ความต้องการของบุคคลหรือกลุ่ม และความต้องการในการมีส่วนร่วม

2.2 กำหนดเป้าหมายและสร้างแนวทางแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเป็นไปได้ร่วมกัน ประเมินแนวทางการพัฒนา เพื่อยึดเป็นแนวทางที่ถูกเลือกโดยวิธีการมีส่วนร่วมที่เหมาะสม

จินตวีร์ เกษมศุข (2554, หน้า 4) การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมจำเป็นต้องใช้วิธีการสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ ที่เหมาะสมในการนำพาข่าวสารจากหน่วยงานภาครัฐบาลหรือเอกชน ไปสู่ประชาชนผู้เป็นเป้าหมาย สิ่งสำคัญในการกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนหรือชุมชนได้รับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลที่ต้องการสื่อสารนั้น ต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน เพราะถือว่าเป็นส่วนช่วยให้กระบวนการติดต่อสื่อสารสัมพันธ์หรือแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างสมาชิกในสังคมเป็นได้โดยสะดวกขึ้น กล่าวคือ ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมพัฒนาชุมชน ให้มีความพัฒนา แข็งแรงเพื่อเป็นพลังขับเคลื่อนสู่การแก้ไขปัญหาของสังคมและประเทศชาติ

Fornaroff (1980, p.104) เสนอว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน มีขั้นตอนการมีส่วนร่วมดังนี้คือ

1. การวางแผน รวมทั้งการตัดสินใจในการกำหนดเป้าหมาย กลวิธีทรัพยากรที่ต้องใช้ ตลอดจนการติดตามประเมินผล

2. การดำเนินงาน
3. การใช้บริการจากโครงการ
4. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

ดังนั้น กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นกระบวนการสื่อสารสองทางที่มีเป้าหมายโดยรวม เพื่อที่จะให้เกิดการตัดสินใจที่ดีขึ้น และได้รับการสนับสนุนจากสาธารณชนซึ่งเป้าหมายของกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชน ก็คือทำให้ข้อมูลต่อสาธารณชนและให้สาธารณชนแสดงความคิดเห็นต่อโครงการที่น่าเสนอหรือนโยบายรัฐและมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา เพื่อหาทางออกที่ดีที่สุดสำหรับทุก ๆ คนการมีส่วนร่วมของประชาชนยังจัดเป็นรูปแบบหนึ่งของแนวความคิดในการกระจายอำนาจจากส่วนกลางมาสู่ส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ เพราะประชาชนในท้องถิ่นคือผู้ที่รับปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นตนเองดีกว่าผู้อื่น การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นการเปิดกว้างในความคิดเห็นโดยเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็น มีบทบาทในกิจกรรมนั้น ๆ

โดยสรุป กระบวนการมีส่วนร่วมในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะมุ่งให้ความสนใจถึงกระบวนการมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา การมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินการ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

2.1.4 ระดับของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมนับเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพราะนอกจากจะเป็นการให้โอกาสแก่คนในชุมชนได้มีโอกาสร่วมกำหนดทิศทางการพัฒนาของชุมชนตามสภาพปัญหา ความต้องการที่แท้จริงของชุมชน สอดคล้องกับบริบทของชุมชนที่มีลักษณะเฉพาะแล้ว ยังเป็นการใช้ศักยภาพของชุมชนในการเกื้อหนุนให้เกิดการบูรณาการการมีส่วนร่วมในหลาย ๆ ด้าน อาทิ ด้านสิ่งแวดล้อม การพัฒนาอาชีพ การแก้ปัญหาคความยากจน การศึกษา ศาสนา การเมือง การปกครองและการสร้างความเท่าเทียม ความเสมอภาคในชุมชน เป็นต้น การมีส่วนร่วมและการพัฒนาในด้านต่าง ๆ จะสะท้อนให้เห็นระดับการมีส่วนร่วมและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาของชุมชนในที่ต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ช่วยลดช่องว่างของการพัฒนา สร้างความสมดุลของการพัฒนาอันเป็นรากฐานของการพัฒนาสังคมให้มีความยั่งยืนต่อไป (พจนานถ อินทรมานนท์, 2556, <http://www.academia.edu>, 26 กรกฎาคม 2559)

การแบ่งระดับของการมีส่วนร่วมสามารถแยกได้ตามระดับความเข้มของการมีส่วนร่วมตามแนวคิดสมาคมสาธารณสุขของอเมริกา ได้กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วมนั้นไม่ได้มีความแปรเปลี่ยนเฉพาะ

ชนิด (Kinds) และปริมาณของกิจกรรมที่กระทำเท่านั้น แต่ยังมีความแปรเปลี่ยนในระดับความเข้ม (Degree) ในการเข้าไปมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการริเริ่มและวางแผนกิจกรรม ดังนั้น พิสัยของการมีส่วนร่วม อาจจะมีตั้งแต่ระดับการยอมรับบริการที่จัดไว้ให้แล้วไปจนถึงการรวมกลุ่มเพื่อตัดสินใจ และริเริ่มโครงการพัฒนาเองซึ่งระดับความเข้มของการมีส่วนร่วมหรือระดับการมีส่วนร่วมตามแนวคิดของสมาคมสาธารณสุขของอเมริกัน อาจจำแนกได้ 3 ระดับ คือ

(1) ระดับการตัดสินใจ (Decision Making) ในระดับนี้ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน และจัดการกับกิจกรรมการพัฒนาด้วยตัวของเขาเอง (Level of Responsibility by Themselves)

(2) ระดับการร่วมมือ (Cooperation) ในระดับนี้ประชาชนจะให้ความร่วมมือต่อแผนงานที่ริเริ่มโดยหน่วยงานภายนอก ซึ่งอาจต้องการความเสียสละจากประชาชน ในด้านเวลา ทรัพย์สิน และแรงงาน เพื่อช่วยให้โครงการประสบผลสำเร็จ การมีส่วนร่วมในระดับนี้ถือว่าการมีส่วนร่วมในระดับที่ยอมรับได้ (Acceptable Level of Participation)

(3) ระดับการใช้ประโยชน์ (Utilization) ในระดับนี้ประชาชนจะยอมรับ และใช้ประโยชน์จากบริการที่ได้วางโครงการไว้ ให้เป็นการมีส่วนร่วมในระดับการยอมรับบริการเท่านั้น ส่วนความคิดของอาร์นสไตน์ (Arnstein) นั้นเห็นว่าการมีส่วนร่วมมีลักษณะเป็นรูปของบันไดการมีส่วนร่วม (Participation Ladder) 8 ขั้น (ธีระพงษ์ แก้วหาญ, 2543, หน้า 154) ดังภาพประกอบ 10 บันไดของการมีส่วนร่วม 8 ขั้น ของอาร์นสไตน์

ภาพที่ 2.1 10 บันไดของการมีส่วนร่วม 8 ขั้น ของอาร์นสไตน์ (Arnstein) ที่มา: ซีระพงษ์ แก้วทวงษ์. (2543). หน้า 154

ในขั้นต่ำของบันไดคือ ขั้นถูกจัดกระทำและขั้นที่สองคือขั้นชี้แจงนั้น เรียกว่า การมีส่วนร่วมเทียมหรือไม่มีส่วนร่วม เป็นขั้นที่ประชาชนเข้าไม่ถึงการมีส่วนร่วมที่แท้จริงในการตัดสินใจ ในกรณีนี้ จะมีกลุ่มบุคคลจำนวนน้อยที่อยู่ในอำนาจเท่านั้นทำหน้าที่ตัดสินใจ โดยไม่มีการพูดถึงเนื้อหา วิธีการของการตัดสินใจหรือตำแหน่ง และอำนาจหน้าที่ของผู้มีอำนาจตัดสินใจนั้น ขั้นที่สองนี้สร้างขึ้นมา เพื่อที่จะทดแทนการมีส่วนร่วมที่แท้จริง วัตถุประสงค์ที่แท้จริงของสองขั้นนี้ไม่ใช่เป็นการทำให้ประชาชนเข้าถึงการมีส่วนร่วมในการวางแผนหรือควบคุมโครงการ แต่จะช่วยให้ผู้กุมอำนาจอยู่ดำเนินการให้การศึกษา (Educate) หรือการชี้แจงแก่ผู้ที่เข้ามาร่วม

บันไดขั้นที่ 3 ถึง 5 ก้าวหน้าถึงระดับที่เรียกว่า การมีส่วนร่วมแบบพิธีกรรมหรือการมีส่วนร่วมบางส่วน โดยขั้นที่ 3 ขั้นให้ข้อมูลข่าวสาร และขั้นที่ 4 ขั้นปรึกษาหารือ นั้น ความเห็นหรือข้อคิดของประชาชนได้รับการรับฟังจากผู้กุมอำนาจอยู่มากขึ้น แต่ภายใต้เงื่อนไขเหล่านี้พวกเขาไม่มีอำนาจที่จะ

รับประกันได้ว่า ความคิดเป็นของพวกเขาจะได้รับการเอาใจใส่จากผู้มีอำนาจเต็ม เมื่อการมีส่วนร่วม ถูกจำกัดอยู่ที่ระดับเหล่านี้ จึงไม่มีทางที่จะทำการเปลี่ยนแปลงสภาพตามข้อเรียกร้องของผู้มีส่วนร่วม บางส่วนนี้ คือ ยอมให้คนไร้อำนาจ (Have-nots) ให้คำแนะนำได้ แต่ก็ยังคงไว้ซึ่งสิทธิในการตัดสินใจของผู้มีอำนาจต่อ บันไดลำดับสูงขึ้นไปเป็นระดับที่เรียกว่า อำนาจเป็นของประชาชนซึ่งเพิ่มระดับของการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมากขึ้น ประชาชนสามารถเข้าไปสู่ขั้นที่ 6 ขึ้นเป็นหุ้นส่วน ซึ่งจะทำได้สามารถเข้าร่วมในการเจรจาเพื่อผลได้ผลเสีย (Trade-offs) กับผู้มีอำนาจดั้งเดิม ส่วนในขั้นที่ 7 ขึ้นใช้อำนาจผ่านตัวแทน และขั้นที่ 8 ขึ้นควบคุม โดยประชาชน เป็นการใช้อำนาจตัดสินใจของประชาชนโดยผ่านตัวแทนหรือประชาชนเป็นผู้ใช้อำนาจนั่นเอง

ธีรพงษ์ แก้วหาวงษ์ (2543, หน้า 11) ได้จำแนกขั้นตอนการมีส่วนร่วม ไว้ 5 ขั้นตอน ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มโครงการ เป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหา ปัญหา สาเหตุของปัญหาในชุมชน และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ กำหนดความต้องการของชุมชนและ จัดลำดับความสำคัญของความต้องการนั้น ๆ

2. การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผนการพัฒนา เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการกำหนดวัตถุประสงค์ นโยบายของโครงการ แนวทางในการดำเนินงาน กำหนดวิธีการ กำหนดทรัพยากร และแหล่งของทรัพยากรที่จะใช้

3. การมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินโครงการ เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำประโยชน์ ให้แก่โครงการ โดยการร่วมช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ แรงงาน วัสดุอุปกรณ์และประสานงาน ตลอดจนการ ดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

4. การมีส่วนร่วมในขั้นรับผลประโยชน์ที่เกิดจากโครงการพัฒนา เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามี ส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้รับจากโครงการ หรือมีส่วนในการรับผลเสียที่อาจเกิดจากโครงการ ซึ่งผลประโยชน์หรือผลเสียนี้อาจเป็นด้านกายภาพ หรือ ด้านจิตใจที่มีผลต่อสังคมหรือบุคคลได้

5. การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผลโครงการพัฒนา เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการ ประเมินว่า โครงการพัฒนาที่ดำเนินการนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ การประเมินผลนี้ อาจ เป็นการประเมินผลย่อย ซึ่งเป็นการประเมินผลความก้าวหน้าของโครงการที่กระทำกันเป็นระยะ ๆ หรือ การประเมินผลรวม ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปรอยต่อของโครงการทั้งหมด

อนันต์ ลักษณ์หทัย (2544, หน้า 14) ได้จัดลำดับขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

1. การร่วมประชุม
2. การออกความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ
3. การตีปัญหาให้กระจ่าง
4. การออกเสียงสนับสนุน คัดค้านปัญหา

5. การออกเสียงเลือกตั้ง
6. การบริจาควัตถุ
7. การบริจาคเงิน
8. การใช้โครงการที่เป็นประโยชน์ให้ถูกต้อง
9. การช่วยเหลือด้วยแรงงาน
10. การทำงานร่วมกับผู้นำการเปลี่ยนแปลง

อนันต์ ถักนทชัย (2544, หน้า 15) ยังได้กล่าวถึง การมีส่วนร่วมตามขั้นตอนในการพัฒนาว่าเป็น การวัดเชิงคุณภาพ แบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการริเริ่มการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการคิดค้นปัญหา และสาเหตุที่มาของปัญหาในชุมชน
2. การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการวางแผน การพัฒนา โดยประชาชนมีบทบาทในการกำหนดวิธีการ นโยบาย และการดำเนินงาน
3. การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินงานในการพัฒนา โดยการมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์หรือเข้าร่วมบริหารงาน
4. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ เป็นขั้นตอนที่ประชาชนรับผลประโยชน์ที่พึงได้จากการพัฒนา ทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ
5. การมีส่วนร่วมในขั้นตอนประเมินผลการพัฒนา เป็นการติดตามผลการดำเนินงานที่ได้กระทำไปแล้วนั้น สำเร็จตามวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด และหาแนวทางปรับปรุงให้ดีขึ้น

ถวิลวดี บุรีกุล (2552, หน้า 21-24) วิธีการแบ่งระดับขั้นการมีส่วนร่วมของประชาชน อาจแบ่งได้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ และความละเอียดของการแบ่งเป็นสำคัญ การแบ่งระดับขั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนอาจแบ่งได้จากระดับต่ำสุดไปหาระดับสูงสุด ออกเป็น 7 ระดับ และจำนวนประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในแต่ละระดับจะเป็นปฏิภาคกับระดับของการมีส่วนร่วม กล่าวคือ ถ้าระดับการมีส่วนร่วมต่ำ จำนวนประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมจะมาก และยิ่งระดับการมีส่วนร่วมสูงขึ้นเพียงใด จำนวนประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมก็จะลดลงตามลำดับ ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนเรียงตามลำดับจากต่ำสุดไปหาสูงสุดได้แก่

- 1) ระดับการให้ข้อมูล เป็นระดับต่ำสุดและเป็นวิธีการที่ง่ายที่สุดของการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้กำหนดนโยบายหรือผู้วางแผนโครงการกับประชาชน เพื่อให้ข้อมูลแก่ประชาชนเกี่ยวกับการตัดสินใจของผู้กำหนดนโยบายหรือผู้วางแผนโครงการ แต่ไม่เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นหรือเข้ามาเกี่ยวข้องใด ๆ วิธีการให้ข้อมูลอาจกระทำได้หลายวิธี เช่น การแถลงข่าว การแสดงนิทรรศการ การแจกข่าวและการทำหนังสือพิมพ์ให้ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนการใช้สื่อต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ สื่อบุคคล และ

หอกระจายข่าว เป็นต้น อย่างไรก็ตาม เพื่อป้องกันมิให้รัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจดุลพินิจในการให้หรือไม่ให้ข้อมูลดังกล่าวแก่ประชาชน จึงควรมีข้อกำหนดให้รัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องกระทำและกระทำอย่างทั่วถึงด้วย ยกเว้น ข้อมูลบางประการ เช่น เรื่องเกี่ยวกับความมั่นคงของชาติ เป็นต้น นอกจากนี้ การให้ข้อมูลแก่ประชาชนจะต้องให้อย่างทั่วถึง ถูกต้อง เที่ยงตรง ทันการณ์ เข้าใจได้ง่ายและไม่มีค่าใช้จ่ายมาเป็นอุปสรรคในการได้รับข้อมูลนั้น ๆ

2) ระดับการเปิดรับความคิดเห็นของประชาชน เป็นระดับขั้นที่สูงกว่าระดับแรก กล่าวคือ ผู้กำหนดนโยบายหรือผู้วางแผนโครงการเชิญชวนให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น เพื่อให้ได้ข้อมูลมากขึ้น และประเด็นในการประเมินข้อดี ข้อเสีย ชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการริเริ่มโครงการต่าง ๆ และการบรรยายให้ประชาชนฟังเกี่ยวกับโครงการต่าง ๆ แล้วขอความคิดเห็นจากผู้ฟัง เป็นต้น อนึ่ง การรับฟังความคิดเห็นนี้ จะกระทำได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ก็ต่อเมื่อประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีข้อมูลที่ถูกต้องและพอเพียง

3) ระดับการปรึกษาหารือ เป็นระดับขั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนที่สูงกว่าการเปิดรับความคิดเห็นจากประชาชน เป็นการเจรจากันอย่างเป็นทางการระหว่างผู้กำหนดนโยบายและผู้วางแผนโครงการและประชาชน เพื่อประเมินความก้าวหน้าหรือระบุประเด็น หรือข้อสงสัยต่าง ๆ เช่น การจัดประชุม การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ ตลอดจน การเปิดกว้างรับฟังความคิดเห็น โดยใช้รูปแบบต่าง ๆ อาทิ การสนทนากลุ่มและประชาเสวนา เป็นต้น

4) ระดับการวางแผนร่วมกัน เป็นระดับขั้นที่สูงกว่าการปรึกษาหารือ กล่าวคือ เป็นเรื่องการมีส่วนร่วมที่มีขอบเขตกว้างมากขึ้น มีความรับผิดชอบร่วมกันในการวางแผนเตรียมโครงการและผลที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ เหมาะสมที่จะใช้สำหรับการพิจารณาประเด็นที่มีความยุ่งยากซับซ้อนและมีข้อโต้แย้งมาก เช่น การใช้กลุ่มที่ปรึกษา ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง การใช้อนุญาโตตุลาการ เพื่อแก้ปัญหาข้อขัดแย้งและการเจรจา เพื่อหาทางประนีประนอมกัน การประชุมวางแผนแบบมีส่วนร่วม

5) ระดับการร่วมปฏิบัติ เป็นระดับขั้นที่สูงถัดไปจากระดับการวางแผนร่วมกัน คือ เป็นระดับที่ผู้รับผิดชอบนโยบายหรือโครงการกับประชาชนร่วมกันดำเนินการตามนโยบายหรือโครงการเป็นขั้นการนำนโยบายไปปฏิบัติร่วมกัน ดำเนินตามโครงการร่วมกัน เพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

6) ระดับร่วมติดตาม ตรวจสอบและประเมินผล เป็นระดับการมีส่วนร่วมที่มีผู้เข้าร่วมน้อย แต่มีประโยชน์ที่ผู้เกี่ยวข้องหรือได้รับผลกระทบ สามารถมาคอยติดตามการดำเนินกิจกรรมนั้น ๆ ได้ รูปแบบของการติดตาม ตรวจสอบหรือประเมินผล อาจอยู่ในรูปแบบของการจัดตั้งคณะกรรมการติดตาม ประเมินผลที่มาจากหลายฝ่าย การสอบถามประชาชน โดยการทำการสำรวจ เพื่อให้ประชาชนประเมิน

การประเมินผลนี้มีความสำคัญมาก เพราะจะมีผลกระทบต่อการพิจารณาจัดสรรประโยชน์ การยุติหรือคงไว้ ตลอดจน ปรับปรุงนโยบายหรือโครงการ

7) ระดับการควบคุมโดยประชาชน เป็นระดับสูงสุดของการมีส่วนร่วม โดยประชาชน เพื่อแก้ปัญหาข้อขัดแย้งที่มีอยู่ทั้งหมด เช่น การลงประชามติ เป็นต้น

ทั้งนี้ การที่ประชาชนจะมีส่วนร่วมในลำดับสูงขึ้น ๆ ไปได้ จะต้องมีส่วนร่วมในลำดับล่าง ๆ ก่อน จึงจะทำให้มีส่วนร่วมมีประสิทธิภาพ เพราะหากปราศจากข้อมูล ประชาชนจะทำหน้าที่ร่วมให้ความเห็นปรึกษาหารือ ร่วมตัดสินใจ ตรวจสอบติดตามได้อย่างไรในการจะแสดงความคิดเห็น นอกจากนี้ การให้ความคิดเห็นที่เหมาะสม อาจดำเนินการหลังจากได้มีเวลาศึกษาข้อมูลมาแล้ว รูปแบบการรับฟังความคิดเห็น อาทิ การสำรวจโดยแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ การรับฟังผ่านเวทีประชาชน ผ่านวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ จดหมายหรือกล่องรับฟังความคิดเห็น โทรศัพท์ เป็นต้น เพื่อช่วยให้เข้าใจระดับขั้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ความแตกต่างและเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในแต่ละระดับได้ง่ายยิ่งขึ้น

2.1.5 แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นยุทธศาสตร์หนึ่งของการพัฒนาประเทศ พัฒนาสังคม พัฒนาชุมชน หลักการสำคัญหรือหัวใจของการมีส่วนร่วม ก็คือ ประชาชนจะต้องให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผิดชอบในผลการพัฒนาที่จะเกิดขึ้น กล่าวคือ การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการอย่างหนึ่งในการพัฒนา จึงจำเป็นที่จะต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมซึ่งกันและกันเพื่อที่จะช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ

Pateman (Pateman, 1976 อ้างถึงใน พงศ์พันธ์ แก้วหาวงศ์, 2550 หน้า 40) ที่แบ่งการมีส่วนร่วมไว้ 2 กลุ่ม คือ

1. ทฤษฎีความเป็นผู้นำจะเน้นความเป็นผู้แทนของผู้บริหารและถือว่าการให้มีส่วนร่วมในการเลือกตั้งหรือถอดถอนเป็นเครื่องหมายของการประกันคุณภาพการบริหารงานที่ดี ทฤษฎีนี้เน้นเฉพาะการวางโครงสร้างของสถาบันเพื่อให้บุคลากรได้เข้ามามีส่วนร่วมเท่านั้น

2. ทฤษฎีประชาธิปไตยแบบให้มีส่วนร่วม เป็นแนวคิดทฤษฎีที่มีวัตถุประสงค์ให้เข้าไปมีส่วนร่วมเป็นการศึกษาและพัฒนาการทำงานที่มีความรับผิดชอบทางการเมืองและสังคมนั้น การไม่ยอมให้บุคลากรมีส่วนร่วมถือว่าการคุกคามต่อเสรีภาพของบุคลากร

ทฤษฎีการสร้างผู้นำ (Leadership)

การสร้างผู้นำจะช่วยจูงใจให้ประชาชนทำงานด้วยความเต็มใจเพื่อบรรลุ เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ร่วมกัน ทั้งนี้ เพราะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญของการร่วมกลุ่มคน จูงใจไปยังเป้าประสงค์

โดยทั่วไปแล้วผู้นำอาจจะมีทั้งผู้นำที่ดีเรียกว่า ผู้นำปฏิฐาน (Positive Leader) ผู้นำพลวัต คือ เคลื่อนไหวทำงานอยู่เสมอ (Dynamic Leader) และผู้นำไม่มีกิจ ไม่มีผลงานสร้างสรรค์ ที่เรียกว่า ผู้นำนิเสธ (Negative Leader) ผลของการให้ทฤษฎีการสร้างผู้นำ งานมีคุณภาพ จึงทำให้เกิดการระดมความร่วมมือปฏิบัติงานอย่างมีขวัญกำลังใจ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และร่วมรับผิดชอบ ดังนั้น การสร้างผู้นำที่ดี ย่อมจะนำไปสู่ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยดีนั่นเอง (ยุพาพร รูปงาม, 2545, หน้า 8)

สมลักษณ์ ไชยเสรีฐ (2549, หน้า 142-149) ได้แบ่งแนวทางการจัดการการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น 3 ด้านหลัก คือ ด้านประชาชน (Public) ด้านการมีส่วนร่วม (Participation) และด้านภาครัฐ โดยการมีส่วนร่วม (Participation) มีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อให้ประชาชนที่เป็นบุคคลหรือคณะบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ในการดำเนินการพัฒนา ช่วยเหลือ สนับสนุนทำประโยชน์ในเรื่องต่าง ๆ หรือกิจกรรมต่าง ๆ ตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมประเมินผล เพื่อให้เกิดการยอมรับและก่อให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดกันทุกฝ่าย ดังนี้

1. การรับรู้ (Perception) ต้องสร้างสำนึกให้ทั้งภาครัฐและประชาชน มีความตระหนัก การรับรู้การยอมรับในสิทธิหน้าที่และส่วนร่วมของทุกกลุ่มทุกฝ่าย

2. ทศคติ (Attitude) ต้องสร้างความเข้าใจ และปรับทัศนคติของบุคลากรภาครัฐและภาคประชาชนทั้งสองฝ่าย ให้มีทัศนคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วม

3. การเป็นตัวแทน (Representation) การสรรหาและคัดเลือกตัวแทน จะต้องคำนึงถึงประชาชนทุกกลุ่ม ทุกฝ่าย เพื่อให้ประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ที่หลากหลายทุกกลุ่มนั้นมีตัวแทนเข้าไปร่วมด้วย จะได้ประสานผลประโยชน์กันจนลงตัวและเกิดความเป็นธรรมขึ้น

4. ความเชื่อมั่นและไว้วางใจ (Trust) การมีส่วนร่วมนั้น ต้องสร้างให้สมาชิกมีความเชื่อมั่น มีความเข้าใจและมีความจริงใจในการเข้าร่วม ความเชื่อถือศรัทธา ความไว้วางใจกันซึ่งกันและกัน เป็นเงื่อนไขที่สำคัญ

5. การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร (Information-Sharing) สร้างกลไก เพื่อการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร เพราะการมีส่วนร่วมเป็น กระบวนการที่ทำให้ข้อมูลข่าวสาร ทั้งด้านที่เป็นข้อเท็จจริงและด้านที่เป็นความคิด ความรู้สึก ความคาดหวัง ได้ถูกแสดงออกมาอย่างหลากหลายกลุ่มลึกและสมบูรณ์ ครบถ้วนมากขึ้น ซึ่งจะทำให้การวินิจฉัยปัญหาและการเสนอทางเลือกในการแก้ไขปัญหาที่หลากหลายและตรงกับความต้องการต้องการ

6. ฉันทามติ (Consensus) โดยการให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนเข้าร่วม ในการหาวิธีแก้ไขปัญหาที่ยั่งยืนชั้บซ้อนร่วมกัน หาทางออกสำหรับการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในทางสันติ เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย

7. การมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) องค์กรการมีส่วนร่วมต้องสร้างให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน เป็นการสื่อสารแบบ 2 ทาง (Two Ways Communication) ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน

8. ความประสงค์หรือความมุ่งหมาย (Purpose) ต้องกำหนดความประสงค์หรือความมุ่งหมายในการมีส่วนร่วมไว้อย่างชัดเจนว่า เป็นไปเพื่ออะไร ผู้เข้าร่วมจะได้ตัดสินใจดีกว่า ควรเข้าร่วมหรือไม่

9. การประเมินผล (Appraisal) การประเมินผลเป็นขั้นตอนหนึ่งในกระบวนการมีส่วนร่วม และถือเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งของผู้บริหารในการบริหารทรัพยากรบุคคลให้เกิดประโยชน์สูงสุด

10. ความโปร่งใส (Transparency) ปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กร การมีส่วนร่วมให้มีความโปร่งใส สร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน

11. ความเป็นอิสระ (Independence) ต้องมีความเป็นประชาธิปไตยโดยการให้เกียรติสมาชิกทุกคนในองค์กรมีอิสระทางความคิดยอมรับความคิดเห็นของกันและกันและการที่สมาชิกมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นและตัดสินใจ จะเป็นปัจจัยให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกัน

12. ก้าวไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่อง (Onward-doing) ต้องเปิดโอกาสประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ทำให้เกิดประสบการณ์ การเรียนรู้ใหม่ ความคิดใหม่ที่ท้าทายอย่างต่อเนื่อง

13. เครือข่าย (Network) ให้มีการผนึกกำลังร่วมกันของทั้งภาครัฐ และภาคประชาชนในลักษณะเครือข่ายคือ มาผนึกกำลังกันเป็นหนึ่งเดียว มาทำความเข้าใจกันเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาของและปัญหาส่วนรวมในชุมชน ซึ่งการดำเนินงานของเครือข่ายจะนำไปสู่การพัฒนาการมีส่วนร่วมที่ยั่งยืนได้ในที่สุด

กล่าวสรุปได้ว่า แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น จะต้องเริ่มต้นด้วยการสร้างจิตสำนึกให้รับรู้ถึงปัญหา สร้างทัศนคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมให้กับประชาชน การทำกิจกรรมใด ๆ จะต้องกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ที่ชัดเจน โปร่งใส ตรวจสอบได้ มีความเป็นประชาธิปไตยยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เพื่อนำไปสู่เป้าหมายของกิจกรรมนั้น ๆ

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย

2.2.1 การบริหารการจัดการขยะมูลฝอย

มีนักวิชาการได้ให้ความหมายกันไว้มากมาย ตามแนวทางที่แต่ละท่านได้ศึกษามา เช่น

Mary Parker Follett “การบริหารจัดการเป็นเทคนิคการทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยผู้อื่น”

George R.Terry “การบริหารจัดการ เป็นกระบวนการของการวางแผนการจัดองค์การ การกระตุ้นและการควบคุมให้บรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกัน โดยใช้ทรัพยากรบุคคลและอื่น ๆ”

James A.F.Stoner “การจัดการ คือ กระบวนการ (Process) ของการวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organization) การสั่งการ (Leading) และการควบคุม (Controlling) ความพยายามของสมาชิกในองค์การและการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่องค์การกำหนดไว้”

มูลฝอย หมายถึง เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า ถุงพลาสติก ภาชนะที่ใส่อาหาร แก้ว มูลสัตว์ หรือซากสัตว์ รวมตลอดถึงสิ่งที่เก็บกวาดจากถนน ตลาดที่เลี้ยงสัตว์หรือที่อื่น ๆ (พระราชบัญญัติการสาธารณสุข, 2535, หน้า 168)

ของเสีย หมายถึง ขยะมูลฝอย สิ่งปฏิกูล น้ำเสีย อากาศเสีย มลสาร หรือวัตถุอันตรายอื่นใด ซึ่งถูกปล่อยทิ้งหรือมีที่มาจากแหล่งกำเนิดมลพิษรวมทั้งภาคตะกอน หรือสิ่งตกค้างจากสิ่งเหล่านั้น ที่อยู่ในสภาพของแข็ง ของเหลว หรือก๊าซ (พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535, หน้า 3)

พจนานุกรมนักเรียนฉบับเฉลิมพระเกียรติ พ.ศ. 2540 ได้ให้คำจำกัดความคำว่า “มูลฝอย” หมายถึง เศษสิ่งของที่ทิ้งแล้ว ส่วนคำว่า “ขยะ” หมายถึง หยากเยื่อ มูลฝอย

ดังนั้น อาจจะสามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า ขยะมูลฝอย หมายถึง เศษสิ่งของที่ไม่ต้องการใช้แล้ว ทิ้งที่เน่าเปื่อยได้และไม่เน่าเปื่อย รวมตลอดถึงแก้ว ซากสัตว์มูลสัตว์ ฝุ่นละออง และเศษวัสดุที่ทิ้งจากอาคาร บ้านเรือน ตลาดและโรงงานอุตสาหกรรม

2.2.2 นโยบายการบริหารจัดการขยะมูลฝอย

เพื่อให้การจัดการขยะมูลฝอย สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องโดยสนองตอบต่อเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 และเป็นแนวทางสำหรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 จึงสมควรกำหนดนโยบายการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ดังนี้

นโยบาย

การบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของประเทศไทย โดยกำหนดรูปแบบการกำจัดขยะมูลฝอยแบบศูนย์กำจัดขยะที่ได้รับการศึกษาออกแบบและก่อสร้างด้วยเทคโนโลยีที่เหมาะสม มีระบบและมาตรการการป้องกันปัญหาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและประชาชน และยังสามารถรองรับปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนหลาย ๆ แห่งรวมกัน ซึ่งจะช่วยลดปัญหาการบริหารจัดการขยะมูลฝอยแต่ละชุมชนและไม่ให้เกิดขึ้นอีกต่อไปในอนาคตโดย

1. ควบคุมการผลิตขยะมูลฝอยของประชาชน
2. สนับสนุนงบประมาณ บุคลากร และวิชาการแก่ท้องถิ่นเพื่อให้มีการจัดการขยะมูลฝอยแบบครบวงจร ตั้งแต่การเก็บ การคัดแยก การขนส่ง การนำกลับมาใช้ประโยชน์ และการกำจัดที่ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล

3. ส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความร่วมมือกันในการจัดการขยะมูลฝอยโดยมุ่งเน้นรูปแบบศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยชุมชนรวม
4. สนับสนุนให้มีกฎระเบียบและเกณฑ์การจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสมเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องถือปฏิบัติ
5. ส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรเอกชนและประชาชน มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยมากขึ้น

เป้าหมาย

1. ควบคุมอัตราการผลิตขยะมูลฝอยให้มีไม่เกิน 1 กิโลกรัมต่อคน ต่อวันภายในปี พ.ศ. 2544
2. ให้มีการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอยในอัตราไม่น้อยกว่าร้อยละ 15 และ 30 ภายในปี พ.ศ. 2544 และ พ.ศ. 2549 ตามลำดับ
3. ควบคุมปริมาณขยะมูลฝอยตกค้างในเขตเทศบาลไม่เกินร้อยละ 10 และ 5 ภายในปี พ.ศ. 2544 และ พ.ศ. 2549 ตามลำดับ
4. ให้ทุกจังหวัดมีแผนงานการจัดการขยะมูลฝอยในรูปแบบศูนย์กำจัดขยะมูลฝอย ส่วนกลางสำหรับท้องถิ่นต่าง ๆ สามารถใช้ร่วมกันได้ โดยสนับสนุนให้มีศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของจำนวนจังหวัดทั้งหมดในปี พ.ศ. 2549 (หรือ 38 จังหวัด) (กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2547, หน้า 9-10)

2.3 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับตลาดน้ำวัดลำพญา

ตำบลลำพญาเป็นสถานที่เก่าแก่ที่หนึ่ง มีบรรยากาศสดชื่น มีแม่น้ำท่าจีนไหลผ่านและเป็นสายเดียวที่ชาวลำพญาใช้ในการอุปโภคบริโภค ซึ่งแม่น้ำท่าจีนนี้เป็นแม่น้ำที่สะอาดและอุดมสมบูรณ์ เป็นสถานที่ที่น่าพักผ่อน สิ่งที่ชาวตำบลลำพญาให้ความเคารพนับถือก็คือ หลวงพ่อมงคลมาลานิมิตร และหลวงพ่อบำเหน็จ อยู่สถาพร ภายในตำบลลำพญาก็มีตลาดที่เก่าแก่อยู่คู่ตำบลลำพญา ซึ่งมีทั้งคนเชื้อสายจีนและไทยอยู่ ส่วนมากคนในตลาดจะมีอาชีพค้าขายของต่าง ๆ เช่น ของชำ ผักสด เป็นต้น ชาวตำบลลำพญามีอาชีพหลักคือ เกษตรกร เช่น ทำนา ทำไร่ ผู้คนชาวลำพญาใช้ชีวิตความเป็นอยู่เรียบง่ายและเป็นกันเอง สมัยก่อนการคมนาคมของคนลำพญาไม่เหมือนสมัยนี้ คือคนลำพญาต้องโดยสารทางเรือหรือทางเท้า เพราะสมัยก่อนพื้นที่แถวนี้เป็นป่าไผ่ ต่อมาหลวงพ่อบำเหน็จ อยู่สถาพร ได้ขุดคลองสร้างถนน ทำให้ชาวนา ชาวไร่ มีน้ำกินน้ำใช้ในการทำเกษตรกรรม อีกทั้งยังอบรมเลี้ยงดูเด็กกำพร้า เด็กยากจน สร้างโรงเรียน ซึ่งปัจจุบันมีการสอนตั้งแต่ ม.1 ถึง ม. 6 ก็คือโรงเรียนสถาพรวิทยา และมีโรงเรียนระดับประถมคือ โรงเรียนวัดลำพญา และโรงเรียนวัดเวฬุวนาราม และตอนนี้ตำบลลำพญาก็มีชื่อเสียงโด่งดัง ก็คือ “ตลาดน้ำวัดลำพญา” ซึ่งตอนนี้ได้เป็นที่รู้จักของคนเป็นจำนวนมาก

ตลาดน้ำวัดลำพญา จัดตั้งขึ้นด้วยความร่วมมือของ สภาวัฒนธรรมตำบลลำพญา วัดลำพญา และ ชาวตำบลลำพญา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการส่งเสริมอาชีพและรายได้ให้กับชาวบ้านและเกษตรกรใน ท้องถิ่น ให้เป็นแหล่งชุมชนสินค้าเกษตรกรรม หัตถกรรม และสินค้าพื้นเมือง เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษา วิถีชีวิตของชาวบ้านด้วยบรรยากาศคึกคักน้ำที่สวยงาม และพืชพันธุ์ธรรมชาติที่เขียวชอุ่มสองฝั่งแม่น้ำท่าจีน ท่ามกลางรอยยิ้มของชาวบ้านและอากาศอันบริสุทธิ์

ตลาดน้ำวัดลำพญาเริ่มเปิดให้บริการครั้งแรก ในวันอาทิตย์ที่ 5 กันยายน พ.ศ. 2542 ตั้งอยู่ บริเวณหมู่ที่ 5 ตำบลลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม โดยในช่วงแรก ๆ ที่เปิดบริการเฉพาะวัน อาทิตย์ และเมื่อเป็นที่รู้จักมากขึ้น ต่อมาจึงเปิดบริการทุกวันเสาร์และวันอาทิตย์ รวมทั้งวันหยุดนักขัต ฤกษ์ เปิดบริการตั้งแต่เวลา 07.00 - 16.00 น. โดยใช้บริเวณวัดลำพญาและชายฝั่งแม่น้ำท่าจีนเป็นที่จัด ตลาดน้ำวัดลำพญามาจนถึงปัจจุบัน

ในปัจจุบันตลาดน้ำวัดลำพญาได้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เป็นอีกทางเลือกหนึ่งของสังคม นอกจากนักท่องเที่ยวจะได้พักผ่อนและชื่นชมธรรมชาติบริเวณตลาดน้ำแล้ว ทางตลาดน้ำยังได้จัดบริการ ท่องเที่ยวชมลำน้ำไว้หลายอย่าง เช่น บริการล่องเรือแจวโบราณ บริการล่องแพชมธรรมชาติ ด้านทิศใต้ และทิศเหนือ เพื่อล่องลำน้ำชมความงามของธรรมชาติสองฝั่งแม่น้ำสัมผัสวิถีชีวิตชุมชน รวมทั้งเป็นการ ทัดศึกษาสถานที่สำคัญบริเวณตำบลใกล้เคียง เช่น การล่องเรือนำนักท่องเที่ยวชมมัสการพระศักดิ์สิทธิ์ขอ พรตามวัดต่าง ๆ เช่น วัดบางพระ วัดบางปลา วัดบางภาษี วัดกลางบางพระ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมี ร้านค้าในตลาดน้ำวัดลำพญาที่มีสินค้าหลากหลายชนิด โดยในระยะเริ่มต้นมีร้านค้าประมาณ 40 ร้าน ต่อมาได้มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ จนในปัจจุบันมีร้านค้าทั้งหมดมากกว่า 300 ร้านค้า ซึ่งแบ่งเป็น ร้านค้าบริเวณซุ้มจาก ร้านค้าในเรือเช่า ร้านค้าในเรือส่วนตัว ร้านค้าในแพขนาดใหญ่ โดยมีประชาชน ที่เข้ามามีกิจกรรมทางเศรษฐกิจร่วมกันจากหลากหลายแห่ง คือ ชาวตำบลลำพญาทั้ง 11 หมู่บ้าน และ ตำบลใกล้เคียง เช่น ตำบลคลองนกกระทุง ตำบลบางระกำ ตำบลนราภิรมย์ ตำบลบางภาษี นอกนั้น มาจากอีกหลายแห่ง เช่น จากอำเภอบางเลน อำเภอสองพี่น้อง และผู้ค้าจากกรุงเทพฯ บางส่วนร้อยละ 80 ของชาวตำบลลำพญาประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำให้สินค้าส่วนมากที่วางจำหน่ายในตลาดน้ำวัด ลำพญาเป็นสินค้าทางการเกษตร ผักพื้นบ้าน ผลไม้ต่าง ๆ ที่เป็นผลผลิตมาจากสวนที่ชาวบ้านปลูกเอง และซื้อมาจากที่อื่นบ้างในกรณีที่ไม่มี นอกจากนี้ ยังมีร้านอาหาร ร้านเครื่องดื่ม ขนมพื้นบ้านที่ชาวบ้าน นำกลับมาฟืนฟูอีกครั้ง รวมทั้งมีร้านค้าเครื่องจักสาน การรวมกลุ่มของแม่บ้านตำบลลำพญาผลิตข้าว ซ้อมมือ การนวดแผนโบราณ ฯลฯ ในแต่ละวันจะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาประมาณวันละ 3,000 คน เฉลี่ย 24,000 - 28,000 คนต่อเดือน โดยขึ้นอยู่กับวันหยุดนักขัตฤกษ์ของแต่ละเดือนด้วย

ในเมื่อตลาดน้ำวัดลำพญา นำความเจริญเข้ามาในชุมชน ทำให้กลุ่มนักท่องเที่ยวใกล้ ไกล รู้จัก มากขึ้น ตลาดน้ำวัดลำพญาจึงกลายเป็นตลาดน้ำที่กลุ่มนักท่องเที่ยวรู้จัก มีจำนวนนักท่องเที่ยวมาเที่ยว

มากขึ้นทุก ๆ ปี จึงทำให้ทางตลาดน้ำวัดลำพญาต้องมีการปรับปรุง พัฒนา ขยายพื้นที่ ขยายร้านค้า เพื่อรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวที่มีจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ ดังนั้น เมื่อชุมชนมีความเจริญเข้ามา ทำให้มีประชากรหนาแน่น ปัญหาที่จะเกิดขึ้นตามมา ก็คือ ปัญหาจากขยะมูลฝอย ที่เกิดจากถุงพลาสติก ขวดน้ำพลาสติก กล่องโฟม ขวดแก้ว เศษอาหาร พืชผัก เปลือกผลไม้ เป็นต้น ทำให้เกิดกลิ่นเหม็นและก่อให้เกิดความรำคาญแก่ผู้พบเห็น ซึ่งส่งผลกระทบต่อชุมชนและสภาพแวดล้อม ปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ทิ้งขยะระเกะระกะ ไม่เป็นระเบียบ สาเหตุอาจจะเกิดจากปัญหาที่ถังขยะไม่เพียงพอกับการรองรับของปริมาณขยะแต่ละวัน ชุมชนไม่ได้ให้ความสนใจและตระหนักถึงปัญหานี้เท่าที่ควร จึงทำให้เกิดขยะล้นเมือง เป็นเหตุให้ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาถึงปัญหาขยะมูลฝอย จึงได้ทำการศึกษาเรื่องการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของตลาดน้ำวัดลำพญา

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.4.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

กรรณิการ์ ชมดี (2524) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ เฉพาะ กรณีโครงการสารภี ตำบลท่าช้าง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษาพบว่า เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ ขนาดครอบครัวและความยาวนานในการอาศัย มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วม ทั้งนี้ เพราะระดับการศึกษาที่สูงทำให้คณะกรรมการสามารถค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่จะเกิดขึ้นได้ ตลอดจนศึกษาความต้องการของชุมชน สามารถคิดหาและสร้างรูปแบบวิธีการพัฒนาแก้ไข ช่วยลดปัญหาได้ สร้างสังคมใหม่ที่เป็นประโยชน์ ร่วมวางแผนนโยบายหรือแผนงาน ร่วมรักษาโครงการ/กิจกรรม ร่วมตัดสินใจ ควบคุมติดตามและประเมินผล ที่ทำให้เกิดประโยชน์

สุจินต์ ดาววิรุกุล (2527) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาชุมชน ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านชนะเลิศการประกวดหมู่บ้านดีเด่น ระดับจังหวัด ของจังหวัดนครสวรรค์ ผลการศึกษาพบว่า เพศ และ อายุ ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน การดำเนินการพัฒนาชุมชน คณะกรรมการชุมชนไม่ว่า เพศชาย หรือ เพศหญิง ล้วนแล้วแต่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และคณะกรรมการชุมชนที่มีอายุน้อยหรือมาก สามารถเข้าร่วมดำเนินการกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพเช่นเดียวกัน

มงคล จันทร์ส่อง (2544) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ได้แก่ อายุ และ ความคาดหวังผลประโยชน์ที่จะได้รับการมีส่วนร่วม กล่าวโดยสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมนั้น ขึ้นอยู่กับตัวแปรหลายอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับ

การศึกษา การเป็นสมาชิกกลุ่ม ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน การรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

เยาวลักษณ์ ทองอุ่มใหญ่ (2545) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการชุมชนร่วมใจรักสะอาดเพื่อสิ่งแวดล้อมที่ดีของกรุงเทพมหานครผลการศึกษาพบว่า ระดับความคิดเห็นที่มีปัจจัยภายนอกและระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานโครงการทั้ง 7 ประเด็น ได้แก่ ความรู้การจัดการเกี่ยวกับขยะมูลฝอย บทบาทผู้นำชุมชนพิชภัยจากขยะมูลฝอย การสื่อสารประชาสัมพันธ์ ความพึงพอใจที่มีต่อโครงการและการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการอยู่ในระดับสูง เพศ อายุ และระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการชุมชนร่วมใจรักสะอาด เพื่อสิ่งแวดล้อมที่ดีของชุมชนในเขตบางแค กรุงเทพมหานคร ตัวแปรด้านการจัดการขยะมูลฝอยบทบาทผู้นำ การสื่อสารประชาสัมพันธ์ และความพึงพอใจที่มีต่อโครงการมีความสัมพันธ์ในระดับปานกลางกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการชุมชนร่วมใจรักสะอาดเพื่อสิ่งแวดล้อมที่ดีของชุมชนในเขตบางแค กรุงเทพมหานคร

สมเกียรติ ตันติวังศ์วานิช (2550) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของ ชุมชนในเขตลาดกระบัง ผลการวิจัยสรุปว่า การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของประชาชนในชุมชนเขต ลาดกระบัง ในภาพรวม และรายได้อยู่ในระดับมาก โดยด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการเป็น ด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากและเป็นลำดับที่ 1 การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของประชาชน ในชุมชนเขตลาดกระบัง ตามระยะเวลาที่เข้าร่วมกิจกรรมของประชาชนต่างกัน เมื่อพิจารณาในภาพรวมและรายข้อพบว่า แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 และการมีส่วนร่วมในการจัด กิจกรรมของประชาชนในชุมชนเขตลาดกระบัง ตามอายุของประชาชนต่างกัน เมื่อพิจารณาใน ภาพรวมพบว่าแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05

เอกวิทย์ นวเศรษฐ (2554) ได้ศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมในการวางผังชุมชน กรณีศึกษาชุมชนโพธิ์โสมสต์และชุมชนทรัพย์สินพัฒนา ผลการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมและความพึงพอใจต่อกระบวนการที่ค่อนข้างแตกต่างกัน กล่าวคือ ผู้เข้าร่วมจากชุมชนโพธิ์โสมสต์ ที่มีลักษณะความเป็นอยู่แบบชุมชนเกษตรกรรมกลับแสดงความมีส่วนร่วมและความพึงพอใจต่อกระบวนการมากกว่าชุมชนทรัพย์สินพัฒนาที่มีลักษณะความเป็นอยู่แบบชุมชนเมือง โดยรายละเอียดแต่ละระดับของกระบวนการการมีส่วนร่วม นั้น ชุมชนโพธิ์โสมสต์ มีส่วนร่วมในระดับแรกและระดับท้ายคือ การร่วมกันค้นหาปัญหาและการลงมือปฏิบัติมากกว่าการคิดวิเคราะห์ ขณะที่ชุมชนทรัพย์สินพัฒนามีส่วนร่วมในระดับกลาง คือการคิดวิเคราะห์และหาแนวทางการแก้ไขปัญหามากกว่าการลงมือปฏิบัติอย่างชัดเจน

พระมหาประกาศิต สิริเมโธ (ฐิติปสิทธิกร) (2556) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัย

พบว่า 1) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 4 ด้าน โดยด้านที่ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุด คือด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การเปรียบเทียบ ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยสภาพแวดล้อม พบว่า โดยภาพรวมประชาชนที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง โดยภาพรวมไม่ต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ขณะที่ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือน ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน สถานภาพในชุมชน และการเข้าร่วมกลุ่มในชุมชน ต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง โดยภาพรวมต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ 3) ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ พบว่า อุปสรรค หรือปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นได้ร่วมกับชุมชนในการแก้ปัญหาต่าง ๆ เริ่มตั้งแต่ให้ประชาชนร่วมรับรู้ รับทราบ ร่วมวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาและหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ร่วมกันเป็นอย่างดีคือ ชุมชนมีรวมกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ เป็นเครือข่ายประชาชน เครือข่ายกลุ่มกิจกรรมในชุมชน ทำให้สะดวกต่อการติดต่อสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนผู้บริหารชุมชน ผู้นำชุมชน พัฒนาการ องค์การบริหารส่วนตำบล มีบทบาทเป็นผู้ให้การส่งเสริม สนับสนุนในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การสนับสนุนวิทยากรให้ความรู้ การสนับสนุนงบประมาณ การสนับสนุนผลผลิตหรือผลงานที่เกิดขึ้น อีกทั้งมีการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ มีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ชุมชน โดยการรวมกลุ่มกิจกรรมเป็นเครือข่ายชุมชนและการมีส่วนร่วมที่ดีของประชาชน ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ คือ ด้านการพัฒนาคน ด้านการพัฒนาพื้นที่ ด้านการพัฒนาแหล่งรายได้ และด้านการพัฒนาแผนชุมชน ประโยชน์เกิดขึ้นแก่ชุมชน แก่ประชาชนในชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านต่าง ๆ ที่เป็นปัจจัยส่งผลให้เกิดการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นรูปธรรมและตรงประเด็นความต้องการ หรือปัญหาของชุมชนอย่างเห็นได้ชัด ชุมชนบ้านคลองใหม่นับว่าแบบอย่างการพัฒนาชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงที่เหมาะสมแก่สังคมไทยตามบริบทชุมชน

คมลักษณ์ สงทิพย์ (2557) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของประชาชน กรณีศึกษา ตลาดน้ำวัดตะเคียน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตลาดน้ำวัดตะเคียน โดยรวมอยู่ระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาแต่ละด้านของการมีส่วนร่วมพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์มากที่สุด ซึ่งผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะคือ ทางวัด ภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องต้องช่วยกันประชาสัมพันธ์ โดยมุ่งให้เห็นถึงประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับ ถ้ามีส่วนร่วมในประเด็นต่าง ๆ มิใช่

เป็นหน้าที่ของฝ่ายวัดและภาครัฐเท่านั้น ซึ่งจะทำให้เกิดการพัฒนาและทุกฝ่ายเข้าใจในบทบาทและหน้าที่เป็นอย่างดี โดยเข้าไปส่งเสริมให้มีการปฏิบัติและทำกิจกรรมร่วมกันให้มากขึ้น

เสาวนีย์ เตือนเด่น จุไรรัตน์ พงษ์ไพโรจน์ อาระยา สายยิ้ม และจิระพงษ์ ชูศรี (2558) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของบุคลากร กองบริการการศึกษา สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยรามคำแหง เสนอต่อผู้บริหารใช้เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุง พัฒนา การบริหารงานในด้านต่าง ๆ ของกองบริการการศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ บุคลากรกองบริการการศึกษา จำนวน 21 คน โดยวิเคราะห์ข้อการมีส่วนร่วมในการทำงานของบุคลากร กองบริการการศึกษา สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยรามคำแหง ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุของปัญหา ด้านการวางแผน ด้านการดำเนินงาน/กิจกรรมต่าง ๆ การติดตามและประเมินผลและการรับประโยชน์วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของบุคลากรสายงานสนับสนุน กองบริการการศึกษา สำนักงานอธิการบดีมหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยภาพรวม ทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมีส่วนร่วมมาก เมื่อพิจารณาในรายด้านพบว่าด้านการวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุของปัญหา มีส่วนร่วมมาก ด้านการวางแผน มีส่วนร่วมปานกลาง ด้านการดำเนินงาน/กิจกรรมต่าง ๆ มีส่วนร่วมมาก ด้านการติดตามและประเมินผล มีส่วนร่วมมาก และด้านการรับประโยชน์ มีส่วนร่วมมาก

2.4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอย

บันเทิง เพียรคำ (2539) ได้ศึกษารูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตชนบท ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตชนบทที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ได้แก่ ฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือนการแบ่งหน้าที่ในการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือน ความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอยของครัวเรือน การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับขยะมูลฝอยของครัวเรือน และการรับรู้กฎระเบียบเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตชนบทที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ได้แก่ การแบ่งหน้าที่ในการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือน ความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอยของครัวเรือนและการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับขยะมูลฝอยในครัวเรือน

ธนาพร ประสิทธิ์นราพันธ์ (2544) ได้ศึกษาวิธีการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านดงม่อนกระทิง รวมถึงศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนกลุ่มตัวอย่าง คือ ครัวเรือนชุมชนบ้านดงกระทิง จำนวน 205 ครัวเรือน โดยใช้แบบสอบถามสำหรับหัวหน้าครัวเรือน หรือคู่สมรสในชุมชน ผลการศึกษาพบว่า การจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านดงม่อนกระทิงมีรูปแบบดำเนินการจัดการด้วย

ตนเอง โดยดำเนินการจัดเก็บขยะ การจัดหาแรงงานเพื่อปฏิบัติงานการจัดเก็บค่าธรรมเนียมเก็บขยะ การบริหารกองทุนขยะและการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ รวมถึงการกำหนดหลักเกณฑ์การปฏิบัติ เพื่อจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนเอง ประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมมากในการจัดการขยะมูลฝอย ปัจจัยการรับรู้ข่าวสาร ผู้นำการมีส่วนร่วมของชุมชน การสนับสนุนของสำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติและเทศบาลนครบาลลำปาง เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน โดยเป็นการหนุนเสริมการดำเนินงานของชุมชนให้มีศักยภาพในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนเพิ่มมากขึ้น

สง่า จันทาคิมบง (2546) ได้ศึกษาความรู้และความคิดเห็นต่อการจัดการสิ่งปฏิกูล และขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอพยุหะคีรี จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาพบว่า ความรู้เกี่ยวกับการจัดการสิ่งปฏิกูลและขยะมูลฝอย มีความรู้อยู่ในระดับปานกลางร้อยละ 70.4 โดยมีความรู้มากที่สุด คือ การแยกประเภทขยะ ร้อยละ 95.3 มีความรู้น้อยที่สุด คือ เรื่องขยะติดเชื้อจากโรงพยาบาล ร้อยละ 29.1 ด้านความคิดเห็นบุคลากรเห็นด้วยที่องค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่พิจารณากำหนดข้อบังคับ ร้อยละ 98.6 องค์การบริหารส่วนตำบลควรจัดหาที่รองรับขยะ สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลให้ถูกหลักสุขาภิบาลและสะดวกแก่ประชาชนร้อยละ 93.9

ประชา คงศรีเจริญ (2548) ได้ศึกษาการจัดการมูลฝอยในครัวเรือนในเขตเทศบาล ตำบลแม่สาย อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาพบว่า ด้านการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการจัดการขยะมูลฝอยที่ดี มีการรวบรวมขยะมูลฝอยและการกำจัดขยะมูลฝอยอยู่ในระดับที่ดี ส่วนการจำแนกขยะมูลฝอยและการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์อยู่ในระดับพอใช้และกลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนสูง มีความตระหนักต่อปัญหาขยะมูลฝอย ส่วนปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน ได้แก่ เพศระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้

นลินี บึงมูม (2550) ได้ศึกษาการจัดการขยะมูลฝอยในระดับในระดับครัวเรือนบ้านดง ตำบลบ้านดง อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่า การจัดการขยะมูลฝอยในระดับครัวเรือนบ้านดง ตำบลบ้านดง อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ การจัดการขยะมูลฝอยในระดับครัวเรือนแตกต่างกันตามอายุการครองเรือน รายได้เฉลี่ยภายในครัวเรือน สมาชิกภายในครัวเรือนและประสบการณ์อบรม

ปรัชญ์ อินทรศักดิ์สิทธิ์ (2553) ได้ศึกษาการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนที่อาศัยอยู่บริเวณใกล้เคียง มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานี้คือ ประชากรที่อาศัยอยู่ที่ตำบลธาตุ และตำบลเมืองศรีโค อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษาพบว่า ทั้ง 2 ชุมชนนั้น มีรถเก็บขยะของหน่วยงานภาครัฐเข้ามาเก็บขนขยะไปกำจัด โดยการนำไปทิ้งในภาชนะรองรับขยะที่ทางหน่วยงานราชการจัดให้ แต่ยังมีอยู่บ้างที่กำจัดโดยการเผาและกองทิ้งกลางแจ้ง กลุ่มตัวอย่างแทบทุก

หลังคาเรือน จะมีการคัดแยกขยะเพื่อนำไปขาย สำหรับเรื่องการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยนั้น พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 ตำบล เคยรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะเป็นจำนวนมาก คือ กลุ่มตัวอย่างที่ตำบลธาตุ ได้รับข่าวสารคิดเป็นร้อยละ 83.7 และที่ตำบลเมืองศรีโค เคยได้รับข่าวสารคิดเป็นร้อยละ 79.7 และกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มนี้ มีความต้องการที่จะได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการนำขยะไปใช้ประโยชน์ในด้านการทำปุ๋ยหมักหรือนำหมักชีวภาพ วิธีการคัดแยกขยะที่ถูกวิธี เป็นที่น่าสังเกตว่า สื่อที่กลุ่มตัวอย่างได้รับในเรื่องของการจัดการขยะมูลฝอยนั้น มีหลากหลายทั้ง วิทยุ โทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ และผู้นำหมู่บ้าน แต่กลุ่มตัวอย่างไม่เคยได้รับข่าวสารด้านการจัดการขยะจากมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี เลย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเสนอให้ทางมหาวิทยาลัย ควรจะมีการนำองค์ความรู้ที่มีนั้นไปเผยแพร่ให้กับชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงกับมหาวิทยาลัยต่อไป

พิศิพร ทศนา (2558) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตพื้นที่เทศบาลนครพิษณุโลก ผลการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตพื้นที่เทศบาลนครพิษณุโลก อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมรับรู้สถานการณ์และสภาพปัญหา รองลงมาตามลำดับ คือ ด้านการมีส่วนร่วมทำกิจกรรมโครงการ ด้านการมีส่วนร่วมวางแผนและตัดสินใจและด้านการมีส่วนร่วมตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงาน และในส่วนของรายข้อในแต่ละด้านผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตพื้นที่เทศบาลนครพิษณุโลก จำแนกคุณลักษณะของประชากรพบว่า ประชาชนที่มี เพศ อายุ อาชีพ และระยะเวลาในการอยู่อาศัย อยู่ในชุมชนที่แตกต่างกันมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตพื้นที่เทศบาลนครพิษณุโลกแตกต่างกันส่วนประชาชนที่มีระดับการศึกษา รายได้ และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน แตกต่างกัน มีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตพื้นที่เทศบาลนครพิษณุโลก ไม่แตกต่างกัน ผลการศึกษา ข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไขปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลนครพิษณุโลก สามารถสรุปได้ว่า เทศบาลนครพิษณุโลก ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในทุก ๆ กิจกรรมอย่างแท้จริง ไม่ว่าจะเป็นตั้งแต่กระบวนการร่วมรับรู้สถานการณ์และสภาพปัญหา ร่วมวางแผนและตัดสินใจ ร่วมทำกิจกรรมโครงการร่วมตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานควรมีการนำผลการวิจัยเสนอต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้หน่วยงานดังกล่าวเห็นถึงความสำคัญในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตพื้นที่เทศบาลนครพิษณุโลกมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในทางปฏิบัติได้อย่างแท้จริง ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการวิจัยอย่างต่อเนื่องในเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตพื้นที่เทศบาลนครพิษณุโลก เพื่อที่จะพัฒนาให้ประชาชนและหน่วยงานราชการในทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น ควรมีการวิจัยถึงกระบวนการของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่ากระบวนการแต่ละกระบวนการ

มีความสำคัญอย่างไร เพื่อเป็นการส่งเสริม สนับสนุน และเป็นแนวทางในการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอนให้เกิดขึ้นอย่างแท้จริง

จากการศึกษาพบว่า การจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นชุมชนชนบทหรือชุมชนเมืองต่างก็มีการบริหารจัดการขยะมูลฝอยที่แตกต่างกัน คือ ถ้าชุมชนใดมีการบริหารที่ดี มีผู้นำที่มีความรู้ ความสามารถจะช่วยให้ชุมชนนั้นมีการบริหารจัดการขยะได้ดี เช่น มีการเก็บค่าธรรมเนียมเก็บขยะ มีการคัดแยกเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนทำให้ชุมชนนั้นมีปริมาณขยะลดลงและทำให้สภาพแวดล้อมในชุมชนดี

ดังนั้น ถ้าทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะของชุมชน และมีการให้ความรู้ด้านการจัดการขยะที่ถูกวิธีให้แก่ประชาชน ก็จะทำให้ประชาชนในชุมชนนำไปปฏิบัติได้ถูกต้อง ปริมาณขยะก็จะลดลง ทำให้มีการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

2.5 กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมในการศึกษาการมีส่วนร่วมกระบวนการในการบริหารและการจัดการขยะมูลฝอย ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับตัวแปรของการมีส่วนร่วมของประชาชนบริเวณตลาดน้ำวัดลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ดังนี้ คือ การที่จะทำให้ประชาชนตระหนัก รับรู้ถึงผลเสียจากขยะมูลฝอยที่มีผลกระทบต่อสุขภาพ สภาพแวดล้อม นั้น ผู้นำชุมชน กลุ่มนักท่องเที่ยว พ่อค้าแม่ค้า ต้องให้ความร่วมมือกันอย่างจริงจัง โดยผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหา ก็คือ ผู้นำชุมชนต้องมีบทบาทที่เข้มแข็งจริงจัง ต่อเนื่องในการแก้ไขปัญหา โดยการมีการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลข่าวสารให้ทั่วถึง มีการรับฟังปัญหาและรับการเสนอแนะจากกลุ่มประชาชน โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น แล้วนำข้อเสนอแนะมาพิจารณา แก้ไข ปรับปรุง เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่ดีที่สุด

ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดตามทฤษฎีการมีส่วนร่วมของ Cohen and Uphoff ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม 4 ประการ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ 2) มีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงาน 3) มีส่วนร่วมในการแบ่งผลประโยชน์ และ 4) มีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยการมีส่วนร่วมในแต่ละมิติ มีตัวชี้วัดที่ได้มาจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ มีตัวชี้วัด ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกกิจกรรมหรือแนวทางที่เหมาะสม 2) ใช้การตัดสินใจแบบปรึกษาหารือในช่วงดำเนินกิจกรรม 3) มีการร่วมกันค้นหาปัญหาและหาสาเหตุของปัญหา

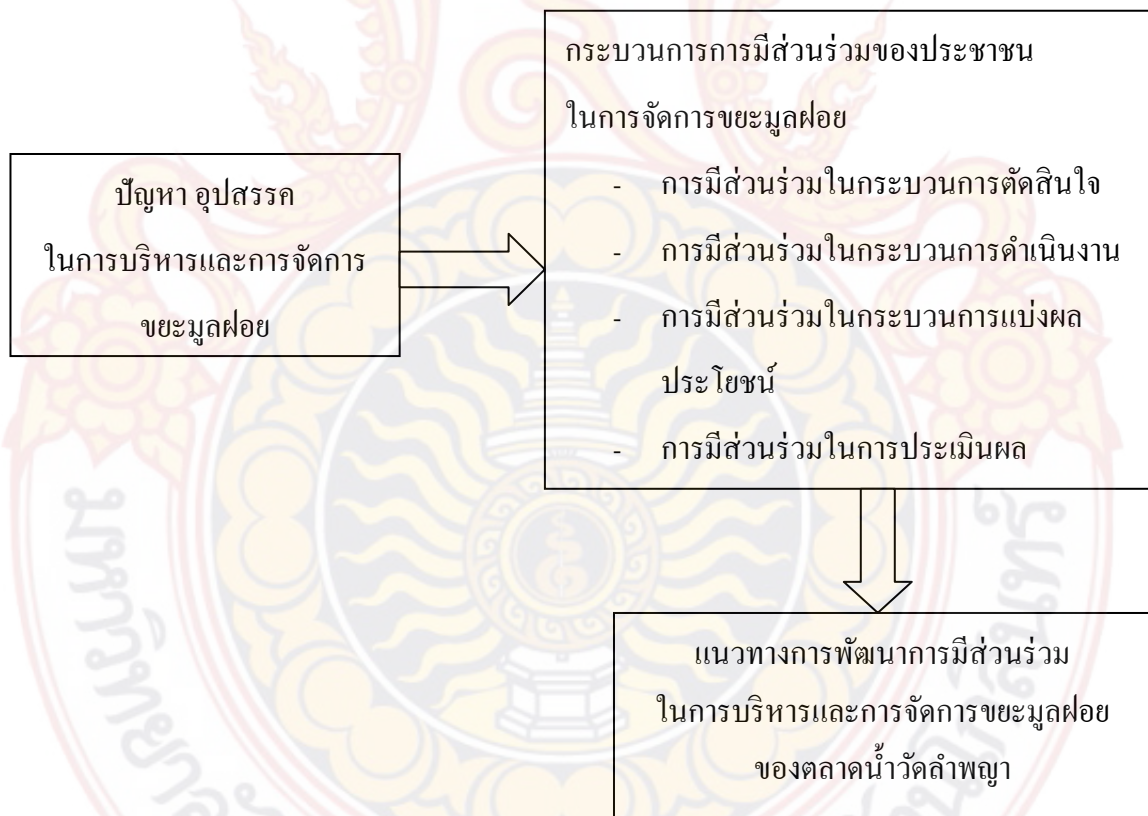
2) การมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงาน มีตัวชี้วัด ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการวางแผนทั้งการวิเคราะห์ปัญหา ตั้งเป้าหมาย กำหนดการใช้ทรัพยากร กำหนดวิธีการติดตามและการประเมินผล

2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนาตามนโยบาย แผนงานที่วางไว้ 3) การมีส่วนร่วมในการประสานความร่วมมือทั้งภาครัฐและเอกชน

3) การมีส่วนร่วมในการแบ่งผลประโยชน์ มีตัวชี้วัด ได้แก่ 1) ประชาชนจะได้รับผลประโยชน์จากกิจกรรมทั้งผลประโยชน์ส่วนตัว หรือชุมชนโดยรอบ 2) การได้ใช้ทรัพยากรในชุมชนร่วมกัน 3) การร่วมกันรักษาประโยชน์ทรัพยากรภายในชุมชน

4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล มีตัวชี้วัด ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาข้อดีและข้อบกพร่องที่เกิดจากการดำเนินกิจกรรม 2) ร่วมกันติดตามผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะศึกษาการมีส่วนร่วมกระบวนการในการบริหารและการจัดการขยะมูลฝอยของประชากรบริเวณตลาดน้ำวัดลำพญา ตำบลลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ซึ่งจะนำตามแนวคิดตามทฤษฎีการมีส่วนร่วมของ Cohen and Uphoff มาใช้ในการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ แสดงตั้งกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการวิจัย

จากบทที่ผ่านมาได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในกระบวนการการมีส่วนร่วมในการจัดบริหารและการจัดการขยะมูลฝอยของตลาดน้ำวัดลำพญา ตำบลลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ในประเด็นต่าง ๆ ทั้งในส่วนของแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม กระบวนการการมีส่วนร่วมการบริหารและการจัดการขยะมูลฝอย รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนทัศนะของนักวิชาการที่มีต่อประเด็นดังกล่าว

ในบทนี้ จะได้อธิบายถึงวิธีการศึกษาวิจัย ซึ่งจะนำไปสู่การตอบคำถามการวิจัยที่ได้ตั้งไว้ โดยระเบียบวิจัยในภาพรวม ใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ได้มีการศึกษาจากเอกสาร ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง แนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยรูปแบบการวิจัยเป็นแบบกรณีศึกษา พื้นที่ที่เลือกทำการศึกษา คือ ตลาดน้ำวัดลำพญา ตำบลลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่กำลังเป็นที่นิยมของกลุ่มนักท่องเที่ยว ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ พ่อค้า แม่ค้า และคนในชุมชน นักวิชาการ ที่มีความรู้ความเข้าใจบริบทของพื้นที่เป็นอย่างดี ซึ่งได้จากการใช้วิธีสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (Sampling) เนื่องจากไม่สามารถศึกษาประชากรทุกคน ทุกสิ่งได้ ในที่นี้ใช้วิธีสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยไม่ใช้ทฤษฎีความน่าจะเป็น (Non-Probability Selection Sampling) ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงของพื้นที่ศึกษา จำนวนรวมทั้งสิ้น 16 คน

ส่วนเครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ได้แก่ การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ผสมผสานกับการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง หรือกึ่งโครงสร้าง (Unstructured or Semi-Structured Interview) กล่าวคือ ใช้แนวคำถามเป็นหลักในการสัมภาษณ์เจาะลึก แต่ขณะเดียวกัน ไม่มองข้ามประเด็นที่อาจเกิดขึ้นระหว่างการสัมภาษณ์ ซึ่งแบบสัมภาษณ์ดังกล่าว จะตั้งคำถามในลักษณะปลายเปิด (Open-Ended) ผสมกับแบบปลายปิด (Close-Ended) โดยในบางคำถามใช้แบบปลายปิด และบางคำถามใช้แบบปลายเปิด หรือ ในคำถามข้อเดียวกันใช้ผสมทั้งสองแบบ เพื่อเป็นการนำข้อดีของคำถามแต่ละประเภทมาใช้ ดังนี้ สุภางค์ จันทวานิช (2554, หน้า 95-103) ได้ให้ความเห็นไว้ว่า คำถาม

ปลายเปิด เหมาะกับคำถามที่มีความสลับซับซ้อนและค่อนข้างลึกซึ้ง ช่วยให้ได้คำตอบที่หลากหลายแง่มุม และมีความละเอียดของข้อมูล ในมุมนับกลับกัน คำถามปลายปิด เป็นประโยชน์ในการได้มาซึ่งคำตอบจาก ผู้ตอบทุกคนในมาตรฐานเดียวกัน และมีความสมบูรณ์ของคำตอบ โดยก่อนนำไปใช้จะมีการตรวจสอบ คุณภาพเครื่องมือ โดยนำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องความถูกต้องเที่ยงตรงเชิง เนื้อหา และทำการตีความจากคำตอบที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก นอกจากนี้ ทำการศึกษาและ วิเคราะห์เอกสาร หรือการวิจัยเอกสาร ซึ่งเป็นการแสวงหาคำตอบ หรือการสร้างองค์ความรู้ด้ว การศึกษาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ หลากหลายแหล่ง ทั้งในรูปของงานวิจัยและเอกสารต่าง ๆ

ส่วนสุดท้าย วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเน้นการจัดระเบียบข้อมูล แสดงข้อมูลและหาข้อสรุป รวมทั้ง การตีความผลการวิจัย ในขณะที่การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลประยุกต์ใช้ทั้งการตรวจสอบภายใน และการตรวจสอบภายนอก (ชาย โปธิสิตา, 2554, หน้า 370-372) สำหรับการตรวจสอบภายในของการ วิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเน้นการนำเสนอคำอธิบายหรือข้อสรุปจากมุมมองที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็น เจ้าหน้าที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ พ่อค้า แม่ค้า และคนในชุมชน นักวิชาการ ซึ่งได้อธิบายทั้งในทัศนะ ที่เห็นสอดคล้องกันและแตกต่างกันตามข้อเท็จจริงที่ได้จากการศึกษา โดยไม่ได้ตัดทิ้งประเด็นใดประเด็น หนึ่ง อันจะส่งผลให้ผลการวิจัยที่ได้ไม่โน้มเอียงไปทางใดทางหนึ่ง ในขณะเดียวกันได้ทำการตรวจสอบ ภายนอก ด้วยการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) กล่าวคือ การใช้กระบวนการวิธีที่ หลากหลาย (The Multiplemethod Approach) ในการตรวจสอบข้อมูล ซึ่งจากหลักการตรวจสอบ ดังกล่าว ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้เพียงบางหลักการ คือ การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) เป็นการใช่วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ กัน เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่อง เดียวกัน โดยรายละเอียด ดังนี้

3.1 การออกแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษากระบวนการการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการ ขยะมูลฝอย ในการศึกษาปัญหา อุปสรรคและการเสนอแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหาร และการจัดการขยะมูลฝอยของตลาดน้ำวัดลำพญา ตำบลลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ลักษณะของการวิจัยเป็นการวิจัยกรณีศึกษาเฉพาะตลาดน้ำวัดลำพญา โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิง ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research – PAR) โดยมีจุดเน้นที่สำคัญ คือ การปลุก จิตสำนึกของประชาชนให้ตระหนักถึงปัญหาจากขยะมูลฝอยที่มีผลกระทบต่อชุมชน และสภาพแวดล้อม โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมวิเคราะห์ปัญหา การวางแผน การดำเนินงาน การติดตามผลและการ ประเมินผล ผลลัพธ์ที่ได้ทำให้ผู้เข้าร่วมกระบวนการวิจัยได้เรียนรู้กระบวนการในการแก้ปัญหาและการ พัฒนา ซึ่งเป็นการศึกษาที่สำคัญอย่างยิ่ง การวิจัยเชิงปฏิบัติการการมีส่วนร่วมของประชาชนในการมีส่วน

ร่วมกระบวนการการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการขยะมูลฝอยของตลาดน้ำวัดลำพญา ตำบลลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม โดยการออกแบบการวิจัยใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาจากเอกสาร ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง แนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อเข้าใจทัศนะของผู้ให้ข้อมูลสำคัญอย่างครบถ้วน ทุกแง่มุม

สำหรับการสร้างข้อมูลต่าง ๆ ให้ความสำคัญกับการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องอย่างหลากหลาย วิเคราะห์บริบทของพื้นที่ที่ทำการศึกษารอบด้าน รวมถึงตีความทัศนะต่าง ๆ ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญในเชิงลึก เนื่องจากคตินิยมแนวการตีความ (Interpretivism) ถือว่าความหมายขึ้นอยู่กับบริบท โดยครอบคลุมถึงบริบททางสังคม สิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ซึ่งการตีความ หรือการพยายามทำความเข้าใจความหมายของสิ่งต่าง ๆ หลังจากที่ได้รวบรวมข้อมูลทั้งหมดจากการลงภาคสนาม จะนำไปสู่ความเข้าใจในความหมายของสิ่งที่ทำการศึกษาอย่างสมบูรณ์ (ชาย โพธิสิตา, 2554, หน้า 84) ขณะเดียวกัน การออกแบบดังกล่าว ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทฤษฎีความรู้เชิงคุณภาพ ที่เชื่อว่า ความรู้ ความจริงเป็นสิ่งที่ประกอบสร้าง (Construct) บนเหตุผลที่หลากหลาย ทั้งนี้ ในการตีความและวิเคราะห์ข้อมูลต้องตระหนักว่า ผู้คนที่แตกต่างกัน มีความที่คิดแตกต่างกัน ย่อมมีกรอบในการอ้างอิง (Frame of Reference) ที่แตกต่างกันไป (Guba & Lincoln, 1985 as Cited in Denzin & Lincoln, 2011, p. 103) ไม่ว่าจะเป็นผู้นำในการขับเคลื่อนตลาดน้ำวัดลำพญา และนักวิชาการ

3.1.1 การวิจัยแบบกรณีศึกษา

รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพในการศึกษาครั้งนี้ คือ การวิจัยแบบกรณีศึกษา เนื่องจากประเด็นที่ทำการวิจัยมีขอบเขตชัดเจนสมบูรณ์ในตัว มีเวลาและสถานที่ที่สามารถกำหนดได้ รวมถึงเป็นวิธีการที่เหมาะสมกับธรรมชาติของคำถามการวิจัยที่มุ่งหาคำตอบประเภท หรือไม่ อย่างไร

ทั้งนี้เลือกใช้กรณีศึกษาแบบมุ่งหาคำตอบอธิบาย (Explanatory Case Studies) เน้นในเรื่องรายละเอียดของข้อมูล บริบทปรากฏการณ์ในตลาดน้ำวัดลำพญา และให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์รวมทั้ง การรู้จักปรากฏการณ์และหาคำอธิบายใหม่ ๆ ที่ไม่เคยปรากฏมาก่อนหรือเสริมคำอธิบายที่มีมาก่อนให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น (Yin, 1993, pp. 4-27)

พื้นที่ที่ทำการศึกษา คือ ตลาดน้ำวัดลำพญา ตำบลลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่กำลังเป็นที่นิยมของกลุ่มนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติ

3.1.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

จากการเลือกหน่วยในการวิเคราะห์ระดับบุคคล ประชากร (Population) จึงเป็นผู้นำที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนตลาดน้ำวัดลำพญา และนักวิชาการที่มีความรู้ ความเข้าใจบริบทของพื้นที่เป็นอย่างดี โดยศึกษาจากจำนวนคนที่ไม่มากนัก เพื่อให้สามารถศึกษาข้อมูลในเชิงลึกและแคบ อันจะนำมาซึ่งข้อสรุปทั่วไปที่มีลักษณะเฉพาะกรณี ถึงแม้ว่าหน่วยในการวิเคราะห์มีจำนวนน้อย แต่ยังคงใช้การสุ่มกลุ่ม

ตัวอย่าง (Sampling) เนื่องจากไม่สามารถศึกษาประชากรทุกคน ทุกที่ ทุกสิ่งได้ ในที่นี้ ใช้วิธีสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยไม่ใช้ทฤษฎีความน่าจะเป็น (Non-Probability Selection Sampling) ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในพื้นที่ที่เป็นกรณีศึกษา รวมมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งสิ้น 16 คน ซึ่งสามารถแบ่งได้ ดังนี้ (จุฬพล หนิมพานิช, 2551, หน้า 227-234)

1. เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 1 คน เนื่องจากเป็นบุคคลที่คุ้นเคยกับพื้นที่ มีความรู้ ความเข้าใจ ประสบการณ์ในการทำงาน ประสาน เป็นอย่างดี
2. พ่อค้า แม่ค้าและคนในชุมชน จำนวน 14 คน เนื่องจากเป็นกลุ่มคนที่ทำกิน อาศัย อยู่ในพื้นที่บริเวณนี้ บางคนอาจจะอยู่มาตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษ จึงเห็นและคุ้นเคย เข้าใจบริบทของพื้นที่เป็นอย่างดี
3. นักวิชาการ จำนวน 1 คน คือ อาจารย์ประจำคณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ที่มีความรู้ ประสบการณ์ด้านปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างดี

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า การออกแบบวิจัยในการศึกษาครั้งนี้ เน้นที่การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แนวการตีความ อันจะนำไปสู่การเข้าใจในความหมายของบริบท และปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงกับการมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารและการจัดการขยะมูลฝอย ทั้งนี้ ได้ให้ความสำคัญกับการวิจัยแบบกรณีศึกษา ในลักษณะมุ่งหาคำอธิบาย โดยทำการศึกษาที่ตลาดน้ำวัดลำพญา ตำบลลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ขณะที่หน่วยในการวิเคราะห์เป็นระดับบุคคล ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ่อค้า แม่ค้า คนในชุมชน และ นักวิชาการ ซึ่งใช้วิธีสุ่มตัวอย่างโดยไม่ใช้ทฤษฎีความน่าจะเป็น เลือกแบบเจาะจง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ ชัดเจนและครอบคลุมในการวิจัยครั้งนี้

3.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้ระยะเวลา รวม 3 เดือน ในลักษณะที่สอดคล้องกับรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ กล่าวคือ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเน้นข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นหลัก ประกอบด้วย (1) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และ (2) การศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร หรือ การวิจัยเอกสาร ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้ (สุภางค์ จันทวานิช, 2554, หน้า 44-113)

วิธีแรก การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก หรือ การสัมภาษณ์แบบมีจุดความสนใจเฉพาะ (Focus Interview) ผู้วิจัยรู้ล่วงหน้าว่าต้องการข้อมูลอะไร ชนิดใด ในมุมของการวิจัยเรื่องนี้ มีประเด็นเนื้อหาหลัก ๆ ในการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่ชัดเจน อันได้แก่ การมีส่วนร่วม การบริหารจัดการขยะมูลฝอย

ส่วนเครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ได้แก่แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) กล่าวคือ ใช้แนวคำถามเป็นหลักในการสัมภาษณ์เจาะลึก แต่ขณะเดียวกันไม่มองข้ามประเด็นที่อาจจะเกิดขึ้นระหว่างการสัมภาษณ์ (ชาย โปธิสิตา, 2554, หน้า 264) ซึ่งแบบสัมภาษณ์

ดังกล่าว ก่อนนำไปใช้จะมีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยนำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องและความถูกต้องเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา

คำถามที่ใช้สัมภาษณ์ จะตั้งคำถามในลักษณะปลายเปิด (Open-Ended) ผสมกับแบบปลายปิด (Close-Ended) โดยในบางคำถามใช้แบบปลายปิด และในบางคำถามใช้แบบปลายเปิด หรือในคำถามข้อเดียวกันใช้ผสมทั้งสองแบบ เพื่อเป็นการนำข้อดีของคำถามแต่ละประเภทมาใช้ ดังที่ (สุภางค์ จันทวานิช, 2554, หน้า 95-103) ได้ให้ความเห็นไว้ว่า คำถามปลายเปิดเหมาะกับคำถามที่มีความสลับซับซ้อนและค่อนข้างลึกซึ้ง ช่วยให้ได้คำตอบที่หลากหลายแง่มุม และมีความละเอียดของข้อมูล แต่ในมุมกลับกัน คำถามปลายปิด เป็นประโยชน์ในการได้มาซึ่งคำตอบจากผู้ตอบทุกคนในมาตรฐานเดียวกัน และมีความสมบูรณ์ของคำตอบ

วิธีที่สอง การศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร หรือการวิจัยเอกสาร ในครั้งนี้ เป็นการแสวงหาคำตอบ หรือ การสร้างองค์ความรู้ด้วยการศึกษาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) หลากหลายแหล่ง ทั้งในรูปของหนังสือ เอกสารต่าง ๆ รวมถึงสื่ออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเอกสารที่คัดเลือกมาใช้ในการวิจัยมีลักษณะ (1) การเป็นตัวแทน (Representativeness) คือ เอกสารสามารถใช้แทน หรือเป็นแบบฉบับที่แทนเอกสารประเภทเดียวกันได้ ข้อมูลในเอกสารจะต้องเป็นข้อมูลที่เป็นตัวแทนของประชากรได้ รวมถึง (2) ความหมาย (Meaning) คือ เอกสารที่มีความชัดเจน เข้าใจง่าย โดยการพิจารณาเอกสารเบื้องต้น ว่ามีข้อมูลที่เป็นนัยสำคัญ หรือ สามารถสร้างความหมายให้กับการวิจัยได้

3.2.1 ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็นช่วงเวลาสำคัญ ๆ 3 ช่วง คือ ขั้นตอนเตรียมการก่อนเก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นตอนระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูล และขั้นตอนหลังการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

3.2.1.1 ขั้นตอนเตรียมการก่อนเก็บรวบรวมข้อมูล มีการดำเนินการ คือ

ทำการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลและสถานที่ที่เลือกวิจัย ว่าต้องติดต่อประสานงานกับใคร ที่ไหน เมื่อไหร่ และต้องใช้เวลาในการเดินทางมากน้อยเพียงใด เพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาดในวันเก็บรวบรวมข้อมูล (งามพิศ สัตย์สงวน, 2547, หน้า 66-68)

จากนั้น ติดต่อประสานงาน เพื่อนัดวัน เวลา ในการเข้าเก็บข้อมูล พร้อมทั้งชี้แจงทำความเข้าใจรายละเอียดเบื้องต้นสำหรับวัตถุประสงค์ในการวิจัย และแนวคำถามในการสัมภาษณ์ เพื่อเป็นการเตรียมตัวล่วงหน้าของทั้งผู้ถูกสัมภาษณ์ในการเตรียมข้อมูล และผู้สัมภาษณ์ในการเตรียมพร้อมสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในขณะเดียวกัน มีการเตรียมเครื่องมือ อุปกรณ์ที่ใช้ในการลงภาคสนามล่วงหน้า ได้แก่ ข้อมูลเบื้องต้นที่เกี่ยวกับประเด็นที่ศึกษา แนวทางและข้อคำถามในการสัมภาษณ์ เครื่องบันทึกเสียง กล้อง

ถ่ายรูป รวมถึงอุปกรณ์เครื่องเขียนสำหรับการจัดบันทึก และผู้วิจัยจะประสานงานยืนยันกับบุคคลดังกล่าวอีกครั้ง ก่อนถึงกำหนดเวลานัด เพื่อไม่ให้เกิดการนัดหมายผิดพลาด

3.2.1.2 ขั้นตอนระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูล มีการดำเนินการ ดังนี้

ลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูล และสัมภาษณ์ตามวัน เวลา สถานที่ที่นัดหมาย ก่อนที่จะทำการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยจะชี้แจงรายละเอียดและอธิบายถึงวัตถุประสงค์ในการสัมภาษณ์ และขอความอนุเคราะห์ในการให้ข้อมูลต่าง ๆ ตามคำถามที่ผู้วิจัยได้เตรียมไว้ล่วงหน้า โดยขอบเขตของคำถามจะเป็นไปตามประเด็นในกรอบแนวคิดการวิจัย เพื่อนำไปสู่การตอบคำถามการวิจัยที่ได้ตั้งไว้ และระหว่างการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้ขออนุญาตผู้ถูกสัมภาษณ์บันทึกเสียง ถ่ายรูป เพื่อเก็บรายละเอียดที่มีความครบถ้วน ถูกต้อง สอดคล้องกับสิ่งที่ผู้ถูกสัมภาษณ์ต้องการสื่อสารมายังผู้วิจัย

ตารางที่ 3.1 สรุปวัน เวลา สถานที่ในการให้ข้อมูลและสัมภาษณ์เจาะลึก

ผู้ให้ข้อมูลและสัมภาษณ์เจาะลึก	วัน/เวลา	สถานที่
1. เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น		
1) สมพงษ์ ธรรมเจริญ	9 ธันวาคม 2559	สำนักงานเทศบาล ตำบลลำพญา
2. พ่อค้า แม่ค้า และคนในชุมชน		
1) ชญาภรณ์ ศรีเจริญ	วันที่ 26 พฤศจิกายน 2559 เวลา 10.30 น.	ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ตลาดน้ำวัดลำพญา
2) พิจิตร สวนชุมพล	วันที่ 2 ธันวาคม 2559 เวลา 11.15 น.	ตลาดน้ำวัดลำพญา
3) ฐานันท์ เลิศสิทธิพันธ์	วันที่ 3 ธันวาคม 2559 เวลา 9.10 น.	ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ตลาดน้ำวัดลำพญา
4) วิฑูร กิตติเรืองชัย	วันที่ 3 ธันวาคม 2559 เวลา 10.30 น.	ตลาดน้ำวัดลำพญา
5) ณัฐวรรณ วัฒนะชัย	วันที่ 3 ธันวาคม 2559 เวลา 14.20 น.	ตลาดน้ำวัดลำพญา
6) สุทธิชัย ปุตตธรรมกุล	วันที่ 9 ธันวาคม 2559 เวลา 11.10 น.	โรงเรียนวัดลำพญา
7) กรรมการวัดลำพญา (ไม่ประสงค์ออกนาม)	วันที่ 11 ธันวาคม 2559 เวลา 12.30 น.	วัดลำพญา

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

ผู้ให้ข้อมูลและสัมภาษณ์เจาะลึก	วัน/เวลา	สถานที่
8) ลดาวัลย์ ไม้งาม	วันที่ 11 ธันวาคม 2559 เวลา 14.40 น.	ตลาดน้ำวัดลำพญา
9) สโรชา ภักดี	วันที่ 11 ธันวาคม 2559 เวลา 16.45 น.	ตลาดน้ำวัดลำพญา
10) ชนะ พ่วงแพ	วันที่ 17 ธันวาคม 2559 เวลา 16.30 น.	ตลาดน้ำวัดลำพญา
11) มาโนชญ์ บำรุงสุข	วันที่ 17 ธันวาคม 2559 เวลา 17.10 น.	ตลาดน้ำวัดลำพญา
12) ปราณี ประสบชัย	วันที่ 24 ธันวาคม 2559 เวลา 9.40 น.	ตลาดน้ำวัดลำพญา
13) ครรชิต ทองสุกศรี	วันที่ 24 ธันวาคม 2559 เวลา 11.50 น.	ตลาดน้ำวัดลำพญา
14) พ่อค้าขายกล้วยเดี่ยว (ไม่ประสงค์ออกนาม)	วันที่ 24 ธันวาคม 2559 เวลา 14.15 น.	ตลาดน้ำวัดลำพญา
3. นักวิชาการ		
1) อัจฉรา อัครจุฑิกลชัย	วันที่ 28 ธันวาคม 2559 เวลา 13.20 น.	คณะสิ่งแวดล้อมและ ทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ที่มา: จากการวิเคราะห์ข้อมูลโดยผู้วิจัย

3.2.1.3 ขั้นตอนหลังการเก็บรวบรวมข้อมูล มีการดำเนินการ ดังนี้

(1) นำบทสนทนาที่บันทึกเสียงไว้ทั้งหมดมาถอดอย่างละเอียด จากนั้นทำการสกัดเฉพาะประเด็นที่ผู้วิจัยมุ่งทำการวิจัย โดยให้ความสำคัญกับข้อมูลที่ได้รับอย่างรอบด้าน ไม่ว่าสิ่งที่ได้จะเป็นไปในทิศทางเดียวกัน หรือเห็นขัดแย้งกันก็ตาม หลังจากนั้น นำข้อมูลจากสองส่วนข้างต้นมาวิเคราะห์ร่วมกันกับเอกสารและข้อมูลในรูปแบบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

(2) กำหนดรูปแบบและลำดับการแสดงผลข้อมูล ที่มีความเชื่อมโยงและสอดคล้องกับคำถามในการวิจัย และกรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัยในลักษณะเชิงพรรณนา โดยให้ความสำคัญกับการแสดงผลข้อมูลที่มีความถูกต้อง ครบถ้วน ตรงประเด็น มีความเป็นเหตุและผลเชื่อมโยงกัน

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยเครื่องมือการสัมภาษณ์ผสมผสานระหว่างแบบที่มีโครงสร้างกับแบบกึ่งโครงสร้าง ข้อคำถามมีทั้งลักษณะปลายเปิดและปลายปิด นอกจากนี้ ให้ความสำคัญกับการศึกษา และวิเคราะห์เอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าว แบ่งออกเป็นช่วงเวลาสำคัญ 3 ช่วง คือ ขั้นตอนเตรียมการก่อนเก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นตอนระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูล รวมถึงขั้นตอนหลังการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.3.1 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

เริ่มต้นจากการจัดระเบียบข้อมูล เนื่องจากข้อมูลที่มีมาจากหลากหลายแหล่ง ทั้งการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ทำที่ น้ำเสียง พฤติกรรม และการแสดงออกต่าง ๆ ระหว่างการสัมภาษณ์ จากนั้นผู้วิจัย จะทำการลงรหัส เพื่อให้ข้อมูลเป็นระบบ ระเบียบมากที่สุด

ลำดับต่อมา การแสดงข้อมูลและหาข้อสรุป โดยการนำข้อมูลที่ให้รหัสไว้ มารวมกันเพื่อจัดแบ่งตามความเชื่อมโยงของเนื้อหาสาระ และหาข้อสรุปว่า ข้อมูลที่มีอยู่นั้น สามารถที่จะตอบปัญหาการวิจัยในส่วนใดได้บ้าง อย่างไร จากนั้น แสดงข้อมูลในลักษณะของการอธิบายบรรยาย ทั้งนี้ การแสดงข้อมูล และการหาข้อสรุปผู้วิจัยจะไม่รอให้เกิดข้อมูลเสร็จ แต่กระทำตั้งแต่ขั้นตอนที่อยู่ระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูล

การตีความผลการวิจัยจากข้อค้นพบที่ได้ ส่วนหนึ่งเน้นการพิจารณาบริบท เนื่องจากคตินิยมแนวการตีความถือว่า ความหมายนั้นขึ้นอยู่กับบริบท ซึ่งรวมถึงบริบททางสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ด้วย เพื่อนำไปสู่การเข้าใจความหมายนั้น ๆ อย่างสมบูรณ์ อีกด้านหนึ่งข้อสรุปที่ได้ตั้งอยู่บนฐานของทฤษฎี หลักเหตุผล และข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น

3.3.2 การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

หลักการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ การตรวจสอบภายใน และการตรวจสอบภายนอก (ชาย โพธิ์สิตา, 2554, หน้า 370-372) สำหรับการตรวจสอบภายในของการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเน้นการนำเสนอคำอธิบายหรือข้อสรุปจากมุมมองที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ พ่อค้า แม่ค้า คนในชุมชน และนักวิชาการ ซึ่งได้อธิบายทั้งในทัศนะที่เห็นสอดคล้องกัน และแตกต่างกันอย่างครบถ้วนตามข้อเท็จจริงที่ได้จากการศึกษา โดยไม่ได้ตัดทิ้งประเด็นใดประเด็นหนึ่ง อันจะส่งผลให้ผลการวิจัยที่ได้ไม่น่าเชื่อถือไปทางใดทางหนึ่ง ขณะเดียวกันได้ทำการตรวจสอบภายนอก ด้วยการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) กล่าวคือ การใช้กระบวนการวิธีที่หลากหลาย (The Multiple Method Approach) ในการตรวจสอบข้อมูล ซึ่งจากหลักการ

ตรวจสอบดังกล่าว ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้เพียงบางหลักการ คือ การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) เป็นการใช่วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ กัน เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน (สุภางค์ จันทวานิช, 2554, หน้า 129-130)

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเริ่มจากการจัดระเบียบข้อมูล ที่มาจากหลากหลายแหล่ง แสดงข้อมูล และหาข้อสรุป จากนั้น ทำการตีความผลการวิจัยจากข้อค้นพบที่ได้มา ส่วนการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ใช้ทั้งการตรวจสอบภายในด้วยการนำเสนอคำอธิบาย หรือ ข้อสรุปจากมุมมองที่หลากหลาย ทั้งในทัศนะที่เห็นสอดคล้องกัน และแตกต่างกัน โดยไม่มองข้ามประเด็นใดประเด็นหนึ่ง และทำการตรวจสอบภายนอก ในรูปแบบของการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า โดยปรับใช้เฉพาะการตรวจสอบด้านวิธีรวบรวมข้อมูล

3.4 บทสรุป

ในบทที่ 3 นี้ โดยภาพรวม ได้กล่าวถึงระเบียบวิธีหลัก ๆ ในการวิจัยครั้งนี้ 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนแรก การออกแบบการวิจัย มุ่งเน้นที่การวิจัยเชิงคุณภาพ ภายใต้แนวคิดที่ว่า ความรู้ความจริงเป็นสิ่งที่ประกอบสร้างบนเหตุผลที่หลากหลาย โดยใช้วิธีการวิจัยแบบกรณีศึกษา ในพื้นที่ตลาดน้ำวัดลำพญา ตำบลลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ขณะที่หน่วยในการวิเคราะห์ เป็นระดับบุคคล ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ของรัฐ พ่อค้า แม่ค้า คนในชุมชน และนักวิชาการ

ขั้นตอนที่สอง วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ประกอบกับการศึกษาและวิเคราะห์เอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมีการวางแผนเพื่อลงภาคสนามเป็น 3 ช่วง คือ ขั้นตอนเตรียมการก่อนเก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นตอนระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูล และขั้นตอนหลังการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนสุดท้าย การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้แนวทางการตีความ ในอีกมุมหนึ่ง ให้ความสำคัญกับการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ได้แก่ การตรวจสอบภายในด้วยการนำเสนอคำอธิบาย หรือข้อสรุปจากมุมมองที่หลากหลาย และการตรวจสอบภายนอก โดยประยุกต์ใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า... ในส่วนของการตรวจสอบด้านวิธีรวบรวมข้อมูล

บทที่ 4

ผลการศึกษาวิจัย

การเสนอผลการศึกษา เรื่อง กระบวนการการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการขยะมูลฝอยของตลาดน้ำวัดลำพญา ตำบลลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม เป็นการนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ให้ข้อมูลตามกลุ่มต่าง ๆ จากนั้นทำการวิเคราะห์ นำเสนอผลการวิจัยเรียงเนื้อหาสาระไปตามประเด็นที่ปรากฏอยู่ในกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ส่วนที่ 1 กระบวนการการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการขยะมูลฝอยของตลาดน้ำวัดลำพญา

มิติที่ 1 การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ

มิติที่ 2 การมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงาน

มิติที่ 3 การมีส่วนร่วมในการแบ่งผลประโยชน์

มิติที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ส่วนที่ 2 ปัญหา อุปสรรคในการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการขยะมูลฝอยของตลาดน้ำวัดลำพญา

ส่วนที่ 3 แนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการขยะมูลฝอยของตลาดน้ำวัดลำพญา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มุ่งเน้นไปที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 3 กลุ่ม ซึ่งได้แก่ 1) เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2) สำหรับพ่อค้า แม่ค้า และคนในชุมชน 3) นักวิชาการ ดังนั้น การศึกษาวิจัยในครั้งนี้จะทำให้ทราบถึงกระบวนการการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการขยะมูลฝอยของตลาดน้ำวัดลำพญา ปรากฏผลการศึกษา ดังรายละเอียด ต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 กระบวนการการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการขยะมูลฝอยของตลาดน้ำวัดลำพญา

มิติที่ 1 การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ

มิติที่ 2 การมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงาน

มิติที่ 3 การมีส่วนร่วมในการแบ่งผลประโยชน์

มติที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ทั้งนี้ การกล่าวถึงความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มีทั้งผู้วิจัยระบุชื่อจริง และไม่ระบุ ผู้ไม่ประสงค์ออกนามในงานวิจัยชิ้นนี้ แต่จะอ้างถึงโดยใช้คำว่า “ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ” ตามด้วยอาชีพของบุคคลคนนั้น สาเหตุที่ผู้วิจัยไม่สามารถระบุชื่อของผู้ให้ข้อมูลสำคัญบางท่านได้ เนื่องจากเป็นความประสงค์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ไม่ต้องการเปิดเผยชื่อในงานวิจัยครั้งนี้

ส่วนที่ 1 กระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการขยะมูลฝอยของตลาดน้ำวัดลำพญา

จากการศึกษาและสังเกตบริบทของตลาดน้ำวัดลำพญา จะพบว่า ตลาดน้ำวัดลำพญาเป็นตลาดที่ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำนครชัยศรี (แม่น้ำท่าจีน) อยู่ห่างไกลจากกรุงเทพฯ มากนักใช้เวลาเดินทางประมาณ 30 – 40 นาที ก็ถึงแล้ว เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับผู้ที่ยินชมชื่นชมกับบรรยากาศธรรมชาติริมน้ำ วิถีชีวิตแบบชาวบ้าน ๆ รวมทั้งปลานานาชนิด ที่ทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกผ่อนคลาย บริเวณตลาดน้ำวัดลำพญา ยังอยู่ติดกับวัดลำพญา ซึ่งภายในโบสถ์วัดลำพญาเป็นที่ประดิษฐานของพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ หลวงพ่อมงคลมาลานิมิตร ซึ่งเป็นที่เคารพบูชาของชาวบ้านละแวกนั้น นักท่องเที่ยวที่มาตลาดน้ำวัดลำพญา ก็จะเข้ามาสักการะขอพรหลวงพ่อก่อนกลับบ้าน เพื่อความเป็นสิริมงคลอีกด้วย

ปัจจุบันตลาดน้ำวัดลำพญาเป็นที่รู้จักเป็นที่นิยมของกลุ่มนักท่องเที่ยวทั้งคนไทยและต่างชาติ เป็นเพราะตลาดน้ำวัดลำพญายังคงอนุรักษ์วิถีชีวิตแบบดั้งเดิม เสน่ห์ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว ก็คือ วิถีชีวิตพื้นบ้าน การอนุรักษ์วัฒนธรรมแบบชาวบ้าน นักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยเฉพาะชาวต่างชาติหรือแม้กระทั่งคนไทยที่ชื่นชอบวัฒนธรรมไทยแบบดั้งเดิม ผู้วิจัยสังเกตพบว่า แม้ในปัจจุบันบริบทของตลาดน้ำวัดลำพญา จะเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม กล่าวคือ มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบตลาด จากที่เคยซื้อขายในแพ ก็จะมีการพัฒนาซื้อขายบนบก จำนวนร้านค้ามากขึ้น เพื่อรองรับกับปริมาณนักท่องเที่ยว สินค้าทันสมัยขึ้นตามสังคมนิยม ตามยุคสมัย ดังนั้น เมื่อตลาดน้ำวัดลำพญาได้รับความนิยมรุ่งเรือง ปริมาณนักท่องเที่ยวก็เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จำนวนร้านค้าก็เพิ่มขึ้นตาม ปัญหาที่เกิดขึ้นตามมา ก็คือ ปัญหาจากขยะมูลฝอย ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อชุมชนและสภาพแวดล้อมเป็นอย่างมาก

จากการสังเกตและข้อมูลการสัมภาษณ์ กระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการขยะมูลฝอยของตลาดน้ำวัดลำพญา มีรายละเอียดและสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 กระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการขยะมูลฝอยของตลาดน้ำวัดลำพญา

มติที่ 1 การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ

ผลการวิจัยมติที่ 1 มีรายละเอียดและสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ พบว่า ทุกฝ่ายให้การสนับสนุน ร่วมมือกันแก้ไขปัญหา ขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน กล่าวคือ ผู้นำ บรรดาพ่อค้า แม่ค้า ตระหนักถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจาก ปัญหาขยะ ที่จะส่งผลกระทบต่อชุมชนและสภาพสิ่งแวดล้อม ทุกฝ่ายจึงพยายามที่จะช่วยกันคิด ช่วยกัน ทำหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้น ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่การเงินและบัญชี ของตลาดน้ำวัดลำพญา (ชญาภรณ์ ศรีเจริญ) ได้ให้ความคิดเห็นไว้ว่า

.....“ทางตลาดก็มีนโยบาย ขอความร่วมมือให้แต่ละร้านช่วยกันดูแล รักษาความสะอาดบริเวณ พื้นที่ของแต่ละร้าน พยายามให้เคลียร์ความสะอาดให้มากที่สุด ผู้นำก็จะมีภารกิจว่า ถึงแม้ว่า ทางตลาดจะมีเจ้าหน้าที่ที่จะมาคอยช่วยดูแลขยะให้ในแต่ละวัน แต่เราในฐานะผู้ดูแลและพื้นที่ของเราเอง ก็ต้องคอยเป็นหูเป็นตา สำนวความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย บริเวณพื้นที่ ของตัวเอง และในตลาดด้วย เพราะตลาดเป็นแหล่งทำมาหากินของพวกเรานะ ซึ่งทางร้านค้าเอง ก็ให้ความร่วมมือดี โดยส่วนตัวถือว่าตัวเองเป็นส่วนหนึ่งของตลาดนี้ ก็มีความคิดเห็นกับนโยบาย ของผู้นำตลาด”.....(ชญาภรณ์ ศรีเจริญ, สัมภาษณ์, 26 พฤศจิกายน 2559)

ซึ่งได้สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญอีกท่าน ซึ่งเป็นพ่อค้าในตลาดน้ำวัดลำพญา (ไม่ประสงค์ออกนาม) ได้กล่าวไว้ว่า

..... “เห็นด้วยกับการบริหารจัดการของทางตลาดน้ำ ในเรื่อง ความสะอาด ทางร้านผมเองก็ให้ ความสำคัญในเรื่องนี้อยู่แล้ว โดยการมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะ เพราะทางร้านของผมจะมีทั้ง ขยะเปียก และขยะแห้ง ซึ่งจะเป็นการยุ่งยากในการจัดการ แต่ก่อนทีผมจะทำซบเด็กให้มีการ คัดแยกขยะก่อนทีทุกครั้ง บริเวณหน้าร้าน โต๊ะ เก้าอี้ จะดูแลความสะอาดอยู่เสมอ เพราะ การ ที่ลูกค้าจะมาใช้บริการ สิ่งสำคัญที่มองข้ามไม่ได้ คือ เรื่องความสะอาดของร้าน หรือแม้แต่ ภาชนะที่ใช้ก็ต้องสะอาดด้วย”.....(ไม่ประสงค์ออกนาม, สัมภาษณ์, 24 ธันวาคม 2559)

ในอีกด้านหนึ่ง ก็จะมีตัวแทนของตลาดน้ำวัดลำพญา ที่ถือว่า เป็นบุคคลสำคัญในการเป็น กระบอกเสียง ในการช่วยประชาสัมพันธ์จากเสียงตามสาย ที่จะประชาสัมพันธ์ให้บรรดานักท่องเที่ยว พ่อค้า แม่ค้า ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร ช่วยในการรณรงค์ให้ทุกคนได้มีส่วนร่วม จากการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูล สำคัญ ซึ่งเป็นประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวตลาดน้ำวัดลำพญา (พิจิตร สวนชุมพล) ได้เล่าให้ฟังว่า

..... “ในฐานะที่เป็นประชาสัมพันธ์ของตลาดน้ำ ก็จะมีการประชาสัมพันธ์ ให้นักท่องเที่ยว ร้านค้า ช่วยกันดูแลเรื่องความสะอาด ทางตลาดก็มีนโยบาย เรื่อง การจำกัดขยะ โดยการมีการ รณรงค์คัดแยกขยะ ให้ทิ้งขยะตามจุดที่กำหนดไว้ มีถังคัดแยกขยะเป็นจุด ๆ มีการบริการเสริม เรื่อง การเพิ่มจำนวนถุงดำ การรักษา ดูแล บริเวณตลาดก็เป็นลักษณะที่ ช่วยประชาสัมพันธ์

รณรงค์ให้แต่ละร้านช่วยกันดูแล บริเวณพื้นที่ร้านของตัวเอง มีการรณรงค์เรื่องการใช้กล่องโฟม เปลี่ยนมาใช้วัสดุที่ย่อยสลายง่ายแทน ใช้ถุงกระดาษแทน ในส่วนของเทศบาลก็จะมาดูแล เรื่อง การเก็บขยะไปทิ้งในแต่ละวัน ช่วงตลาดเล็กแล้ว วันละ 1 ครั้ง โดยส่วนตัวเห็นด้วยกับการ บริหารจัดการของทางตลาด ในการแก้ไขปัญหา ภาพรวมมองเห็นว่า ทางตลาด เองก็ให้ ความสำคัญ ร้านค้าก็จะให้ความร่วมมือดี เพราะ แต่ละร้านจะตระหนักถึงความสะอาด เพราะ มองว่า ถ้าร้านตัวเองดูสะอาด ก็จะเป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งที่ทำให้ลูกค้าสนใจ อยากซื้อ อยากนั่งกิน นิ่งเล่น” (พิจิตร สวนชุมพล, สัมภาษณ์, 2 ธันวาคม 2559)

มิตินี้ 2 การมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงาน

ผลการวิจัยมิตินี้ 2 มีรายละเอียดและสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

การมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงาน พบว่า ปัญหาขยะมูลฝอยที่พบเห็น ก็จะมีทั้ง ถูพลาสติก ขวดน้ำพลาสติก แก้วน้ำพลาสติก กล่องโฟม ขวดแก้ว เศษอาหาร เปลือกผลไม้ ซึ่งปริมาณ ขยะแต่ละวัน (วันเสาร์ – วันอาทิตย์) จะมีจำนวนมาก ทั้งนี้ สาเหตุอาจเกิดจากจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่ม มากขึ้นเรื่อย ๆ ปัญหาที่เกิดจากขยะมูลฝอย จะก่อให้เกิดปัญหาความสกปรก ไม่น่าดู นอกจากนั้น กอง ขยะยังเป็นแหล่งชุมนุมของสัตว์นำโรคสารพัดชนิด เช่น แมลงวัน หนู แมลงสาบ ซึ่งเป็นพาหนะนำโรค ทางเดินอาหารมาสู่คน และยังก่อความรำคาญให้อีกด้วย ถ้าหากไม่มีการกำจัดอย่างถูกต้องและเหมาะสม ดังผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งเป็นแม่ค้าในตลาดน้ำวัดลำพญา (สโรชา ภักดี) ได้เล่าให้ฟังว่า

..... “มองว่าปัจจุบันนี้ ตลาดน้ำวัดลำพญา มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวเยอะมาก และจำนวนร้านค้า ก็ มีมากขึ้นด้วย การที่มีนักท่องเที่ยวมากขึ้นเรื่อย ๆ มันก็คงหนีไม่พ้น ปัญหา เรื่อง ขยะ ที่เกิดจาก การซื้อมานั่งทาน ซึ่งทางตลาดเอง ได้จัดเตรียมสถานที่ โต๊ะ ไม้รองรับสำหรับนักท่องเที่ยวไว้ให้ พื้นที่บริเวณโซนอาหาร จะพบมาก คือ ขยะจะเยอะ ทั้งขยะเปียก และแห้ง บางครั้งขยะล้นถึง ออกมา แต่ก็จะมีเจ้าหน้าที่ของตลาดนำถุงดำมาเสริม แต่ถ้าวันใด เจ้าหน้าที่ดูแลไม่ทั่วถึง ขยะก็ จะล้นจนไม่น่าดู จึงต้องมีการประสานงานให้เจ้าหน้าที่ของตลาด นำถุงดำมาเพิ่ม โดยส่วนตัวก็ เห็นด้วย กับการบริหารจัดการของทางตลาด ที่พยายามแก้ไขปัญหาขยะล้นถึง ด้วยวิธีแก้ไข ด้วย การนำถุงดำมาเพิ่ม” (สโรชา ภักดี, สัมภาษณ์, 11 ธันวาคม 2559)

อาจกล่าวได้ว่า ไม่ว่าจะเป็สถานที่ใด เมื่อใดที่มีจำนวนประชากรหนาแน่น มีความเจริญเข้ามา ในพื้นที่ พื้นที่นั้น ๆ ก็ย่อมหนีไม่พ้นปัญหาที่เกิดจากขยะมูลฝอย กระบวนการจัดการกับขยะมูลฝอย

จึงเป็นเรื่องสำคัญที่ไม่อาจมองข้าม ในขณะที่อีกหนึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (ฐาปนีย์ เลิศสิทธิพันธ์) ได้เล่าให้ฟังว่า

..... “ทางตลาดน้ำจะมีการประชาสัมพันธ์ ผู้ค้าให้ใช้วัสดุย่อยสลายได้ แทนการใช้โฟม ขณะนี้ได้ประสานกับผู้จำหน่ายโฟม ให้หาผลิตภัณฑ์แทนโฟม มาจำหน่าย และได้มีการจัดตั้งกองทุนรักษาสິงแวดล้อม โดยมีสมาชิกผู้ค้า ในตลาดเป็นสมาชิกกองทุน ๗ ละ 50 บาท มีเงินกองทุนอยู่ประมาณ 3 หมื่นกว่า ได้ใช้เงินกองทุน จะทำน้ำยาล้างจานจำหน่าย ทำน้ำหมักชีวภาพ เพื่อใช้ใน ตลาด”....(ฐาปนีย์ เลิศสิทธิพันธ์, สัมภาษณ์, 3 ธันวาคม 2559)

มิติที่ 3 การมีส่วนร่วมในการแบ่งผลประโยชน์

ผลการวิจัยมิติที่ 3 มีรายละเอียดและสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

การมีส่วนร่วมในการแบ่งผลประโยชน์ พบว่า ปัญหาขยะเป็นปัญหาที่ใกล้ตัวเรามากที่สุด เพราะปัญหาขยะที่เกิดขึ้น สาเหตุก็มาจากมนุษย์ที่เป็นผู้ผลิตขยะขึ้นทุก ๆ วัน สิ่งที่จะช่วยให้ปัญหาขยะมูลฝอยเบาบางลงได้นั้น ต้องเกิดจากการความร่วมมือกันทั้งตัวเองและคนในชุมชน โดยการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกาทิ้งขยะให้เป็นที่ เป็นทาง ให้มีความสำคัญและตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว เพื่อผลประโยชน์สูงสุดกันทุกฝ่าย ดังผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งเป็นผู้อำนวยการโรงเรียนวัดลำพญา (สุทธิชัย ปุตตธรรมกุล) ได้เล่าให้ฟังว่า

..... “ปัญหาจะเกิดจากนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวตลาดน้ำ ปัญหาเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่เกิดจากนักท่องเที่ยวทิ้งขยะ บริเวณรอบ ๆ โรงเรียน สนามกีฬา ลานจอดรถ เช่น แก้วน้ำ ขวดน้ำ เศษอาหาร ทางตลาดน้ำ ก็ให้ความอนุเคราะห์กับทางโรงเรียน คือ ได้สนับสนุนงบประมาณให้ก้อนหนึ่ง มอบให้ทางโรงเรียนจัดการดูแล ทางโรงเรียนก็นำเงินนั้น มาจัดซื้อถังขยะ มีการนำขยะมารีไซเคิล เช่น การนำขวดมาประดิษฐ์เป็นโมบาย ประดับตามห้องเรียน” ...(สุทธิชัย ปุตตธรรมกุล, สัมภาษณ์, 9 ธันวาคม 2559)

นอกจากจะได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานรอบ ๆ บริเวณตลาดน้ำวัดลำพญาเองแล้ว ทางเทศบาลตำบลลำพญา ก็ให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องการบริหารความสะอาดในการจัดเก็บขยะมูลฝอย บริเวณตลาดน้ำด้วยเช่นกัน ดังผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของเทศบาลตำบลลำพญา (ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม) ได้เล่าให้ฟังว่า

..... “เจ้าหน้าที่ของเทศบาลจะมาเก็บบริเวณชุมชนรอบนอกช่วงเช้า ปกติจะเก็บวันเว้นวัน ในส่วนของตลาด จะเก็บช่วงเย็นมาก ๆ คือ ให้ตลาดเล็กก่อน เพราะกลัวนักท่องเที่ยวไม่สะดวก จะ

ทำให้บรรยากาศไม่น่าดู และที่สำคัญอาจจะทำให้เกิดปัญหากลิ่นรบกวน เจ้าหน้าที่เองก็ไม่คล่องตัวในการทำงานเองด้วย อันนี้ก็ถือว่า ต้องพึ่งพาช่วยเหลือกัน”....(ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม, สัมภาษณ์, 9 ธันวาคม 2558)

ผู้นำตลาดน้ำลำพญา ได้เห็นถึงความสำคัญ ตระหนักถึงปัญหาขยะมูลฝอย ที่เกิดขึ้นกับชุมชน และด้านสิ่งแวดล้อม ผู้นำดูแลเอาใจใส่คนในชุมชน ความสะอาดของสถานที่บริเวณโดยรอบของตลาดน้ำ ไม่ว่าจะเป็น โรงเรียนวัดลำพญา วัดลำพญา ผู้นำจะรับฟังความคิดเห็น รับฟังปัญหาและหาแนวทางแก้ไข ปัญหาจากทุกหน่วยงานอย่างเท่าเทียมกัน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (ฐาปนีย์ เลิศสิทธิพันธ์) ได้เล่าให้ฟังว่า

..... “มีการส่งเสริมให้ใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติก สำหรับลูกค้าที่นำถุงผ้ามาใส่ของให้มาแสดงตน และนำถุงผ้ามาที่กองอำนวยการศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เพื่อรับแจกน้ำยาล้างจาน 1 ขวด ทำโครงการคัดแยกขยะในตลาดน้ำ ประชุมชี้แจง ประชาสัมพันธ์ เสียงตามสาย ให้ทิ้งขยะในที่จัดไว้ให้ แยกขยะ รีไซเคิล ได้พวกขวดพลาสติก ถุงพลาสติก แก้ว จัดที่สำหรับทิ้งไว้ให้ มีเจ้าหน้าที่จัดเก็บทุกเย็น มอบให้ผู้ดูแลนำไปขาย แบ่งเป็นโซน ต่าง ๆ บนบก และในน้ำ”....(ฐาปนีย์ เลิศสิทธิพันธ์, สัมภาษณ์, 3 ธันวาคม 2559)

อย่างไรก็ตาม ทางตลาดน้ำฯ ก็มีกิจกรรม Big Cleaning ทุก ๆ ปี โดยกิจกรรมนี้ จะให้ทุกคนมีส่วนร่วมกันทำความสะอาดครั้งใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นทางพ่อค้า แม่ค้า เจ้าหน้าที่ของตลาดน้ำวัดลำพญา ช่วยกันทำความสะอาดทั้งในบริเวณทางเดิน แยก วัด ลานจอดรถ และสนามโรงเรียน

มิติที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ผลการวิจัยมิติที่ 4 มีรายละเอียดและสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

การมีส่วนร่วมในการประเมินผล พบว่า การกำจัดขยะให้ได้ผลดีและเกิดประโยชน์สูงสุดนั้น ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่าง ๆ มากมาย อาทิเช่น เกิดจากความร่วมมือ ร่วมใจ ด้วยกันทุกฝ่าย มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ความเข้าใจ หาแนวทางแก้ไขปัญหา ลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง เพื่อให้ทุกฝ่ายเกิดความเข้าใจถึงผลดี ผลเสีย ที่จะได้รับ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งเป็นแม่ค้าในตลาดน้ำวัดลำพญา (สโรชา ภัคติ) ได้เล่าให้ฟังว่า

..... “ก็เข้าใจว่า ปัจจุบันนี้นักท่องเที่ยวมากขึ้นเรื่อย ๆ บางครั้งเจ้าหน้าที่ของตลาด เองอาจจะดูแลไม่ทั่วถึง ทางเราเองก็ต้องช่วยด้วยเหมือนกัน โดยการทิ้ง คัดแยกขยะ ถ้าจำนวนถึง ถุงดำไม่

เพียงพอ ก็มีแจ้งทางผู้ที่เกี่ยวข้องกับทางตลาดว่า บางครั้งอาจจะต้องการจำนวนถุงดำเพิ่มมากขึ้นกว่าปกติ ทางเราเองก็จะนำถุงพลาสติกใบใหญ่มาไว้สำหรับใส่ขยะด้วย”(สโรชา ภักดี, สัมภาษณ์, 11 ธันวาคม 2559)

นอกจากปัญหาจากขยะมูลฝอยบริเวณตลาดน้ำลำพญาแล้ว ก็พบปัญหาที่เกิดจากกลิ่นบริเวณห้องน้ำของตลาดน้ำวัดลำพญาเอง ที่สร้างปัญหาให้กับนักท่องเที่ยว ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่การเงินและบัญชี ของตลาดน้ำวัดลำพญา (ชญากรณ์ ศรีเจริญ) กล่าวไว้ว่า

.... “มีปัญหาจากกลิ่น ก็คือ ห้องน้ำ ที่ไม่ได้มาตรฐานจากการทำงานของผู้รับเหมา ระบบกลิ่นที่ไม่สามารถควบคุมได้ ถึงแม้ว่าทางตลาดจะจ้างคนทำความสะอาด แต่ก็ควบคุมได้แค่ความสะอาดของห้องน้ำ แต่ระบบกลิ่นไม่สามารถดูแลได้”.....(ชญากรณ์ ศรีเจริญ, สัมภาษณ์, 26 พฤศจิกายน 2559)

ถึงแม้ปริมาณขยะมูลฝอย ปัญหาจากกลิ่นห้องน้ำ ที่ทำลายและสร้างปัญหาต่อสภาพสิ่งแวดล้อมที่จะเกิดขึ้นในตลาดน้ำวัดลำพญาแล้ว ในอีกมุมหนึ่ง ถึงจะมีปัญหาขยะมากมาย แต่ด้วยหน้าที่ความรับผิดชอบที่มีต่อชุมชน สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ผู้นำตลาดน้ำวัดลำพญา และผู้ที่เกี่ยวข้องก็ไม่เมินเฉย มีการติดตาม ประเมินผล พยายามทำหน้าที่ของตนได้อย่างดีดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญหลายท่าน ได้กล่าวไว้ว่า

.... “ส่วนตัวมองว่า การทำงานของเจ้าหน้าที่ ทั้งคนของตลาดเอง และ เจ้าหน้าที่ของเทศบาล นั้นดีอยู่แล้ว”.....(ณัฐวรรณ วัฒนชัย, สัมภาษณ์, 3 ธันวาคม 2559)

.... “ทางผู้ดูแลตลาดให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องความสะอาด”.....(ชนะ พ่วงแพ, สัมภาษณ์, 17 ธันวาคม 2559)

.... “มองภาพรวมแล้ว ทั้งผู้ดูแลตลาด เจ้าหน้าที่ ทำงานและรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตัวเองได้ดี”(มานิชญ์ บำรุงสุข, สัมภาษณ์, 17 ธันวาคม 2559)

สิ่งสำคัญก็คือ ถ้าทุกฝ่ายให้ความร่วมมือ ผู้ดูแลตลาดจริงจัง พ่อค้า แม่ค้า นักท่องเที่ยวให้ความร่วมมือ ปัญหาขยะก็จะดีขึ้น ถึงแม้ว่า ปัจจุบันนี้ปัญหาขยะจะล้นถัง จำนวนขยะมากขึ้น เจ้าหน้าที่ที่

รับผิดชอบเองก็ไม่เชิงเฉย หมั่นดูแลรับผิดชอบในหน้าที่ เพื่อรักษาความสะอาด และทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ชุมชนดีขึ้น

ส่วนที่ 2 ปัญหา อุปสรรคในการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการขยะมูลฝอยของตลาดน้ำวัดลำพญา

ปัจจุบัน ไม่อาจปฏิเสธได้ว่า สภาพบริบทของตลาดน้ำวัดลำพญามีความเติบโตมากขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งจำนวนนักท่องเที่ยว ร้านค้าที่เพิ่มจำนวนมากขึ้น ผู้นำตลาดน้ำวัดลำพญาจึงจำเป็นต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง การรองรับกับปริมาณนักท่องเที่ยวที่มีจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ การรองรับกับปัญหาที่จะเกิดจากนักท่องเที่ยว นั่นก็คือ ปัญหาจากขยะมูลฝอย ผู้นำต้องมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ดูแล ติดต่อประสานความร่วมมือ การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเครือข่ายทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ประชาสังคมและเอกชน เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้น

ปัญหาโดยภาพรวมทั้งหมดที่ได้จากการสังเกต และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ คือ

ประการแรก นักท่องเที่ยวไม่ให้ความร่วมมือ เช่น การคัดแยกขยะ

ประการที่สอง การดูแลของเจ้าหน้าที่ตลาดน้ำวัดลำพญา ไม่ทั่วถึง

ประการที่สาม จำนวนถังขยะไม่เพียงพอกับปริมาณขยะ

ประการที่สี่ ความเห็นแก่ตัว ของคนบางกลุ่ม (นำถังขยะมาไว้บริเวณร้านของตัวเอง)

ประการที่ห้า ความเห็นแก่ตัว ของคนบางกลุ่ม (นำเศษอาหารทิ้งลงแม่น้ำ)

ประการที่หก การประชาสัมพันธ์เสียงตามสาย ไม่สม่ำเสมอ

ประการที่เจ็ด บุคคลบางกลุ่ม ยังขาดความรับผิดชอบต่อ ในเรื่อง รักษาความสะอาด

ประการที่แปด บุคคลบางกลุ่ม ยังขาดจิตสำนึกในตนเอง เพราะ คิดว่าไม่ใช่หน้าที่ของตนเอง

จากการศึกษาและสังเกตสภาพตลาดน้ำวัดลำพญา พ่อค้า แม่ค้า และนักท่องเที่ยว จะพบว่า ปัญหาขยะ จะเกิดจากกลุ่มนักท่องเที่ยวเป็นส่วนใหญ่ ที่ไม่ทิ้งขยะตามจุดที่ตั้งไว้ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้กล่าวไว้ว่า

..... “ปัญหาทุกอย่างขึ้นอยู่กับนักท่องเที่ยวและแม่ค้า ชุมชน คือ ยังมีนักท่องเที่ยวบางคนที่ไม่ค่อยเก็บขยะทิ้ง ทานที่ไหนก็ทิ้งที่นั่น คือ ถ้าเรามีจิตสำนึกในการทิ้งขยะและช่วยกัน ทิ้งขยะให้เป็นที่เป็นทางปัญหาขยะที่วางระเกะระกะ วางไปทั่ว ก็จะดีขึ้น”..... (วิฑูร กิตติเรืองชัย, สัมภาษณ์, 3 ธันวาคม 2559)

..... “ทางร้านตัวเอง ทุกร้านก็ต้องการให้ร้านตัวเองดูดี นามอง ทุกร้านจะดูแล รับผิดชอบ ใส่ใจ บริเวณพื้นที่ร้านของตัวเองกันอยู่แล้ว ที่เหลือก็คือ นักท่องเที่ยว ที่จะมองถึงความสำคัญ ของ ปัญหาขยะหรือไม่”.....(ชนะ พวงแพ, สัมภาษณ์, 17 ธันวาคม 2559)

..... “โดยส่วนตัวมองว่า สาเหตุจากปัญหาขยะที่เกิดขึ้นในตอนนี้ คือ การที่นักท่องเที่ยวไม่ให้ความสำคัญ เรื่อง การคัดแยกขยะ ไม่ทิ้งขยะตามจุดที่ให้ไว้ บางคนกินเสร็จแล้ว ก็ไม่นำไปเก็บ ไปทิ้ง ถึงขยะบางจุดล้นแล้ว ก็ยังจะไปวางให้มันเยอะเข้าไปอีก แทนที่จะช่วยกันไปทิ้งจุดอื่น”
.....(ลดาวัลย์ ไ้ม้งาม, สัมภาษณ์, 11 ธันวาคม 2559)

ในอีกมุมหนึ่ง ปัญหาจากการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการขยะมูลฝอยของตลาดน้ำวัดลำพญาเอง ก็ไม่ได้เกิดจากกลุ่มนักท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว ปัญหาหนึ่งที่เกิด ก็คือ ความเห็นแก่ตัวของ บรรดาพ่อค้า แม่ค้า ที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว มากกว่าประโยชน์ส่วนรวม ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้กล่าวไว้ว่า

..... “จุดตั้งถังขยะ มีประมาณ 15 จุด ปัญหาคือ ความเห็นแก่ตัวของบางร้านที่นำถังขยะไปเก็บไว้บริเวณร้านค้าของตัวเอง ทำให้นักท่องเที่ยวไม่กล้าที่จะทิ้งขยะ เช่น ร้านผลไม้ (ปอกเปลือกเปลือก ๆ สด) ก็จะนำถังขยะไปใช้ส่วนตัว กรณีนี้ ทางตลาดก็ไม่กล้าที่จะไปตักเตือน เพราะตักเตือนแล้ว ทางร้านก็อ้างว่าเค้าก็เสียเงิน ภาพรวม ก็ให้ความร่วมมือ ถ้าเราขอ แต่ถ้าเราไม่ขอ ก็จะไม่”..... (ชญาภรณ์ ศรีเจริญ, สัมภาษณ์, 26 พฤศจิกายน 2559)

..... “ก็ยังมีร้านค้าบางร้าน ที่ขายอาหาร จะนำเศษอาหาร น้ำที่เกิดจากการล้างถ้วยชาม เททิ้งลงแม่น้ำ ซึ่งทางตลาด ก็ห้ามแล้ว ไม่ให้ทิ้งเศษอาหารลงแม่น้ำ โดยทางตลาด ก็จะนำถังไปเก็บไว้ให้ แต่ความเห็นแก่ตัวบางร้าน เอาความสะดวกง่าย เข้าไว้ ไม่ยอมเชื่อฟัง”.....(ปราณี ประสบชัย, สัมภาษณ์, 24 ธันวาคม 2559)

ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เกิดจาก เมื่อคนหมู่มากมารวมตัวกัน ด้วยความคิด นิสัย ที่แตกต่างกัน ไม่เหมือนกัน ยากที่จะเข้าใจ มันขึ้นอยู่กับจิตสำนึกของแต่ละคน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้กล่าวไว้ว่า

..... “ปัญหาเกิดจาก ถ้าทุกฝ่ายไม่ให้ความร่วมมือ ไม่ช่วยกัน ทั้งพ่อค้า แม่ค้า นักท่องเที่ยว ถ้าคนเราไม่มีจิตสำนึก ก็ยากที่จะให้ความร่วมมือ”..... (สโรชา ภักดี, สัมภาษณ์, 11 ธันวาคม 2559)

..... “ปัญหาเกิดจากจิตสำนึกของคนมากกว่า ไม่ใช่ว่าถึงขยะไม่เพียงพอ มันขึ้นอยู่กับว่า “คุณจะไปทิ้งที่ถังหรือไม่” เพราะจำนวนถุง จำนวนจุดวางถัง มันมากเพียงพออยู่แล้ว”..... (มาโนชญ์ บำรุงสุข, สัมภาษณ์, 17 ธันวาคม 2559)

..... “ปัญหา เกิดจากความรับผิดชอบ ของคนคนนั้น กล่าวคือ ถ้ามีจิตสำนึก ปัญหาของขยะก็จะเบาบางลง ถึงแม้จะมีเจ้าหน้าที่เพียงพอ จำนวนถังขยะมากพอ แต่ถ้าจิตสำนึกของคนไม่มีควรรับผิดชอบ ไม่ช่วยกัน มั่งง่าย คิดจะทิ้งตรงไหนก็ทิ้ง อย่างไรก็ตามปัญหาขยะก็ไม่หมด”.....(ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม, สัมภาษณ์, 24 ธันวาคม 2559)

ส่วนที่ 3 แนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของตลาดน้ำวัดลำพญา

ปัญหาเกี่ยวกับขยะมูลฝอยยังเป็นปัญหาที่สำคัญ ที่มีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติทั้งทางบก และทางน้ำ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อชุมชน และสิ่งแวดล้อม ดังนั้น ทุกฝ่ายจึงต้องช่วยกันดูแล รับผิดชอบในหน้าที่ของตน ปลุกจิตสำนึกให้เกิดขึ้นทั้งตนเองและส่วนรวม

แนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของตลาดน้ำวัดลำพญา คือ ประการแรก ปัญหาที่เกิดจากการน้ำขัง ต้องเร่งดำเนินการทำร่องระบายน้ำทิ้ง ประการที่สอง ผู้นำต้องเป็นแบบอย่างที่ดี โดยการลงมือทำให้เห็นเป็นแบบอย่าง ประการที่สาม ผู้นำต้องแสดงความจริงใจ จริงจัง กับการแก้ไขปัญหา

ประการที่สี่ ให้ทุกคนได้มีส่วนร่วม ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมค้นหาและแก้ไขปัญหา เพราะจะทำให้ทุกคนมีความภาคภูมิใจกับกิจกรรมที่ทำ

ประการที่ห้า ทำให้แต่ละคนรู้จักหน้าที่และความรับผิดชอบของตนตามสถานภาพและบทบาท

ประการที่หก การประสานงาน คือ การประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน ให้มีความสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน

ประการที่เจ็ด ให้ทุกคนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม เพราะทุกคนจะได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน ทั้งเรื่องความสะอาดและสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้น

ตั้งที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้กล่าวไว้ว่า

..... “การระบายน้ำ หลังการจัดเก็บขยะของรถเทศบาลแล้ว มีน้ำ มีกลิ่นเหม็น หยด นองลงพื้น ต้องฉีดน้ำไล่ กวาด ไม่มีร่องระบายน้ำทิ้ง เป็นปัญหาที่ต้องแก้ไขและจะต้องรีบดำเนินการโดยเร็ว”.....(ฐาปณีย์ เลิศสิทธิพันธ์, สัมภาษณ์, 3 ธันวาคม 2559)

..... “ทางโรงเรียนมีการสร้างจิตสำนึกให้กับเด็กนักเรียน โดยการสอดแทรกไปกับวิชาที่เรียน ทางโรงเรียนมีนโยบายชัดเจน เลยกว่า ทุกวันที่เงินเดือนออก จะมีการทำ Big Cleaning ทั้งเด็กนักเรียน คุณครู ก็จะมามีส่วนร่วมในการช่วยกันทำความสะอาดโรงเรียน บริเวณตลาดน้ำ และ บริเวณวัดลำพญา ด้วย จะทำอย่างนี้ทุกเดือน เพื่อจะทำให้ทั้งครู และนักเรียน รู้จักหน้าที่ความรับผิดชอบต่อสังคมและทำให้เกิดความเคยชินเป็นนิสัย ที่จะสามารถนำไปทำต่อที่บ้านได้อีกด้วย”.....(สุทธิชัย ปุตตธรรมกุล, สัมภาษณ์, 9 ธันวาคม 2559)

..... “ถ้าทุกร้านให้ความร่วมมือกัน คือ ทำตามนโยบายของตลาด คือ ลดการใช้ถุงพลาสติก คัดแยกขยะ ไม่ทิ้งขยะลงแม่น้ำ ถ้าช่วยกันจริงจัง ปัญหาขยะก็จะลดลง”(ณัฐวรรณ วัฒนะชัย, สัมภาษณ์, 3 ธันวาคม 2559)

..... “เสนอว่า ให้มีการประชาสัมพันธ์เสียงตามสาย ให้บ่อย เป็นระยะ ๆ อยู่เรื่อย ๆ เรื่องที่นักท่องเที่ยวทานอาหารกันแล้ว ให้นำภาชนะนั้น ๆ ไปทิ้งที่ถังขยะ ที่จัดเตรียมไว้ให้”..... (มานิชญ์ บำรุงสุข, สัมภาษณ์, 17 ธันวาคม 2559)

..... “ถ้าทุกฝ่ายให้ความร่วมมือ ผู้ดูแลตลาดจริงจัง พ่อค้า แม่ค้า นักท่องเที่ยวให้ความร่วมมือ ปัญหาขยะก็จะดีขึ้น ถึงแม้ว่า ปัจจุบันนี้ปัญหาขยะจะล้นถึง จำนวนขยะมาก เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบเองก็ไม่นิ่งเฉย หมั่นดูแล เพิ่มมูล”.....(ปราณี ประสบชัย, สัมภาษณ์, 24 ธันวาคม 2559)

อย่างไรก็ตามปัญหา จะประสบความสำเร็จได้นั้น ทุกฝ่ายต้องให้ความร่วมมือ ช่วยกัน ดูแล สอดส่อง ผู้นำต้องสร้างการมีส่วนร่วมและแสดงศักยภาพในการบริหารจัดการขยะอย่างจริงจัง สร้างจิตสำนึกให้เกิดขึ้นกับพ่อค้า แม่ค้า ชุมชน นักท่องเที่ยว เพื่อช่วยกันแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยให้ลดลงอย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปภาพรวมผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย เก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ สามารถสรุปภาพรวมผลการวิจัย ได้ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 กระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการขยะมูลฝอยของตลาดน้ำวัดลำพญา

- มิตินี้ 1 การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ
- มิตินี้ 2 การมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงาน
- มิตินี้ 3 การมีส่วนร่วมในการแบ่งผลประโยชน์
- มิตินี้ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

มิตินี้ 1 การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ บริบทของตลาดน้ำในปัจจุบันกำลังเป็นที่นิยม มีนักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ทางตลาดน้ำวัดลำพญาเอง ก็มีการขยายตลาดให้ใหญ่ขึ้น โดยการเพิ่มจำนวนร้านค้าให้มากกว่าเดิม เพื่อการรองรับกับจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ถึงแม้ว่า ปัญหาขยะที่เกิดจากนักท่องเที่ยว หรือแม้แต่ร้านค้า กลุ่มพ่อค้า แม่ค้าเอง ทางตลาดน้ำวัดลำพญาก็ให้ความสำคัญโดยมีนโยบาย เรื่อง การจำกัดขยะ โดยมีค่าธรรมเนียมคัดแยกขยะ ให้ทิ้งขยะตามจุดที่กำหนดไว้ มีถังคัดแยกขยะเป็นจุด ๆ มีการบริการเสริม เรื่อง การเพิ่มจำนวนถุงดำ การรักษา ดูแล บริเวณตลาดก็เป็นลักษณะที่ ช่วยประชาสัมพันธ์ค่าธรรมเนียมให้แต่ละร้านช่วยกันดูแล บริเวณพื้นที่ร้านของตัวเอง มีการณรงค์เรื่องการใช้กล่องโฟม เปลี่ยนมาใช้วัสดุที่ย่อยสลายง่ายแทน ใช้ถุงกระดาษแทน

มิตินี้ 2 การมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงาน พบว่า ปัญหาจากการที่นักท่องเที่ยวไม่ทิ้งขยะตามจุดที่เตรียมไว้ให้ ปัญหาเกิดจากขยะจำนวนมากที่ล้นถังออกมา ปัญหาเกิดจากการไม่มีการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง ซึ่งเศษขยะที่พบส่วนใหญ่ จะเป็นเศษอาหาร ขวดน้ำพลาสติก กล่องโฟม ถุงพลาสติก ซึ่งทางผู้นำตลาดน้ำวัดลำพญาเอง ก็มีการประชาสัมพันธ์ ให้ผู้ค้าใช้วัสดุย่อยสลายแทนการใช้โฟม ซึ่งอยู่ระหว่างการประสานงานกับผู้จำหน่าย มีการณรงค์ให้ร้านค้า ช่วยกันคัดแยกขยะรีไซเคิล มีการจัดตั้งกองทุนรักษาสีสิ่งแวดล้อม โดยให้ร้านค้ามีส่วนร่วม ส่งเสริมให้ใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติก รวมถึงมีการเพิ่มจำนวนจุดการณืที่เกิดปัญหาขยะล้นถัง

มิตินี้ 3 การมีส่วนร่วมในการแบ่งผลประโยชน์ พบว่า ปัญหาขยะไม่ได้เกิดขึ้นที่บริเวณพื้นที่ตลาดน้ำวัดลำพญาที่เดียว ยังแพร่กระจายไปบริเวณรอบนอก เช่น บริเวณสนามกีฬาของโรงเรียนวัดลำพญา ลานจอดรถ หรือแม้แต่บริเวณหน้าวัดลำพญา ผู้นำตลาดไม่ได้นิ่งเฉย มองประเด็นสำคัญเหล่านี้

โดยที่ผู้นำตลาดหาแนวทางแก้ไขปัญหา โดยการสนับสนุนงบประมาณให้ก่อนหนึ่ง มอบให้ทางโรงเรียนจัดการดูแล ทางโรงเรียนก็นำเงินนั้น มาจัดซื้อถังขยะ มีการนำขยะมารีไซเคิล เช่น การนำขวดมาประดิษฐ์เป็นโมบาย ประดับตามห้องเรียน ในส่วนของตลาดเอง มีการส่งเสริมให้ใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติก สำหรับลูกค้าที่นำถุงผ้ามาใส่ของให้มาแสดงตนและนำถุงผ้ามาที่กองอำนวยการศูนย์บริการนักท่องเที่ยวเพื่อรับแจกน้ำยาล้างจาน 1 ขวดฟรี มีการให้เจ้าหน้าที่ของตลาด แยกขยะรีไซเคิล ได้พวกขวดพลาสติก ถุงพลาสติก แก้วน้ำ มอบให้ผู้ดูแลนำไปขาย

มิติที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล พบว่า ปัญหาขยะที่เกิดขึ้นบริเวณตลาดน้ำวัดลำพญา เกิดจากปริมาณขยะที่มีจำนวนมาก สาเหตุอาจเกิดจากนักท่องเที่ยวที่มีจำนวนมาก ปริมาณจำนวนถังขยะไม่เพียงพอกับปริมาณขยะ ด้วยเหตุนี้เอง ผู้นำตลาดน้ำวัดลำพญา ได้มีนโยบายในการจัดเตรียมถุงดำไว้ช่วยเสริมในกรณีที่เกิดปัญหาขยะล้นถัง ซึ่งทั้งเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบดูแลด้านขยะ พ่อค้า แม่ค้า เอง ก็คอยเป็นหูเป็นตา ช่วยดูแล สอดส่อง ความสะอาด เรียบร้อย ช่วยประสานงานแจ้งให้ทางเจ้าหน้าที่ของตลาดน้ำวัดลำพญา นำถุงดำมาเพิ่มตามจุด ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ดูแลไม่ทั่วถึง จึงเป็นเหตุผลที่ทั้งผู้นำเจ้าหน้าที่ พ่อค้า แม่ค้า มีบทบาทเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแล เรื่อง ปัญหาขยะมูลฝอย

ส่วนที่ 2 ปัญหา อุปสรรคในการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการขยะมูลฝอยของตลาดน้ำวัดลำพญา

จากผลการวิจัย พบว่า ปัญหาขยะเกิดจากทุกฝ่าย กล่าวคือ ปัญหาเกิดจาก นักท่องเที่ยว พ่อค้า แม่ค้าในตลาดน้ำวัดลำพญาเอง จะโทษว่า ปัญหาเกิดจากกลุ่มใด กลุ่มหนึ่งไม่ได้ เพราะจากผลการวิจัยพบว่า สาเหตุของปัญหาขยะ ก็คือ 1. นักท่องเที่ยว ไม่นำขยะไปทิ้งตามถังที่กำหนดไว้ ทานที่ไหนก็ทิ้งที่นั่น 2. นักท่องเที่ยวไม่มีการคัดแยกขยะ เปียก แห้ง ทิ้งปะปนกันไป ถังล้นแล้วก็ยังจะทิ้งให้ล้นเพิ่มมากขึ้นอีก 3. พ่อค้า แม่ค้า มีความเห็นแก่ตัว เช่น การเอาถังขยะมาใช้เป็นการส่วนตัว ทำให้นักท่องเที่ยวไม่กล้าที่จะทิ้ง

จึงพอสรุปได้ว่า ปัญหา อุปสรรคในการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการขยะมูลฝอยของตลาดน้ำวัดลำพญา คือ จิตสำนึกของคน “ปัญหา เกิดจากความรับผิดชอบของคนคนนั้น กล่าวคือ ถ้ามีจิตสำนึก ปัญหาของขยะก็จะเบาบางลง ถึงแม้จะมีเจ้าหน้าที่เพียงพอ จำนวนถังขยะมากพอ แต่ถ้าจิตสำนึกของคนไม่มีความรับผิดชอบ ไม่ช่วยกัน มั่งง่าย คิดจะทิ้งตรงไหนก็ทิ้ง อย่างไรก็ตามปัญหาขยะก็ไม่หมด”(ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม, สัมภาษณ์, 24 ธันวาคม 2559)

ส่วนที่ 3 แนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการขยะมูลฝอยของตลาดน้ำวัดลำพญา

จากผลการวิจัย พบว่า แนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการขยะมูลฝอยของตลาดน้ำวัดลำพญา นั้น ผู้นำตลาดน้ำวัดลำพญาได้เห็นความสำคัญของปัญหาเกี่ยวกับขยะมูลฝอยว่า เป็นปัญหาที่สำคัญที่มีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งทางบกและทางน้ำ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม ดังนั้น ทุกฝ่ายจึงต้องช่วยกันดูแล รับผิดชอบในหน้าที่ของตน ปฏิบัติตนให้เกิดขึ้นทั้งตนเองและส่วนรวม โดยทางผู้นำตลาดน้ำวัดลำพญา มีนโยบายคือ ลดการใช้ถุงพลาสติก จัดหาภาชนะอื่นแทน มีการคัดแยกขยะ ไม่ทิ้งขยะลงแม่น้ำ มีการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์เสียงตามสายให้ทั้งนักท่องเที่ยว พ่อค้า แม่ค้า ใช้ก้นนำขยะไปทิ้งตามจุดที่จัดไว้ให้ อีกทั้งยังช่วยสนับสนุนเงินให้กับทางโรงเรียนวัดลำพญา ในการจัดหาถังขยะมาจัดตั้งให้เพียงพอบริเวณโรงเรียนด้วย

บทสรุป

ในบทที่ 4 นี้ สรุปได้ว่า ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ส่วนหลัก ๆ คือ

ส่วนที่ 1 เพื่อศึกษากระบวนการการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการขยะมูลฝอยของตลาดน้ำวัดลำพญา ตำบลลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม โดยศึกษา

- มิติที่ 1 การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ
- มิติที่ 2 การมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงาน
- มิติที่ 3 การมีส่วนร่วมในการแบ่งผลประโยชน์
- มิติที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ได้ศึกษาจากการสังเกต ตลอดจนความเชื่อมโยงกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มต่าง ๆ

ส่วนที่ 2 เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคในการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการขยะมูลฝอยของตลาดน้ำวัดลำพญา ตำบลลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม โดยข้อมูลได้จากการสังเกต ตลอดจนความเชื่อมโยงกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มต่าง ๆ

ส่วนที่ 3 เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการขยะมูลฝอยของตลาดน้ำวัดลำพญา ตำบลลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม โดยข้อมูลได้จากการสังเกต ตลอดจนความเชื่อมโยงกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มต่าง ๆ

ส่วนสุดท้าย สรุปรูปภาพรวมผลการวิจัย เป็นการนำเสนอข้อมูลที่เชื่อมร้อยกันจากทุก ๆ ส่วนของ
ผลการวิจัย อันจะเอื้อต่อการจัดทำข้อสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะในบทถัดไป

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การนำเสนอการศึกษาวิจัยในบทสุดท้ายนี้ เป็นการสรุปเนื้อหาสาระสำคัญที่เป็นภาพรวมทั้งหมดของการวิจัย เรื่อง กระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการขยะมูลฝอยของตลาดน้ำวัดลำพญา ตำบลลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม จากนั้นทำการอภิปรายผลการวิจัยที่อาศัยผลการวิเคราะห์เป็นตัวขับเคลื่อน โดยดำเนินการอภิปรายผลตามกรอบแนวคิดในการวิจัย เพื่อตอบคำถามวิจัยที่ได้ตั้งไว้ ซึ่งการอภิปรายดังกล่าว ได้แสดงถึงความเชื่อมโยงกับงานวิจัย แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และส่วนสุดท้าย คือ ข้อเสนอแนะ ประกอบด้วย ข้อเสนอแนะจากการวิจัย และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ภาพรวมของการวิจัยในเรื่องดังกล่าว เป็นการศึกษาด้านรัฐประศาสนศาสตร์ที่เน้นองค์ความรู้เกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของ Cohen and Uphoff ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม 4 ประการ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ 2) มีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงาน 3) มีส่วนร่วมในการแบ่งผลประโยชน์ และ 4) มีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยการมีส่วนร่วมในแต่ละมิติ มีตัวชี้วัดที่ได้มาจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในขณะที่วัตถุประสงค์การวิจัยได้กำหนดไว้ 3 ประการ คือ (1) เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการขยะมูลฝอยของตลาดน้ำวัดลำพญา (2) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคในการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการขยะมูลฝอยของตลาดน้ำวัดลำพญา (3) เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการขยะมูลฝอยของตลาดน้ำวัดลำพญา โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาจากเอกสาร ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง แนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์เชิงลึก เน้นศึกษาแบบกรณีศึกษา เพื่อนำไปสู่การรับรู้ เข้าใจปรากฏการณ์ต่าง ๆ อย่างลึกซึ้งในกรณีศึกษา ทั้งนี้ ได้เลือกพื้นที่ในการศึกษาวิจัย คือ ตลาดน้ำวัดลำพญา ตำบลลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่นักท่องเที่ยวกำลังให้ความสนใจ

สำหรับหน่วยในการวิเคราะห์ครั้งนี้ เป็นระดับบุคคล ประกอบด้วย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 3 กลุ่ม ซึ่งได้แก่ 1) เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2) สำหรับพ่อค้า แม่ค้า และคนในชุมชน 3)

นักวิชาการ ที่มีความรู้ความเข้าใจบริบทของพื้นที่และปัญหาเป็นอย่างดี ซึ่งได้จากการใช้วิธีสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (Sampling) เนื่องจากไม่สามารถศึกษาประชากรทุกคน ทุกที่ ทุกสิ่งได้ ในที่นี้ใช้วิธีสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยไม่ใช้ทฤษฎีความน่าจะเป็น (Non-Probability Selection Sampling) ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงของพื้นที่ศึกษา จำนวนรวมทั้งสิ้น 16 คน ซึ่งผลการวิจัยสามารถสรุปสาระสำคัญ ได้ดังนี้

5.1 สรุป และอภิปรายผลการวิจัย

จากแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมที่นักวิชาการหลาย ๆ ท่านได้สรุปไว้ ผู้วิจัยได้ประยุกต์ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของ Cohen and Uphoff มาเป็นทฤษฎีหลักในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งประกอบด้วยมิติต่าง ๆ จำนวน 4 มิติ ประกอบด้วย มิติที่ 1 การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ มิติที่ 2 การมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงาน มิติที่ 3 การมีส่วนร่วมในการแบ่งผลประโยชน์ มิติที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล เนื่องจากมีงานวิจัยนับหมื่น ๆ เรื่องทั่วโลก ที่สนับสนุนทฤษฎีนี้และยืนยันว่าทฤษฎีนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ รวมถึงสามารถพัฒนาการมีส่วนร่วมในองค์กร สถานที่ต่าง ๆ ได้ในขณะเดียวกัน การศึกษาวิจัยในประเทศไทยที่ผ่านมาพบว่า แนวคิดดังกล่าว มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพขององค์กร ผลการปฏิบัติงาน เจตคติต่อการทำงาน ความพึงพอใจต่อการทำงาน และพฤติกรรมความเป็นพลเมืองดี เป็นต้น ในอีกมุมหนึ่ง เป็นชุดมิติที่สามารถนำมาเชื่อมโยงกับบริบทของพื้นที่ที่ทำการศึกษาก็ได้เป็นอย่างดี เนื่องด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพมีอาจมองข้ามการตีความหมายที่คำนึงถึงบริบทของสิ่งที่ศึกษาได้ นอกจากนี้ ทำการประยุกต์ใช้ตัวชี้วัดของแต่ละมิติจากงานศึกษาวิจัยของนักวิชาการต่าง ๆ โดยสามารถสรุปและอภิปรายผลการศึกษาวิจัย ได้ดังต่อไปนี้

5.1.1 กระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการขยะมูลฝอยของตลาดน้ำวัดลำพญา

1) มิติการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ

การบริหารจัดการของตลาดน้ำวัดลำพญา มีนโยบายชัดเจนในการบริหารจัดการ เรื่อง ขยะมูลฝอย มีการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยว ร้านค้า ช่วยกันดูแลเรื่องความสะอาด มีการรณรงค์คัดแยกขยะ ให้ทิ้งขยะตามจุดที่กำหนดไว้ มีถังคัดแยกขยะเป็นจุด ๆ มีการบริการเสริม เรื่อง การเพิ่มจำนวนถุงดำ การรักษา ดูแล บริเวณตลาดก็เป็นลักษณะที่ช่วยประชาสัมพันธ์รณรงค์ให้แต่ละร้านช่วยกันดูแลบริเวณพื้นที่ร้านของตนเอง มีการรณรงค์เรื่องการใช้กล่องโฟม เปลี่ยนมาใช้วัสดุที่ย่อยสลายง่ายแทน อาทิ เช่น ใช้ถุงกระดาษแทน เพื่อช่วยกันลดปัญหาขยะ และช่วยรักษาสภาพสิ่งแวดล้อม

ส่วนปัญหา คือ อยู่ระหว่างการประสานงานติดต่อกับทางบริษัทผู้จำหน่ายโฟม ในการหาผลิตภัณฑ์อื่นที่มาใช้แทนกล่องโฟม ซึ่งการปรับเปลี่ยนรูปแบบนี้ ต้องให้เวลากับทางร้านค้า ต้องทำแบบค่อยเป็นค่อยไป ซึ่งสอดคล้องกับ สมชิต ชันขวา (2544, หน้า 21) ที่มองว่า การทำงานร่วมกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้วยความตั้งใจโดยกระทำการงานดังกล่าวในห้วงเวลาที่เหมาะสมกับการงานดังกล่าว การมีส่วนร่วมทำงานกันเป็นกลุ่มที่มีประสิทธิภาพในการเสริมสร้าง และสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับ Bertcher (1994, p.138) ที่พบว่า การให้ประชาชนที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจดำเนินงาน ปฏิบัติงานและรับผลประโยชน์ของการพัฒนานั้น ๆ ซึ่งการมีส่วนร่วมในการพัฒนานั้นเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนตระหนักถึงสถานการณ์ของเขา ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใต้การกำหนดและการดำเนินการของประชาชนเอง นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Mary Parker Follett ซึ่งได้กล่าวไว้ว่า การจัดการ เป็นเทคนิคการทำงานให้สำเร็จ โดยอาศัยผู้อื่น เป็นแนวคิดของ “Follett” เธอเน้นเรื่องการประสานงาน โดยกล่าวว่า ในการจัดการหรือการบริหารงานจำเป็นต้องมีการประสานงาน 4 ชนิด ดังต่อไปนี้ 1) การประสานงาน โดยการติดต่อโดยตรงกับตัวบุคคลที่รับผิดชอบงานนั้น ๆ 2) การประสานงานในระยะเริ่มแรกหรือในขั้นวางแผนกิจกรรมต่าง ๆ 3) การประสานงาน ที่เป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในกิจกรรมทุกอย่างที่กระทำ และ 4) การประสานงานที่กระทำเป็นกระบวนการต่อเนื่อง

2) มิติการมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงาน

การดำเนินงานของตลาดน้ำวัดลำพญา มีการบริหารจัดการตามนโยบายที่ทางผู้นำตลาดน้ำวัดลำพญา กำหนดไว้โดยมีการประชุมชี้แจง ประชาสัมพันธ์ เสียงตามสาย มีการรณรงค์การคัดแยกขยะ ลดการใช้กล่องโฟม โดยให้ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วม ผู้นำต้องใช้ศักยภาพในการบริหารจัดการ สร้างความสัมพันธ์ ความผูกพันซึ่งกันและกัน ลงมือปฏิบัติ เป็นผู้นำ ที่ดี เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหา ให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ (2537, หน้า 178) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วม จะก่อให้เกิดการมีส่วนเกี่ยวข้องและการมีส่วนเกี่ยวข้องจะส่งผลให้เกิดความผูกพันต่อหน่วยงานและภารกิจที่ตนเองมีส่วนร่วม

3) มิติการมีส่วนร่วมในการแบ่งผลประโยชน์

การจากปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตลาดน้ำวัดลำพญา เจ้าหน้าที่ของเทศบาล การร่วมมือร่วมใจของพ่อค้า แม่ค้า การจริงจังของผู้นำตลาดน้ำวัดลำพญา ที่ทุกฝ่ายให้ความสำคัญ รับรู้ รับฟัง หาแนวทางแก้ไขปัญหา ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ปัญหาที่จะค่อย ๆ ดีขึ้นในอนาคต ทั้งประโยชน์ส่วนตนส่วนร่วมและชุมชน ซึ่งได้สอดคล้องกับแนวคิดของ WHO and Unicef (1978, p.11) กล่าวไว้ว่า การมี

ส่วนร่วมทำให้เกิดกระบวนการที่ทำให้ประชาชนแสดงถึงความต้องการของตน เข้าร่วมในการพัฒนาและได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนานั้น โดยประชาชนมีอำนาจในการตัดสินใจเอง

4) มิติการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

คือ ผู้นำต้องมีความเชี่ยวชาญเสมือนพ่อค้า แม่ค้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีความสามารถในการบริหารและการจัดการตลาด ให้มีความเจริญรุ่งเรือง เต็มโต สามารถวิเคราะห์ความต้องการของตลาด สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในตลาด จากปัญหาในปัจจุบันที่เกิดขึ้นในเรื่องของปัญหาขยะมูลฝอย ผู้นำตลาดก็ให้ความสำคัญ มุ่งมั่นในการหาแนวทาง วิธีการ แก้ไขปัญหานี้อยู่ ทั้งนี้ ปัญหาทุกอย่างจะแก้ไข ทำโดยคนคนเดียวไม่ได้ ต้องอาศัยความร่วมมือของคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไข เอาจริงเอาจังที่จะแก้ปัญหามูลฝอย เพื่อมุ่งสู่เป้าหมาย หรือ ความสำเร็จที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งได้สอดคล้องกับแนวคิดของ วิลลา พรหมฤทธิ์ (2550, หน้า 23) กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการ หรือวิธีการต่าง ๆ ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหา ในการดำเนินกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง หรือหลาย ๆ กิจกรรม โดยใช้ศักยภาพที่มีอยู่

ส่วนที่ 2 ปัญหา อุปสรรคในการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการขยะมูลฝอยของตลาดน้ำวัดลำพญา

ผู้นำตลาดน้ำวัดลำพญามองเห็นว่า ปัญหาต้องได้รับการแก้ไข จริงจัง จากทุกฝ่าย ถึงปัญหาจะเกิดจาก นักท่องเที่ยว พ่อค้า แม่ค้าในตลาดน้ำวัดลำพญา เอง ก็ตาม จึงพอสรุปได้ว่า ปัญหา อุปสรรคในการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการขยะมูลฝอยของตลาดน้ำวัดลำพญา คือ จิตสำนึกของคน

ส่วนปัญหา อุปสรรค ในการบริหารและการจัดการขยะมูลฝอยของตลาดน้ำวัดลำพญา พบว่า ปัญหาขยะล้นถังในปัจจุบัน สาเหตุเกิดจากการไม่คัดแยกขยะ จำนวนถุงพลาสติก กล่องโฟมภาชนะที่ใส่อาหารยังมีจำนวนมาก อีกทั้ง ปัญหาเกิดจากบรรดาพ่อค้า แม่ค้าเองที่นำถังขยะไปไว้บริเวณร้านของตัวเอง โดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ การที่จะทำให้ประชาชนตระหนัก รับรู้ผลเสียจากขยะมูลฝอยที่มีผลกระทบต่อสุขภาพ สภาพแวดล้อม นั้น ผู้นำควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในทุก ๆ กิจกรรมอย่างแท้จริง ก็คือ ผู้นำต้องมีบทบาทที่เข้มแข็ง จริงจัง ต่อเนื่องในการแก้ไขปัญหา โดยมีการณรงค์ ประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลข่าวสารให้ทั่วถึง มีการรับฟังปัญหาและรับการเสนอแนะจากกลุ่มประชาชน โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น แล้วนำข้อเสนอแนะมาพิจารณาแก้ไขปรับปรุง เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่ดีที่สุด ซึ่งได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิศิพร ทศนา (2558) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตพื้นที่เทศบาลนครพิษณุโลก ผลการศึกษา ข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไขปัญหามูลฝอยของประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลนคร

พิษณุโลก สามารถสรุปได้ว่า เทศบาลนครพิษณุโลก ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในทุก ๆ กิจกรรมอย่างแท้จริง ไม่ว่าจะเป็นตั้งแต่กระบวนการร่วมรับรู้สถานการณ์และสภาพปัญหา ร่วมวางแผนและตัดสินใจ ร่วมทำกิจกรรมโครงการ ร่วมตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงาน ควรมีการนำผลการวิจัยเสนอต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้หน่วยงานดังกล่าวเห็นถึงความสำคัญในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตพื้นที่เทศบาลนครพิษณุโลกมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในทางปฏิบัติได้อย่างแท้จริง

ส่วนที่ 3 แนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการขยะมูลฝอยของตลาดน้ำวัดลำพญา

นับเป็นแนวคิดที่ก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ก่อให้เกิดความเข้มแข็งในชุมชน และเพิ่มศักยภาพในการจัดการตนเอง พึ่งพาตนเองของคนในชุมชน ท้องถิ่น ทั้งนี้ ควรมีการศึกษาถึงกระบวนการของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า กระบวนการแต่ละกระบวนการมีความสำคัญอย่างไร เพื่อเป็นการส่งเสริม สนับสนุน และเป็นแนวทางในการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอนให้เกิดขึ้นอย่างแท้จริง คือ ถ้าชุมชนใดมีการบริหารที่ดี มีผู้นำที่มีความรู้ ความสามารถ ก็จะช่วยให้ชุมชนนั้น ๆ มีการบริหารจัดการขยะได้ดี ซึ่งสอดคล้องกับ FARM (1998) การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการกระทำทางสังคมที่เกิดจากความต้องการของแต่ละคน กระทั่งลงมือกระทำ ซึ่งต้องมีความชัดเจนโปร่งใสและเกิดประโยชน์ระหว่างกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้ ได้นำเสนอเนื้อหาสาระที่เชื่อมโยงกับข้อค้นพบในการวิจัยข้างต้น โดยข้อเสนอแนะในภาพรวม ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ข้อเสนอแนะจากการวิจัย และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

จากการวิจัย เรื่อง กระบวนการการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการขยะมูลฝอยของตลาดน้ำวัดลำพญา ตำบลลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยได้นำข้อค้นพบจากการวิจัยมาสังเคราะห์เป็นข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. รัฐบาลและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ควรให้การสนับสนุนงบประมาณให้แก่ชุมชน เพื่อให้ชุมชนได้มีงบประมาณเพียงพอ และมีอำนาจในการตัดสินใจการใช้งบประมาณในการดำเนินงาน
2. รัฐบาลควรกำหนดบทบาทให้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐในแต่ละจังหวัดสามารถตัดสินใจในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนได้ด้วยตนเองในบางเรื่อง เพื่อเป็นการเสริมสร้างให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง

3. รัฐบาลควรสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมในการให้ความร่วมมือในการรณรงค์ เรื่อง ความสะอาดของแต่ละพื้นที่ โดยการมีการจัดประกวดแข่งขันขึ้นระหว่างจังหวัด เพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงความรับผิดชอบและเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. ปัจจุบันตลาดน้ำวัดลำพญา ไม่มีการทำสัญญาบ้าน ไม่มีอายุการจ้างต่อ กล่าวคือ ถ้าเข้ามาค้าขายแล้วก็จะยึดพื้นที่ขายยาว ต่อเนื่องไปตลอด แต่มีการเสีयरายเดือน จึงเป็นปัญหาที่ทางพ่อค้า แม่ค้า ไม่ค่อยให้ความร่วมมือ ไม่ปฏิบัติตามนโยบายของตลาดน้ำวัดลำพญาเท่าที่ควร ผู้นำตลาด ควรมีข้อตกลงตั้งข้อปฏิบัติให้ชัดเจนในการบริหารจัดการร้านค้า

2. ปัญหาจากกลิ่น ก็คือ ห้องน้ำ ที่ไม่ได้มาตรฐานจากผู้รับเหมา ปัญหากลิ่นที่เกิดจากห้องน้ำ ควรมีการร่วมกันประชุมหารือถึงมาตรการในการป้องกัน หรือหาวิธีที่ช่วยในการที่จะทำให้ปัญหากลิ่นเบาบางลงบ้าง

3. ผู้นำตลาดน้ำวัดลำพญา ต้องเร่งประสานติดต่อกับบริษัทที่จะหาผลิตภัณฑ์อื่นแทนการใช้ถุงพลาสติก กล่องโฟม นำมาใช้ในตลาด เพื่อช่วยลดปัญหาขยะที่ย่อยสลายยาก

4. โครงการจัดตั้งกองทุนรักษาสีสิ่งแวดล้อม ที่ผู้นำตลาดน้ำวัดลำพญา มีโครงการที่จะสมาชิกผู้ค้าในตลาดเป็นสมาชิก (กองทุน ๆ ละ 50 บาท) นั้น อาทิ การทำน้ำยาล้างจานจำหน่าย ทำน้ำหมักชีวภาพสำหรับใช้ในตลาด ห้องน้ำ ในการช่วยกำจัดกลิ่น เห็นว่า ควรพิจารณาเป็นกรณีเร่งด่วน เพราะโครงการนี้จะช่วยในการลดปัญหาขยะมูลฝอย ได้เป็นอย่างดี

5. การส่งเสริมให้ใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติก สำหรับลูกค้าที่นำถุงผ้ามาใส่ของให้มาแสดงตนและนำถุงผ้ามาที่กองอำนวยการศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เพื่อรับแจกน้ำยาล้างจาน 1 ขวด นั้น เห็นว่า ผู้นำตลาดน้ำวัดลำพญา ควรพิจารณาเป็นกรณีเร่งด่วน เพราะโครงการนี้จะช่วยในการลดปัญหาขยะมูลฝอย ได้เป็นอย่างดี

6. การระบายน้ำ คือ หลังการจัดเก็บขยะของรถเทศบาลแล้ว มีน้ำ มีกลิ่นเหม็น หยด นองลงพื้น ต้องฉีดน้ำไล่กวาด ไม่มีร่องระบายน้ำหึ่ง เป็นปัญหาที่ต้องแก้ไข ผู้นำตลาดน้ำวัดลำพญา ต้องลงมาจัดการหาวิธีการดำเนินการอย่างจริงจัง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ประการแรก การออกแบบการวิจัยในครั้งนี้ ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เนื่องจากมุ่งหวังที่จะศึกษา กรณีที่มีลักษณะเฉพาะ เพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ความเข้าใจในเชิงลึกอย่างเป็นองค์รวม ในมุมมองกลับกัน การศึกษาในลักษณะดังกล่าว ส่งผลให้ขาดความครอบคลุม หรือ เป็นข้อจำกัดสำหรับข้อมูลเชิงประจักษ์ บนพื้นฐานปรัชญาความเชื่อแบบปฏิฐานนิยม (Positivism) ที่มองว่า ความรู้ ความจริง ตั้งอยู่บนฐานของหลักฐาน ฉะนั้น จึงควรศึกษาวิจัย โดยใช้เชิงคุณภาพผสมผสานกับเชิงปริมาณ เพื่อเสริมความจริงเชิงวัตถุวิสัย (Objective Social Reality) ที่ให้คุณค่ากับความแม่นยำตามหลักวิทยาศาสตร์ ข้อมูล ที่เป็นตัวเลขที่ชัดเจน ขณะเดียวกัน เป็นการลดข้อจำกัดเกี่ยวกับขนาดกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ทำการศึกษาสัมภาษณ์จำนวนไม่สูงมากนักเหมือนกับเชิงปริมาณ

ประการที่สอง วัตถุประสงค์การวิจัย มุ่งศึกษาความเป็นมา บริบทของพื้นที่ และกระบวนการการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการขยะมูลฝอยของตลาดน้ำวัดลำพญา ตำบลลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ซึ่งมีมุมมองอื่น ๆ ที่น่าสนใจอีกหลายประเด็นที่ไม่ได้ทำการศึกษาในครั้งนี้

ประการที่สาม การเลือกมิติในการวิจัย ผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญกับการที่มีมิติดังกล่าว สามารถเชื่อมโยงกับบริบทกระบวนการการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการขยะมูลฝอยของตลาดน้ำวัดลำพญาเป็นหลัก แต่ยังคงมีอีกหลากหลายมิติที่มีความสามารถน่าสนใจในการศึกษาค้นคว้า ดังนั้น ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรมีการเลือกมิติที่มีความหลากหลาย หรืออยู่นอกเหนือจากที่งานวิจัยชิ้นศึกษา เพื่อให้เกิดข้อค้นพบในแง่มุมใหม่ ๆ

ประการสุดท้าย ผู้วิจัยเสนอว่า ควรมีการเปรียบเทียบ (comparative study) การมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการขยะมูลฝอยของตลาดน้ำวัดลำพญา ระหว่าง นักท่องเที่ยว กับ พ่อค้า พ่อแม่ในตลาดน้ำวัดลำพญา เพื่อให้เห็นความแตกต่าง ข้อดี ข้อเสีย ผลกระทบ และนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขนโยบายต่อไป

บทสรุป

บทสรุปของการศึกษาวิจัยฉบับนี้ ได้นำเสนอข้อมูลภาพรวมทั้งหมดของการศึกษาวิจัย จากนั้นทำการสรุป อภิปรายผล และให้ข้อเสนอแนะใน 2 ส่วน ซึ่งประกอบด้วย ข้อเสนอแนะจากการวิจัย และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากภาพรวมดังกล่าว จุดสำคัญที่ค้นพบจากงานวิจัย คือ ปัญหา เกิดจากความรับผิดชอบ ของคนคนนั้น กล่าวคือ การมีจิตสำนึก ถ้าทุกคนมีความรับผิดชอบ รู้จักหน้าที่ของตัวเอง รู้จักความรับผิดชอบต่อสังคม และรักษาสีงแวดล้อม ปัญหาของขยะก็จะเบาบางลง ถึงแม้จะมีเจ้าหน้าที่เพียงพอจำนวนถึงขยะมากพอ แต่ถ้าจิตสำนึกของคนไม่มีความรับผิดชอบ มักง่าย คิดจะทิ้งตรงไหนก็ทิ้ง อย่งไร ปัญหาขยะก็ไม่หมด

ทั้งนี้ การแก้ปัญหา จะอยู่ที่คนใดคนหนึ่งไม่ได้ ทุกคน ทุกฝ่ายต้องร่วมมือร่วมใจ ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันแก้ไขปัญหา ทุกฝ่ายต้องร่วมพลัง จริ่งใจในแก้ไขปัญหา เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขปัญหานั้น ๆ

บรรณานุกรม

- กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2557). *การจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย*.
- กรมควบคุมมลพิษ. (2556). *สถานการณ์ขยะของไทย วิฤตติขยะ 26 ล้านตัน กำจัดได้อย่างถูกต้องแค่ 7.2 ล้านตัน*. เข้าถึงได้จาก : <http://www.thaipublic.org/2014/09/thailands-garbage-crisis/>, 2 กุมภาพันธ์ 2559.
- กรรณิการ์ ชมดี. (2524). *การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจศึกษาเฉพาะกรณีโครงการสารภี ตำบลท่าช้าง อำเภอรัตนบุรี จังหวัดอุบลราชธานี*. วิทยานิพนธ์ปริญญา สังคมศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- แก้วสรร อติโพธิ. (2540). *บทความทางวิชาการเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชน: กุญแจดอกสำคัญในการพัฒนาระบบประชาธิปไตย*. กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ขยะกับภาวะโลกร้อน. (2535). *แหล่งกำเนิดขยะ*. เข้าถึงได้จาก : <http://www.globalwarmig.Weebly.com>, 20 พฤษภาคม 2559.
- คณินิจ ศรีบุญเยี่ยม และคณะ. (2545). *รายงานการวิจัยแนวทางการเสริมสร้างประชาธิปไตยการมีส่วนร่วมทางรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540: ปัญหาอุปสรรคและทางออก*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- คมลักษณ์ สงทิพย์. (2557). *การมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของประชาชน กรณีศึกษาตลาดน้ำวัดตะเคียน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยว คณะการท่องเที่ยวและโรงแรม มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพมหานคร.
- งามพิศ สัตย์สงวน. (2547). *การวิจัยเชิงคุณภาพทางมานุษยวิทยา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จินตวีร์ เกษมสุข. (2554). *การสื่อสารกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จุมพล หนิมพานิช. (2551). *การวิจัยเชิงคุณภาพในทางรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- จันทนา สุทธิจारी. (2544). *การเมืองการปกครองไทยตามรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิฟรีดริค เอ แบร์ท.
- ชาย โปธิสิตา. (2554). *ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้ง.
- ชัยณรงค์ สุระชัยปัญญา และคณะ. (2545). *รายการการวิจัยเรื่องการพัฒนากระบวนการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน: กรณีศึกษาบ้านวังไทร ตำบลหนองหญ้าปล้อง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย: สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเลย*.
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2552). *พลวัตการมีส่วนร่วมของประชาชน: จากอดีตจนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย*. นนทบุรี. สำนักวิจัยและพัฒนา: สถาบันพระปกเกล้า.
- ทองศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ. (2540). *หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท*. ขอนแก่น: คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ธนาพร ประสิทธิ์ธำพันธ์. (2544). *วิธีการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน กรณีศึกษา บ้านดงม่อนกระติง เทศบาลนครลำปาง*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ธีระพงษ์ แก้วหาวงษ์. (2543). *กระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง: ประชาคม ประชาสังคม*. ขอนแก่น: คลังนานาวิทยา.
- นรินทร์ชัย พัฒนาพงศา. (2533). *แนวทางในการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท*. กรุงเทพมหานคร : กองแปลและวิเทศสัมพันธ์ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. แปลจาก Peter Oakley and David Marsden. (ไม่ระบุชื่อหนังสือ).
- นลินี บึงมม. (2550). *การจัดการขยะมูลฝอยในระดับในครัวเรือนบ้านดง ตำบลบ้านดง อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, เลย.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล. (2548). *ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม*. นนทบุรี: ศูนย์สันติและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า.
- บันเทิง เพียรคำ. (2539). *รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตชนบท กรณีศึกษาตำบลศรีณรงค์ อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์*. สาขาสังคมวิทยาการพัฒนา มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.
- ประชา คงศรีเจริญ. (2548). *การจัดการมูลฝอยในครัวเรือนในเขตเทศบาล ตำบลแม่สาย จังหวัดเชียงราย*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, เชียงราย.
- ปรัชญ์ อินทรศักดิ์สิทธิ์. (2553). *การจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนที่อาศัยอยู่บริเวณใกล้เคียง*. มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

- พงศ์พันธ์ แก้วทางค์. (2550). *การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในสถานศึกษา อำเภอหนองสองห้อง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 3. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.*
- พจนาน อินทรมานนท์. (ม.ป.ป). *บทความการมีส่วนร่วมกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน. เข้าถึงได้จาก: <http://www.academia.edu>, 26 กรกฎาคม 2559.*
- พระมหาประกาศิต สิริเมโธ. (2556). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม. ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการพัฒนาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*
- พระราชบัญญัติการสาธารณสุข. (2535). *ว่าด้วยเรื่องการจัดตั้งขยะในที่สาธารณะ.*
- พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง. (2535).
- พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ. (2535).
- พิศิพร ทศนา. (2558). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตพื้นที่เทศบาลนครพิษณุโลก. หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.*
- มงคล จันทร์ส่อง. (2544). *ระดับความรู้และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้ของสมาชิก อบต. อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.*
- ยุพาพร รุ่งงาม. (2545). *การมีส่วนร่วมของข้าราชการ สังกัดงบประมาณในการปฏิรูประบบราชการ. ภาคนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาพัฒนาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.*
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. (2541). *หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร: ไทยอนุเคราะห์.*
- เยาวลักษณ์ ทองอุ่มใหญ่. (2545). *การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการชุมชนร่วมใจรักสะอาดเพื่อสิ่งแวดล้อมที่ดีของกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.*
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2540). *ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 16. หน้า 13 – 19.*
- วีณา เทียงธรรม สุนีย์ ละกำป็น และ อาภาพร เผ่าวัฒนา. (2554). *การพัฒนาศักยภาพชุมชน: แนวคิดและการประยุกต์ใช้. กรุงเทพมหานคร: แดเน็กซ์ อินเทอร์เน็ตเซอร์วิส.*
- วันชัย วัฒนศัพท์. (2543). *กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน. กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.*

- วัลภา พรหมฤทธิ. (2550). *การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนระดับประถมศึกษาในการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช*. การศึกษาอิสระ สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ศิริกุล กลวิวัฒน์. (2546). การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นอย่างไร. *วารสารพัฒนาชุมชน*, ปีที่ 42, ฉบับที่ 9.
- สง่า จันทาคิมบง. (2546). *ความรู้และความคิดเห็นต่อการจัดการสิ่งปฏิกูลและขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอยักษ์ภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม*. สาธารณสุขศาสตรบัณฑิต. คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2555). *การมีส่วนร่วมของประชาชน*. เข้าถึงได้จาก : <http://www.wiki.kpi.ac.th>, 30 สิงหาคม 2559.
- สมชิต ชันขวา. (2544). *การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา ขอนแก่น*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- สมลักษณ์ ไชยเสริฐ. (2549). *การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในคณะกรรมการตรวจสอบติดตามการบริหารงานตำรวจนครบาล*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- สมเกียรติ ต้นติววงศ์วานิช. (2550). *การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของชุมชนในเขตลาดกระบัง*. คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, กรุงเทพมหานคร.
- สุจินต์ ดาววิรุณ. (2527). *ปัจจัยที่มีผลต่อการการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาหมู่บ้าน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต. คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน. เล่มที่ 28. (2555). พระนคร: ราชบัณฑิต.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2554). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สุวัฒนา ธาดานิติ. (2543). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเมือง*. ภาควิชาการวางแผนและเมืองคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร.
- เสาวนีย์ เตือนเด่น จุไรรัตน์ พงษ์ไพโรจน์ อารยะยา สายยิ้ม และจิระพงษ์ ชูศรี. (2558). *การมีส่วนร่วมของบุคลากร กองบริการการศึกษา สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยรามคำแหง*. กรุงเทพมหานคร.
- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2537). *ปัญหาและแนวโน้มเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารการศึกษา*. ในประมวลสาระชุดวิชาสัมมนาปัญหาและแนวโน้มทางการบริหารการศึกษา: หน่วยที่ 7. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. หน้า 178.
- แสง รัตนมงคลมาศ. (2541). *การระดมมวลชนและการมีส่วนร่วมของมวลชน การจัดตั้งขององค์กร การนำและการตัดสินใจทางสังคม*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- อนันต์ ลั่นคนห์. (2544). *การพัฒนาชุมชนเชิงกลยุทธ์*. คณะมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏเชียงราย.
- อรรถ ก๊กผล. (2552). *คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนสำหรับนักบริหารท้องถิ่น*. นนทบุรี: วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า.
- อานันท์ ปันยารชุน. (2545). *การสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี*: นิตยสารท้องถิ่น.
- เอกวิทย์ นวเศรษฐ. (2554). *กระบวนการมีส่วนร่วมในการวางแผนชุมชน กรณีศึกษาชุมชนโพธิ์โมสต์ และชุมชนทรัพย์สินพัฒนา*. วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Bertcher H. J. (1994). *Group Participation Techniques for Leaders and Members*. London: Sage.
- Cohen, J.M. and Uphoff, N.T. (1997). *Rural Development participation*. New York: concepts and measures for project design implementation and evaluation. Farmer-Centred Agricultural Resources Management Programme (FARM). (1998). *Participatory Assessment and Planning*. Bangkok: FAO-UNDP.
- Fornaroff. A. (1980). *Community involvement in Health System for Primary Health Care*. Geneva: World Health Organization.
- Lincoln, YS. & Guba, EG. (1985). *Naturalistic Inquiry*. Newbury Park, CA: Sage Publications.

WHO and UNICEF. (1978). *Report of the International Conference on Primary Health Care*. New York: N.P.Press.

Yin, R. K. (1993). *Applications of Case Study Research*. Newbury Park, CA: Sage.

ภาคผนวก ก.
รายชื่อผู้ให้ข้อมูลหลัก

ตารางภาคผนวก ก.1 ตารางสรุปวัน เวลา สถานที่ในการให้ข้อมูลและสัมภาษณ์เจาะลึก

ผู้ให้ข้อมูลและสัมภาษณ์เจาะลึก	วัน/เวลา	สถานที่
1. เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น		
1) สมพงษ์ ธรรมเจริญ	9 ธันวาคม 2559	สำนักงานเทศบาล ตำบลลำพญา
2. พ่อค้า แม่ค้า และคนในชุมชน		
1) ชญาภรณ์ ศรีเจริญ	วันที่ 26 พฤศจิกายน 2559 เวลา 10.30 น.	ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ตลาดน้ำวัดลำพญา
2) พิจิตร สวนชุมพล	วันที่ 2 ธันวาคม 2559 เวลา 11.15 น.	ตลาดน้ำวัดลำพญา
3) ฐาปนี เลิศสิทธิพันธ์	วันที่ 3 ธันวาคม 2559 เวลา 9.10 น.	ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ตลาดน้ำวัดลำพญา
4) วิชุกร กิตติเรืองชัย	วันที่ 3 ธันวาคม 2559 เวลา 10.30 น.	ตลาดน้ำวัดลำพญา
5) ณัฐวรรณ วัฒนะชัย	วันที่ 3 ธันวาคม 2559 เวลา 14.20 น.	ตลาดน้ำวัดลำพญา
6) สุธธิชัย ปุตตธรรมกุล	วันที่ 9 ธันวาคม 2559 เวลา 11.10 น.	โรงเรียนวัดลำพญา
7) กรรมการวัดลำพญา (ไม่ประสงค์ออกนาม)	วันที่ 11 ธันวาคม 2559 เวลา 12.30 น.	วัดลำพญา
8) ลดาวัลย์ ไม้งาม	วันที่ 11 ธันวาคม 2559 เวลา 14.40 น.	ตลาดน้ำวัดลำพญา
9) สโรชา ภักดี	วันที่ 11 ธันวาคม 2559 เวลา 16.45 น.	ตลาดน้ำวัดลำพญา
10) ชนะ พวงแพ	วันที่ 17 ธันวาคม 2559 เวลา 16.30 น.	ตลาดน้ำวัดลำพญา
11) มาโนชญ์ บำรุงสุข	วันที่ 17 ธันวาคม 2559 เวลา 17.10 น.	ตลาดน้ำวัดลำพญา

ตารางภาคผนวก ก.2 (ต่อ)

ผู้ให้ข้อมูลและสัมภาษณ์เจาะลึก	วัน/เวลา	สถานที่
12) ปราณี ประสบชัย	วันที่ 24 ธันวาคม 2559 เวลา 9.40 น.	ตลาดน้ำวัดลำพญา
13) ครรชิต ทองสุกศรี	วันที่ 24 ธันวาคม 2559 เวลา 11.50 น	ตลาดน้ำวัดลำพญา
14) พ่อค้าขายกล้วยเดี่ยว (ไม่ประสงค์ออกนาม)	วันที่ 24 ธันวาคม 2559 เวลา 14.15 น.	ตลาดน้ำวัดลำพญา
ผู้ให้ข้อมูลและสัมภาษณ์เจาะลึก	วัน/เวลา	สถานที่
3.นักวิชาการ		
1. อัจฉรา อัครวิกุลชัย	วันที่ 28 ธันวาคม 2559 เวลา 13.20 น.	คณะสิ่งแวดล้อมและ ทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ภาคผนวก ข

แบบสัมภาษณ์ การศึกษากระบวนการการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการขยะ
มูลฝอยของตลาดน้ำวัดลำพญา

แนวคำถามสัมภาษณ์เจาะลึก ชุดที่ 1 : เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เรื่อง การศึกษากระบวนการการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการขยะมูลฝอยของตลาดน้ำ
วัดลำพญา

ส่วนที่ 1 กระบวนการการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการขยะมูลฝอยของตลาดน้ำวัดลำพญา

มิติที่ 1 การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ

1.1 อปท. ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและหาสาเหตุของปัญหาขยะมูลฝอยหรือไม่
อย่างไร

1.2 อปท. ได้เข้ามามีส่วนร่วมปรึกษาหารือกันกับภาคส่วนต่าง ๆ ก่อนที่จะตัดสินใจดำเนิน
กิจกรรมเกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในตลาดน้ำลำพญาหรือไม่ อย่างไร

1.3 อปท. ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในตลาดน้ำ
วัดลำพญาอย่างไร

มิติที่ 2 การมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงาน

2.1 อปท. เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนทั้งการวิเคราะห์ปัญหา ตั้งเป้าหมาย กำหนดการใช้
ทรัพยากร กำหนดวิธีการติดตามและการประเมินผลหรือไม่ อย่างไร

2.2 อปท. ชุมชน และภาคส่วนอื่น ๆ มีส่วนร่วมในการดำเนินการตามนโยบาย แผนงาน
เกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะอย่างไร

2.3 อปท. ประสานความร่วมมือกับภาครัฐ และเอกชนและภาคส่วนอื่น ๆ ในการบริหารจัดการ
ขยะอย่างไร

มิติที่ 3 การมีส่วนร่วมในการแบ่งผลประโยชน์

3.1 อปท. และภาคส่วนต่าง ๆ ได้รับผลประโยชน์จากกิจกรรมจัดการขยะมูลฝอยอย่างเท่าเทียม
กันหรือไม่ อย่างไร

3.2 อปท. มีส่วนร่วมในการรักษาทรัพยากรภายในชุมชนในเรื่องที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะ
มูลฝอยอย่างไร

มิตีที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

4.1 อปท.มีส่วนร่วมในการค้นหาข้อดีและข้อบกพร่องที่เกิดจากการบริหารจัดการขยะมูลฝอยหรือไม่ อย่างไร

4.2 อปท. และภาคส่วนอื่น ๆ ร่วมกันติดตามผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมการบริหารจัดการขยะมูลฝอยอย่างต่อเนื่องหรือไม่ อย่างไร

ส่วนที่ 2 ปัญหา อุปสรรคในการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการขยะมูลฝอยของตลาดน้ำวัดลำพญา

2.1 ท่านคิดว่าปัญหา อุปสรรคในการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยมีอะไรบ้าง

2.2 ท่านคิดว่า การจัดสรรงบประมาณสำหรับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่เป็นปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานหรือไม่

2.3 ท่านคิดว่าสถานที่ เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน จำนวนปริมาณขยะมูลฝอย เป็นอุปสรรคในการดำเนินการหรือไม่ อย่างไร

ส่วนที่ 3 แนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการขยะมูลฝอยของตลาดน้ำวัดลำพญา

3.1 ท่านมีแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในระยะสั้นอย่างไร

3.2 ท่านมีแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในระยะยาวอย่างไร

แนวคำถามสัมภาษณ์เจาะลึก ชุดที่ 2 : สำหรับพ่อค้า แม่ค้า และคนในชุมชน

ส่วนที่ 1 กระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการขยะมูลฝอยของตลาดน้ำวัดลำพญา

มิติที่ 1 การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ

1.1 ท่านได้เข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและหาสาเหตุของปัญหาขยะมูลฝอยหรือไม่ อย่างไร

1.2 ท่านได้เข้ามามีส่วนร่วมปรึกษาหารือกับภาคส่วนต่าง ๆ ก่อนที่จะตัดสินใจดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการบริหารและการจัดการขยะมูลฝอยในตลาดน้ำลำพญาหรือไม่ อย่างไร

1.3 ท่านเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารและการจัดการขยะมูลฝอยในตลาดน้ำวัดลำพญาอย่างไร

มิติที่ 2 การมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงาน

2.1 ท่านเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนทั้งการวิเคราะห์ปัญหา ตั้งเป้าหมาย กำหนดการใช้ทรัพยากร กำหนดวิธีการติดตามและการประเมินผลหรือไม่ อย่างไร

2.2 ท่านมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามนโยบาย แผนงานเกี่ยวกับการบริหารและการจัดการขยะอย่างไร

2.3 ท่านประสานความร่วมมือกับภาครัฐ และเอกชนและภาคส่วนอื่น ๆ ในการบริหารและการจัดการขยะอย่างไร

มิติที่ 3 การมีส่วนร่วมในการแบ่งผลประโยชน์

3.1 ท่านได้รับผลประโยชน์จากกิจกรรมจัดการขยะมูลฝอยอย่างไร และเท่าเทียมกันหรือไม่

3.2 ท่านมีส่วนร่วมในการรักษาทรัพยากรภายในชุมชนในเรื่องที่เกี่ยวกับการบริหารและการจัดการขยะมูลฝอยอย่างไร

มติที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

4.1 ท่านมีส่วนร่วมในการค้นหาข้อดีและข้อบกพร่องที่เกิดจากการบริหารและการจัดการขยะมูลฝอยหรือไม่ อย่างไร

4.2 ท่านร่วมกันติดตามผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมการบริหารและการจัดการขยะมูลฝอยอย่างต่อเนื่องหรือไม่ อย่างไร

ส่วนที่ 2 ปัญหา อุปสรรคในการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการขยะมูลฝอยของตลาดน้ำวัดลำพญา

2.1 ท่านคิดว่าปัญหา อุปสรรคในการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการขยะมูลฝอยมีอะไรบ้าง

2.2 ท่านคิดว่า การจัดสรรงบประมาณสำหรับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่เป็นปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานหรือไม่

2.3 ท่านคิดว่าสถานที่ เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน จำนวนปริมาณขยะมูลฝอย เป็นอุปสรรคในการดำเนินการหรือไม่ อย่างไร

ส่วนที่ 3 แนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการขยะมูลฝอยของตลาดน้ำวัดลำพญา

3.1 ท่านมีแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการขยะมูลฝอยในระยะสั้นอย่างไร

3.2 ท่านมีแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการขยะมูลฝอยในระยะยาวอย่างไร

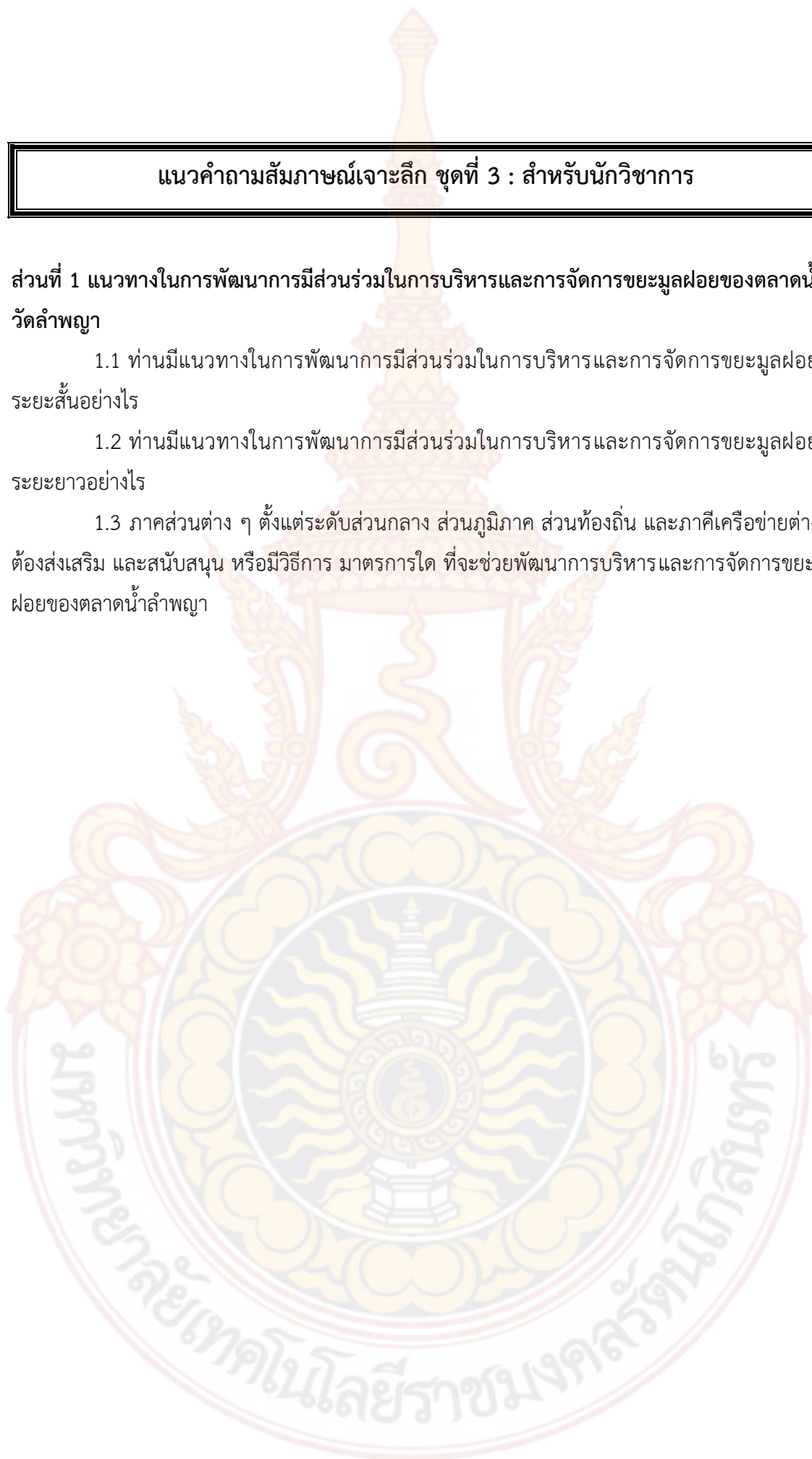
แนวคำถามสัมภาษณ์เจาะลึก ชุดที่ 3 : สำหรับนักวิชาการ

ส่วนที่ 1 แนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการขยะมูลฝอยของตลาดน้ำ
วัดลำพญา

1.1 ท่านมีแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการขยะมูลฝอยใน
ระยะสั้นอย่างไร

1.2 ท่านมีแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการขยะมูลฝอยใน
ระยะยาวอย่างไร

1.3 ภาคส่วนต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น และภาคีเครือข่ายต่าง ๆ
ต้องส่งเสริม และสนับสนุน หรือมีวิธีการ มาตรการใด ที่จะช่วยพัฒนาการบริหารและการจัดการขยะมูล
ฝอยของตลาดน้ำลำพญา

ภาคผนวก ค

ภาพกิจกรรม กระบวนการการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการขยะมูลฝอย
ของตลาดน้ำวัดลำพญา ตำบลลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม

ภาพภาคผนวก ค.1 สัมภาษณ์ คุณชญากรณ์ ศรีเจริญ เจ้าหน้าที่การเงินและบัญชี
ศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยวของตลาดน้ำวัดลำพญา
วันที่ 26 พฤศจิกายน 2559 เวลา 9.45 น.

ภาพภาคผนวก ค.2 สัมภาษณ์ คุณสุทธิชัย ปุตตธรรมกุล ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดลำพญา
วันที่ 23 ธันวาคม 2559 เวลา 11.30 น.

ภาพภาคผนวก ค.3 สัมภาษณ์ คุณพิจิตร สวนชุมผล ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวตลาดน้ำวัดลำพญา
วันที่ 2 ธันวาคม 2559 เวลา 11.15 น.

ภาพภาคผนวก ค. 4 ตลาดน้ำวัดลำพญา ในปัจจุบัน

ภาพภาคผนวก ค.5 รูปภาพปัญหาขยะล้นถัง

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - ชื่อสกุล	นางไพรินทร์ เล็กพูนเกิด
วัน เดือน ปีเกิด	24 สิงหาคม 2518
สถานที่เกิด	นนทบุรี
ที่อยู่ปัจจุบัน	เลขที่ 11/1 หมู่ 5 ตำบลห้วยพลู อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม 73120
สถานที่ทำงาน	สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหิดล 999 ถนนพุทธมณฑล สาย 4 ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม 73170
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2556	ปริญญาตรี บริหารธุรกิจ สาขา การตลาด มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
ประสบการณ์ทำงาน	
พ.ศ. 2540 – ปัจจุบัน	เลขานุการผู้บริหาร สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหิดล

